

2. KAPITEL

HEBREERNE OG SONINGSDAGEN

INNHALDSFORTEGNELSE

Hebreerne og soningsdagen

Advarsel fra M.L.Andreasen

Oppsummering av argumentene fra Hebreerne

 Hebreerbrevets betydning for syvendedags-adventistene

 Forholdene med Hebr.9, og oversikt over kapitlet

 Soningsdagen i Hebreerne 9

 Andre henvisninger til soningsdagen, enn i Hebr.9

Den første avdeling – symbol på jødedommens begrensing i tid og kraft til frelse

Ta Hagia

 Kopien og skyggen av de himmelske ting

Gikk Kristus inn i Det aller helligste ved sin himmelfart bare for å innvie den himmelske helligdom?

Oppsummering

Adventistsamfunnets svar til kritikerne

W.Johnssons "Kultisk språk i Hebreerbrevet" og "Betydningen av henvisninger til soningsdagen i Hebreerbrevet"

Konklusjon

Omtale av dr. Hasels "Noen observasjoner i Hebreerne 9 i lyset av dr. Fords fortolkning"

FOTNOTER

TILLEGG, spesielt relevant for dett kapitlet:

5 Sitater om soningsdagen i Hebreerne

6 Sitater angående Hebreerne 9:6-9

7 Sitater angående Hebreerne 10:20

8 Sitater angående betydningen av den første avdelingen.

9 Sitater angående antitesen for helligdommens jordiske forbilde.

10 Referanser i Det nye testamente til soningsdagen utenom de i Hebreerne og Åpenbaringen.

11 Evangeliene og soningsdagen

ADVARSEL FRA M.L.ANDREASEN

Denne bevegelsens historie viser at vi ikke alltid har så mye gagn av villfarelser som vi burde. Ballenger ledet en bevegelse som angrep helligdomslæren. Dette førte til en gjennomgang av spørsmålet, men studiet gikk mest ut på å tilbakevise angrepene som ble rettet mot oss, og dreide seg ikke om de større aspektene og inspirasjonen i våre lærepunkter. Straks den umiddelbare krisen var over, foretok vi lite eller intet videre offisielt studium, selv om skarpe uenigheter og meningsforskjeller hadde avslørt at vi burde ha slått til lyd for en grundig granskning av emnet.

Da Conradi hadde sine høringer, var det ikke bedre med oss, og Fletcher var forvirret av de mange ulike syn som han møtte blant våre menn i Washington. Det er sant at vi gjorde noen studier da vi ble nødt til å ta stilling til saken, men igjen, straks krisen var over, mente vi at jobben var gjort. Etter min beste kunnskap og overbevisning ble det ikke gjort noen offisiell eller autorisert granskning siden den gang. Vi kommer til å være uforberedt når en ny krise kommer.

Jeg tviler på at vi fullt ut forstår hvor sterkt disse villfarelsene har undergravd våre predikanter tro på helligdomslæren. Hvis min erfaring som lærer ved seminaret skal tas som et kriterium, vil jeg si at et stort antall av våre predikanter har alvorlige tvil når det gjelder visse deler av vår helligdomslære. Generelt tror vi at vi har rett, men de er likeså sikre på at Ballengers syn ikke er blitt fullt ut imøtegått, og at vi ikke kan imøtegå dem. For ikke å lage en sak av dette, sier de ganske enkelt at spørsmålet ikke er livsviktig – og derfor blir hele saken om helligdommen i alle fall i deres sinn, skjøvet i bakgrunnen. Dette er ikke noen sunn situasjon. Hvis saken er så livsviktig som vi har ment at den er, har den ikke sekundær betydning. Hos en betydelig del av arbeiderstaben, så langt som min erfaring ved seminaret viser, har emnet i dag hverken i deres liv eller deres tanker noen særlig betydning.

Jeg frykter for å oppleve den dagen da våre fiender vil gjøre seg stor på våre svakheter. Jeg frykter ennå mer for den dagen da våre predikanter begynner å stille spørsmål.

M.L.Andreasen, feltsekretær ved Generalkonferensen, til J.L.McElhany og W.H.Branson i brev av 25. desember 1942.

OPPSUMMERING AV ARGUMENTENE FRA HEBREERNE

Vi vil be om at leseren viser den aller største oppmerksomhet mot disse få innledende sidene om vårt kapitel om Hebreerbrevet. Hvis disse er feilaktige i sitt sentrale tema, da vil vår sak bryte sammen. På den annen side, hvis det sentrale tema her er korrekt, vil vår tradisjonelle måte å fremholde sannheten om helligdommen på være feilaktig. Det sentrale temaet det refereres til er at Hebreerbrevet klart viser at oppfyllelsen av soningsforbildet skjedde ved at Kristus ved korset, oppstandelsen og himmelfarten gikk inn i den tjenesten som ble avbildet ved helligdommens *andre* avdeling.

La oss se på Hebreerbrevets vitnesbyrd i denne saken: Sønnen er en utstråling av Guds herlighet og bildet av hans vesen, og han bærer alt ved sitt mektige ord. Da han hadde fullført renselsen for våre synder, satte han seg ved Majestetens høyre hånd i det høye. (Hebr.1,3)

Da vi nå har en stor øversteprest som har gått gjennom himlene, Jesus, Guds

Sønn, så la oss holde fast ved bekjennelsen...La oss derfor med frimodighet tre fram for nådens trone, så vi kan få miskunn og finne nåde som gir hjelp i rette tid. (Hebr.4,14 og 16)

Dette håpet er et trygt og fast anker for vår sjel. Det når gjennom forhenget inn i helligdommen, dit Jesus gikk inn og åpnet veien for oss, han som er blitt øversteprest til evig tid etter Melkisedeks vis. (Hebr.6,19-20)

Hovedsaken i det vi taler om her, er dette: En slik øversteprest er det vi har, og han har satt seg på høyre side av Majestetens trone i himmelen. Der gjør han prestetjeneste i helligdommen, i det sanne møtetelt, som ikke er reist av mennesker, men av Herren. (Hebr.8,1-2)

Men i det andre går øverstepresten inn bare én gang om året, og da aldri uten offerblod. Det bærer han fram for seg selv og for folkets forseelser. Dermed gir Den Hellige Ånd til kjenne at veien inn i helligdommen ikke er åpnet så lenge det forreste teltet ennå står...Ikke med blod av bukker og kalver, men med sitt eget blod gikk han inn i helligdommen én gang for alle, og således vant han en evig forløsning....For Kristus gikk ikke inn i en helligdom som er gjort av menneskehånd og bare er et bilde av den sanne helligdom, men inn i selve himmelen, og nå skulle han for vår skyld tre fram for Guds ansikt. Han gikk heller ikke inn for å ofre seg selv flere ganger, slik som øverstepresten år etter år trer inn i helligdommen med blod som ikke er hans eget. (Hebr.9,7-8, 12, 24-25)

Så kan vi da, brødre, i kraft av Jesu blod med frimodighet tre inn i helligdommen. Han har innviet en ny og levende vei for oss dit inn gjennom forhenget, det vil si hans jordiske legeme. (Hebr.10,19-20)

Blodet av offerdyrene bærer øverstepresten inn i helligdommen til soning for synd, men kroppen blir brent opp utenfor leiren. Derfor led også Jesus utenfor porten, for å hellige folket ved sitt eget blod. (Hebr.13,11-12)

Sammenlign også med andre versjoner (KJV, RSV og NEB, samt norske utgaver) De viktigste uttrykkene i disse tekstene er "Guds høyre hånd," "nådens trone," "innenfor forhenget," "gjennom forhenget," "en ny og levende vei for oss dit inn gjennom forhenget," "inn i helligdommen," "prestetjeneste i helligdommen," "går øverstepresten inn bare én gang om året," og "inn i helligdommen med blod," og lignende tekster.

Det er livsviktig at vi forstår at i de siterte henvisningene er det brukt det samme uttrykket som er oversatt "det aller helligste," "det hellige" og "helligdommen." Uttrykket er *ta hagia*. Slik fastslår Hebreerne gjentatte ganger at Kristus allerede gikk inn i *ta hagia* på den tid da dette ble skrevet – og han hadde slik vært i tjeneste i *ta hagia* i minst tretti år. Bibelen har rett når den bruker uttrykket "det aller helligste." (New International Version)

"Ta hagia" er et flertallsord med en entallsbetydning. Moderne leksika har dette med i samme kategori i sin ordliste. Vår egen *SDA Bible Commentary* erkjenner dette faktum, og peker på at *ta hagia* brukes om den første avdeling i vers 2, og om den andre i vers 3 i Hebr.9. *Ta hagia* blir brukt flere ganger når det er tale om Kristi inngang i himmelen. I følge Hebreerbrevet er *ta hagia* stedet (eller som de fleste ville foretrekke, representerer denne form for tjeneste) der Kristus gikk inn ved sin død og himmelfart. Konteksten og ikke filologien må avgjøre meningen med dette nøkkelbegrepet.

Praktisk talt enhver teolog i den kristne tidsalder har ment at *ta hagia* betyr den innerste avdelingen i helligdommen – den som kalles "det hellige" i 3.Mos.16,2-3, 16, 17, 23 og 27. Adventistene har tradisjonelt betvilt dette på grunnlag av den greske

flertallsformen, men ingen kompetente kjennere av gresk blant oss opprettholder et slikt syn – og om de gjør det, er vedkommende en kuriositet blant de lærde. Vi gjentar, Hebreerne sier klart at Kristus gikk inn i *ta hagia* og ble der på Paulus' tid, og uttrykket passer på det ene bestemte stedet som kalles Det aller helligste.

Konteksten gjør det helt klart at "ta hagia" er stedet "innenfor forhenget" eller "gjennom forhenget." Det er det stedet man gikk inn i én gang om året. Det er "Det aller helligste" og er det samme som "det andre." Det er der Guds trone befinner seg. Enhver som er der er "ved Guds høyre hånd." Se de nettopp nevnte bibeltekstene.

Hebr.6,19-20 og 10,19-20 legger vekt på at Kristus allerede hadde gått gjennom forhenget til "ta hagia" på den tiden da Hebreerbrevet ble skrevet. Den nye og levende vei inn i "ta hagia" ble symbolisert ved at forhenget revnet da han døde på Golgata, og det er til dette teksten 10,19-20 åpenbart viser. 9,7-8 forteller oss at "ta hagia" er det samme som "den andre" – for det faktum at øverstepresten bare hadde lov å gå inn dit én gang i året, viser at veien inn til den rette andre avdelingen (det aller helligste – "ta hagia") ikke var åpnet fordi Jesus ennå ikke var kommet. Hebr.9,12, 24-25 samt 9,7-8 slår det helt fast at det var det "ta hagia" som øverstepresten gikk inn i én gang om året på soningsdagen. Forfatteren sier gjentatte ganger at det presten gjorde én gang i året, det har Kristus nå allerede gjort.

Det finnes ikke noe hint om at Kristus hadde gått inn i *ta hagia* bare for å komme ut igjen og vende tilbake til den første avdelingen – for den første avdelingen ble slett ikke benyttet til noen spesiell tjeneste i himmelen fra Kristi side. Det finnes ikke noe hint fra Hebreerbrevets forfatter om at Kristus en eller annen gang i fremtiden skulle gå inn i en ny fase i sin tjeneste, en fremtid som skulle ende på det stedet han nå befinner seg. Dette ville gjøre de klare vitnesbyrdene i disse kapitlene til det rene tøv. Derimot er det et "komme ut av" og ikke et "gå inn i" som Hebreerbrevet forventer. Jfr. 9,28.

Det må understrekes at våre teologer i Det nye testamente har innrømmet at "innenfor forhenget" er det samme som innenfor det andre forhenget. Det er ikke bare min oppfatning, men den deles av E.Heppenstall, S.Kubo, J.Cox, W.Johnson. F.Veltman, R.Cottrell, B.Neal, N.Gulley, N.H.Young og flere. Nærværende forfatter kjenner ingen teolog i Det nye testamente blant oss som vil protestere mot en slik forståelse og samtidig bli tatt alvorlig av sine kolleger.

Hebreerne sier så tydelig det går an å si det at Kristus allerede i det første århundret var opptatt med den tjenesten som var illustrert med øversteprestens gjerning i den andre avdelingen i tabernaklet på soningsdagen. Ingen kompetent teolog i Det nye testamente har kommet med noen benektelse av denne sannheten som kollegene har akseptert. Konsekvensene av disse kjensgjerningene er skjebnetunge for kirken, men hvis vi skal bli velsignet av himmelen må de bli konfrontert og erkjent.

HEBR.9,6-8

La oss nå se på de samme sannhetene fra andre synsvinkler.

Betydningen av de to avdelingene i helligdommen og renselsen av den andre finnes i detalj bare i Hebreerbrevet, og spesielt i kapitel 9.

Når det gjelder det som allerede er sagt om Kristi tjeneste, er Hebreerbrevet utvetydig med å si at han gikk "inn gjennom forhenget" ved sin himmelfart, og at de troende på den tiden så fram til at han snart ville komme tilbake og velsigne sin ventende

menighet (9,28). Det sier intet om en fremtidig inngang inn i en annen avdeling, eller en spesiell tjeneste som skulle være varslet ved noe forbilde. Vekten er i stedet lagt på den utførte forsoning – et verk som allerede var gjort, og det én gang for alle i motsetning til de gjentatte levittiske seremoniene. Da dette brevet ble skrevet, var synden allerede tatt bort (9,26, 1,3, 10,11-14, og 9,12), og vår kongelige prest hadde satt seg ved Guds høyre hånd.

Adventistene hadde i fortiden unngått kraften fra de klare vitnesbyrdene i Hebreerbrevet ved de følgende argumenter:

1. "Innenfor forhenget" betyr det første forhenget.
2. *Ta hagia* er i flertall, og derfor betyr det at Kristus som går inn i *ta hagia*, går inn i en helligdom med to avdelinger for å gjennomføre to faser av sin tjeneste.
3. Det faktum at den jordiske helligdom var en skygge av de himmelske ting gjør det viktig å fastslå at Kristi tjeneste består av to faser.

Problemene med disse argumentene er:

1. Det er umulig å finne støtte for at "innenfor forhenget" betyr det første forhenget.

2. *Hagia* er erkjent av alle som kan bibelsk gresk å være en flertallsform som brukes som et entallsord. Det blir brukt om den første avdelingen (9,3), og også om den andre (gjentatte ganger i versene 8, 12, 24, 10,19). *Ta hagia* sies å være "innenfor" eller "gjennom" forhenget. Kristus måtte passere gjennom forhenget for å komme inn i *ta hagia*. *Ta hagia* er det stedet der øverstepresten gikk en gang i året. Disse sannhetene som er klart beskrevet i 10,19-20 (jfr.6,19-20), 9,7-8, 12 og 24, gjør det umulig å bestride at uttrykket omfatter begge avdelingene. Legg merke til at flertallsformen i vers 2 for den første avdelingen, i likhet med andre ord i ubestemt form, peker på kvalitet. Den første avdeling er aldri nevnt igjen etter vers 6, men den andre er nevnt flere ganger og alltid i flertall, og med artikkel (unntatt når den er satt i kontrast med den første avdeling og knyttet til *hagion*, kun i vers 3). Det er innenfor forhenget at *den virkelige* helligdommen ligger, akkurat som i 3.Mos.16,2-3, 16, 20, 23, 27 og 33.

Våre tradisjonelle argumenter har sett bort fra den klare meningen med Hebr.9,6-8. Disse versene slår fast at den alminnelige bruken av den første avdelingen (i stedet for den andre) var at den virkelige veien til adgangen, var at "den nye og levende veien gjennom forhenget" "inn i det aller helligste" (10,19-20) ikke var tilgjengelig så lenge som det ble gjort tjeneste i den første avdelingen (9,8). Det vil si, en tjeneste i den første avdelingen ville bare være relevant inntil korset og aldri etterpå, og den representerte de begrensede velsignelsene i den forbilledlige tidsalderen.

Det er sagt klart og tydelig i 9,6-8 at det første teltet (d.v.s. den første avdelingen, se versene 2 og 6) dit prestene gikk daglig, bare hadde betydning inntil virkeligheten kom, den som var symbolisert ved forbildet. Se versene 9-14. Forfatteren slår fast at "nå er Kristus kommet" og "med sitt eget blod gått inn" i *ta hagia*, og den første avdelingen eksisterer ikke lenger. Det vil si, den jordiske første avdeling har ikke lenger noen mening, for i himmelen der opp er det kun tjenesten i *ta hagia* – det helligste av alt i Guds nærvær, som ble illustrert ved Det aller helligste. Den begrensede adgangen til Gud, og det alltid ufullendte verk ved prestene som vi ser i den første avdelingen, står i kontrast til den frihet som alle troende har ved at de nå kan gå inn i den andre avdelingen sammen med øverstepresten fordi han én gang for alle fullførte forsoningen. Se Hebr.10,19-20 og de forutgående versene i det samme kapitlet.

Leseren bør merke seg at "den andre" i vers 7 er identisk med *ta hagia* i vers 8.

Det vil si, den andre avdelingen, senteret for leserens oppmerksomhet, "Det aller helligste" (eller "det hellige sted" i den betydningen det er omtalt i 3.Mos.16,2-3, 16-17 med flere), og *ta hagia* er nå stadfestet (eller "åpen") av Kristi gjensløsningsoffer på korset. 9,8 med dens bruk av begrepet "vei" må sammenlignes med bruken av det samme uttrykket i 10,20 – der det klart er sagt at det er "veien" "gjennom forhenget."

Det er ennå et trekk av stor betydning i de følgende tekstene i kapitlene 9 og 10 som utvider versene 6, 7 og 8. I 9,9-10 har vi en kommentar til tjenesten i den første avdelingen (vers 6), mens versene 11-12 kommenterer vers 7, tjenesten i den andre avdelingen. Dette er gjentatt igjen og igjen med vers 13 som peker tilbake på seremoniene i tjenesten som er beskrevet i vers 6, mens vers 14 er en parallell til vers 7, og "veien inn til *ta hagia*" i vers 8. Men det er to gjentakelser til om den samme kontrasten mellom tjenesten i den første avdelingen og den som foregikk i den andre. Versene 18-23 er en parallell til det som sies i vers 6, mens versene 24-28 taler om motbildet, beskrevet som "den andre" i vers 7. Og i kap. 10 taler de første elleve versene om forbildet som tjenesten i den jordiske første avdelingen, mens versene 12-20 taler om motbildet. Se den grafiske fremstillingen med disse parallellene.

Kommentarene om tidsbegrensningen må ikke overses. I vers 8 har vi et "så lenge som" eller "mens," men i vers 10 har vi parallellen "inntil." Slik har (vers 8) "så lenge som den første avdeling hadde betydning" en mening som er identisk med "ytre ordninger som gjelder" (vers 10). Dermed ser vi at "tiden for reformasjon" er ekvivalent med det som var representert ved "den andre," "det aller helligste," *ta hagia*. Den samme tanke finner vi i 10,1, der vi blir fortalt at de forbilledlige ofringene pekte fremover til *de kommende goder*. Slik er alltid kontrasten mellom det forbilledlige blodet av dyr ved de jordiske prestene, og tiden etter korset der Kristus åpnet en ubegrenset adgang til "de gode ting," nemlig tilgivelse, loven som ble skrevet i hjertet, osv. Den første avdelingen står for tiden før korset og den andre avdelingen for tiden etter korset.

Det faktum at Kristus gikk inn i det som tilsvarer den andre avdelingen ved sin himmelfart ifølge Hebr.6,19-20, 9,8, 12,24-25 og 10, 19-20, er fastslått ved en mengde inspirerte beviser.

Det betyr ingen ting hvorvidt vi med uttrykket *protestene* mener tabernaklet først i tid (Moses' helligdom), eller den første i rom (den ytre avdelingen). Betydningen forblir den samme, og det er klart uttrykt i versene 7-9. Slik den første avdelingen var for den andre, var den første helligdommen i den levittiske tidsalder til den himmelske helligdom. Slik følger det at den første avdelingen står for hele den mosaiske helligdomstjenesten, og den andre avdelingen representerer hele den himmelske helligdommen. Etter vers 6 bruker aldri apostelen den første avdelingen, nettopp fordi hans hovedanliggende nå er den himmelske helligdom, og den blir alltid fremstilt som den sanne *ta hagia* "innenfor forhenget."

Noen har foreslått at uttrykket "helligdom" er den beste oversettelsen for *ta hagia*, og lar det ligge åpent hvorvidt det dreier seg om en todelt innretning, eller tjenesten skjer i en enkel avdeling. Men selv de som påstår dette, innrømmer at det *ta hagia* som det tales om i hovedsak refererer seg til den andre avdelingen. Beviset fra oversettere og kommentatorer er at "helligdom" for dem betydde kun den andre avdelingen når ordet *ta hagia* ble brukt. Dette samsvarer med entallsuttrykket "det hellige sted" (den bokstavelige meningen med helligdommen) i 3.Mos.16 for den andre avdelingen. Vi gjentar, det faktum at øverstepresten gikk inn i *ta hagia* én gang i året med blod (vers 25) gjør det klart at *ta hagia* er den innerste helligdommen som bare er åpen på

soningsdagen. Se 3.Mos.16,33 og sammenlign med Hebr.9,2 som bruker uttrykket "helligdom" om en enkelt avdeling.

Om vi lar "ta hagia" i vers 8 og andre steder bety hellige steder (flertall) vil vi gjøre de fleste versene meningsløse som omtaler dette. Det ville for eksempel bety at øverstepresten én gang i året gikk inn i de to avdelingene, mens den åpenbare betydningen er at øverstepresten gikk inn i det innerste rommet én gang i året. Det vil få 10,19-20 til å bety at det var to hellige steder bakom det innerste forhenget. Og det ville gjøre de to avdelingene til det samme som "den andre" i 9,8 i stedet for én.

Kapitlet der vi finner denne avgjørende teksten i 9,6-8 er kapitlet om soningsdagen i Det nye testamente. Ettertrykket er lagt på øverstepresten, *ta hagia*, én gang i året, blodet av okser og bukker, adgangen gjennom forhenget – alle disse er særtrekk ved *Yom Kippur*. Vår melkisedekske konge og prest som går gjennom forhenget inn til Guds trone er det vi finner gjennom hele brevet. Se 1,3, 2,17, 4,16, 6,19-20, 8,1, 9,8 og 12,24-25, 10,19 og 13,11. Denne inngangen oppfylte forbildet om soningsdagen. Den forbilledlige og hurtige stenkningen av det varme, ukoagulerte blodet på nådestolen etter slaktingen kunne umulig peke på 1844.

Resten av kapitel 9 etter de innledende referansene til soningsdagen (8 og 12) omtaler andre renser fra synd, som seremonien med den røde kvigen, beseglingen av pakten, salvelsen av helligdommen og dens renselse. Hver av dem er "skreddersydd" slik av forfatteren for at de skal samstemme med nøkkeltemaet. Den røde kvigen medførte ingen stenkning av blod, og det gjorde heller ikke beseglingen av pakten eller salvingen av helligdommen – men vår forfatter ønsker på påkalle den store kraften i soningsblodet, og velger et språk for å fullføre oppgaven. Han nevner aldri bestenkningen på soningslokket, for han ønsker å la Golgata være stedet for forsoningen for at ikke leserne skal tro at det er ufullstendig og trenger ytterligere himmelsk bestenkelse (vers 23). Denne renselsen foregikk allerede tilbake i det første århundret, og betyr det samme som "renselse for synder" i 1,3. Hebr.9,23 kan ikke på legitim måte bli tolket slik at det skal gjelde for fremtiden. All bruk av verset som adventistene har sagt viser til 1844 er uriktig. Det første ordet i vers 24 knytter renselsen til det som øverstepresten gjorde én gang i året og det bekrefter at Kristus nå hadde gjort *det*. Se versene 26-28, som forklarer videre at renselsen av helligdommen var Kristi fjerning av synden ved å ofre seg selv (identisk med betydningen av blodsutgytelsen i vers 22).

Når vi nå har sett på 9,8 i konteksten og funnet at dets vitnesbyrd om Kristi inngang i Det aller helligste ved sin himmelfart oppfylte soningsdagens forbilde, er det på sin plass å spørre hva kapitlet ville ha sagt hvis den tradisjonelle adventistiske fortolkningen med en todelt himmelsk tjeneste i suksessive faser skulle være riktig.

I vers 8 kunne vi vente noe i likhet med dette: "Den Hellige Ånd viser at det vil være to faser i den himmelske tjeneste akkurat som på jorden. Men det sier egentlig at den begrensede og sjeldne adgangen til Det aller helligste var et bilde på det Kristus gjorde i sitt legeme på korset.

Videre ville vi forvente at vi senere i kapitlet ville finne referanser til en tjeneste i den første avdeling, og deretter løftet at Kristus en gang i fremtiden skulle gå inn i sitt endelige verk, illustrert med begrepet "innenfor forhenget."

Vi kan også forvente at Dan.8,14 vil bli tatt fram, eller at tanken på en undersøkende dom i fremtiden før vår øversteprest skulle komme tilbake. Ingen av disse formodede sannsynlighetene er blitt realisert, og det er ikke rart at adventist-teologer har

sagt at vi ikke må lete i Hebreerbrevet for å finne støtte for vår tradisjonelle todelte himmelske helligdomsskjema.

Den vanligste innvendingen mot dette er den tredje som ble listet opp tidligere – at selv om den jordiske helligdom var en skygge av de himmelske ting, måtte det finnes en himmelsk ekvivalent til tjenesten i den første avdeling som ble etterfulgt av en senere tjeneste i ”den andre avdelingen.”

Dette argumentet viser at den som foreslår det ikke har lagt rett vekt på de mange uttalelsene i Hebreerbrevet som skaper motsetningen mellom typen og antitypen. Se for eksempel 7,11-14, 7,27-28, 8,4, 9,11-14, 10,1-4 og 11-14. I forbildet var presten en synder hvis tjeneste var ufullkommen og avsluttet ved døden. Han skulle ikke ofre alltid, og kjente ikke til noen vellykket utgang på sitt arbeid. Han tilhørte Levi stamme, og i beste fall kunne han få komme inn til Guds nærvær én gang i året. Hvilken kontrast til presten i det sanne tabernakel der oppe! Kristus tilhører ikke Levi stamme, hans tjeneste er fullkommen og aldri avbrutt av døden, og den tilhører et ”større og mer fullkomment tabernakel.” Han behøver ikke bringe fram ofre til stadighet, men etter en enkel ofring ”én gang for alle” satte han seg som konge og prest ned ved Guds høyre hånd, for alltid å være hos sin Fader. Slik overskrider typen ikke bare antitypen, men den blir ofte også en antitese til den. 9,6-12 viser at den første avdelingen bare var et symbol på den ineffektive prestatjenesten, og bare hadde noen mening inntil Kristus bante veien til Det aller helligste – innenfor forhenget, som han gjorde på korset.

La hvem som helst komme sammen og lese Hebr.6,19 – 10,20 (helst i flere bibelversjoner), og det meste av behovet for diskusjon vil forsvinne. Det vil bli erstattet av glede over at vår store konge og prest allerede har fullført vår gjenløsning og satt oss til side for seg selv, som han skal kreve ved sin herlige åpenbarelse dersom vi forblir hos ham.

(Vi har ikke i denne oppsummeringen fremsatt alle detaljer i de argumentene som vedrører tolkningen av Hebr.9. De følgende sidene vil gjøre det. Kommentatorer er bare sitert når deres uttalelser viser til noen bibelsk sannhet som mange av oss ellers kunne gå glipp av. De har ingen annen autoritet enn at den sannheten de tilbyr oss må være fra Guds Ord. Det har ikke vi heller.)

De følgende tekstene fra Hebr. 9-10 må studeres nøye.

Disse fem tekstene er parallelle og forklarer hverandre.

Hebr.9,6-7:

Stadig tjeneste i den første avdelingen, men ingen tillatelse til å gå inn i den andre bortsett fra én gang i året. ”Veien inn i helligdommen er ikke...åpnet så lenge det forreste teltet står,” *mens den første avdelingen hadde en status.*

Hebr.9,9-10:

Tiden for ofringer som ikke kunne rense samvittigheten – var ytre seremonier – *inntil tiden kom for en reformasjon.*

Hebr.9,13:

Blod av bukker og okser, og asken av en kvige til ytre renselse (inntil korset).

Hebr.9,19-23:

Blod fra dyr brukt som stadfestelse av pakten, innvielse og renselse av den jordiske helligdom (inntil korset).

Hebr.10,1-11:

Skyggen av "de goder som skulle komme." Ikke bare bildet av tingene. Består av gjentatte dyreofringer som ikke kunne rens samvittigheten skikkelig (inntil korset).

Disse fem tekstene er parallelle og forklarer hverandre.

Hebr.9,8:

Veien inn til *ta hagia* (etter korset).

Hebr.9,11-12:

Øverstepresten og det mer fullkomne telt – *ta hagia* (etter korset).

Hebr.9,14:

Kristi blod bringer renselse for samvittigheten (etter korset).

Hebr.9,24-28:

Kristi blod stadfester den nye pakt, innvier og renser den nye pakts *ta hagia* (etter korset).

Hebr.10,12-20:

Et offer én gang for alle – Kristi, vår øversteprests offer – har rens oss fra synd og gitt oss adgang "gjennom forhenget" inn i *ta hagia*, Guds nærvær (etter korset).

HEBREERBREVETS BETYDNING FOR SYVENDEDELAGS-ADVENTISTENE

Hiram Edsons historie fra maisåkeren den 23. Oktober 1844 er blitt overlevert oss av J.N.Loughborough i fem forskjellige beretninger med varierende grad av nøyaktighet. Edsons egen beretning ble skrevet omtrent tretti år etter hendelsen, da hans egen hukommelse kan ha blitt noe svakere. Vi finner ingen hentydning til erfaringen fra hans penn i 1845.¹

En av de mest interessante delene av historien er at da Hiram Edson søkte etter lys etter adventskuffelsen, slapp han med hensikt Bibelen ned på et bord på en slik måte at den ville åpne seg. Resultatet var Hebr.8 og 9 som kom til syne. Hva kunne da passe bedre og være mer symbolsk for adventistenes påstand at disse kapitlene skulle inneholde nøkkelen til å forstå meningen med 1844 og Dan.8,14!²

Denne påstanden er avgjørende for adventistene. Bare i Hebr.9 har vi et didaktisk uttrykk for meningen med (1) tjenesten i den første avdelingen, (2) den andre avdelingen og (3) "renselsen av helligdommen" – for nytestamentlige troende. Ingen andre steder i Skriften kan man finne en detaljert beskrivelse av meningen med disse tre elementene i helligdomslæren som er så livsviktig for oss.

Alle våre tidligere verker bygger i sterk grad på Hebr.9 når Dan.8,14 skal forklares, men i de senere tider har vi bare fire utlegninger som er gjort av fagteologer

som bygger på dette kapitlet; en av Gerhard Hasel som er en sterk apologet* for den tradisjonelle oppfatningen; en i *SDA Bible Commentary* som ikke gir noen apologi for den tradisjonelle forklaringen som finnes der, og de av Salom & Johnsson som er enig med *SDA Bible Commentary*.

*apologet = polemisk forsvarer av en troslære.

Visse ting står tydelig fram straks vi leser Hebreerne 9. Det er ingen synlig hentydning til Daniel, og slett ikke noe til Dan.8,14. Renselsen av helligdommen som det står om i dette kapitlet, og det mer enn én gang, *er alltid anvendt på det som allerede skjedde med Kristus før dette brevet ble skrevet – d.v.s. renselsen ligger i fortiden, ikke i fremtiden.* Kapitlet som helhet er en anvendelse av 3.Mos.16 på tiden for Det nye testamente.

Andre ting er ikke så åpenbare, men likevel livsviktig for adventistene og dreier seg om det følgende:

1. Soningsdagen er spesielt diskutert i versene 7, 8, 12, 24, 25 og man kan nesten helt sikkert si at de er hentydet til i versene 23, 27 og 28.

2. Det greske uttrykket *ta hagia*, og genitivsformen *ton hagon*, kan sikkert sies å være brukt som entall i de fleste tilfellene, i form av et flertallsord, og derfor vil alle tidligere påstander basert på flertall være feilaktige.

3. Hebr.9 må tolkes i sin sammenheng, og på begge sider av kapitlet (d.v.s. 6,19-20 og 10,19-20 har vi flere hentydninger til soningsdagen i forbindelse med det Kristus allerede har gjort.

Før vi ser på selve prøven som den første og endelig avgjørende, vil vi kaste et blikk på dem som har oversatt og kommentert denne teksten.

Vi ønsker å unngå alt som smaker av pedanteri i dette kapitlet, og skynde oss å peke på det vi anser som verdifullt i kommentatorenes og oversetternes arbeid først når de påviser noe i den hellige teksten som vi ellers kunne ha oversett. D.v.s. vi bygger ikke på deres personlige autoritet, men bare når de legger fram spesielle beviser fra Ordet. Slike beviser må godtas eller forkastes på sunt bibelsk grunnlag, og ikke på sekterisk fordom. For det andre vil vi ikke trekke fram esoteriske temaer som er fremholdt i lærebøker om innledningen til Det nye testamente dersom de ikke er i strid med vår troslære.

1. Nesten alle kommentatorer er enige om at dette kapitlet handler om helligdommen i Det nye testamente. Vi kjenner ikke til noen klassisk kommentar til Hebreerbrevet som ikke ser at Hebr.9,8, 12, 24 og 25 drøfter og fortolker soningsdagen.

2. Vi kjenner heller ingen anerkjent ekseget som ikke forstår at disse versene slår fast at soningsdagen allerede ble oppfylt ved Kristus.

3. I alle fall viser flertallet av dem som kommenterer originalteksten at de tillegger flertallsformen en entallsbetydning, i det minste ved de fleste anledninger. Ekspertene i grammatikk anfører *ta hagia* som typisk for de substantivene som er angitt i flertallsform, men ikke i flertallsbetydning. Se *A Greek Grammar* av Blass, Debrunner og Funk, seksjon 141,8, *Handbook of Grammar of the Greek Testament* av S.G.Green, s. 203, *A Grammar of the Greek New Testament* av A.T.Robertson, s. 408, *A Grammar of New Testament Greek* av T.Blass, sidene 83-84, *A Grammar of the Idiom of the New Testament* av G.B.Winer, s. 176. *Ta hagia* er det eneste av en serie ord i Det nye testamente som har entallsbetydning til tross for at det angis i flertall. "Himmelen," "verden," og andre uttrykk har ved spesielle anledninger flertallsform i originalteksten. Fenomenet er beslektet med et generelt gresk eller bibelsk synspunkt på mangfoldighet

og utvidet betydning.

4. Uttrykket "innenfor forhenget" eller "gjennom forhenget" som vi har funnet før og etter kapitel 9, taler om øverstprestens inngang i Det aller helligste på soningsdagen. (Beviser for dette kommer senere i dette kapitlet. Disse første sidene som angitt ved overskriften er bare en "oversikt," og antyder bare nøkkeltekstene. Argumentasjonen om hovedtemaet begynner i avsnittet SONINGS DAGEN I HEBREERNE. Vår fremgangsmåte er hovedsakelig tematisk for at vi ikke skal utslukke "solen" i Hebreerbrevet ved å gå så i detaljer at vi blir nærsynte. Å være for opptatt av detaljer gjør oss bare forvirret dersom vi ikke allerede har oppfattet bakgrunnen og hovedidéen.

BAKGRUNNEN FOR HEBR.9 OG OVERSIKT OVER KAPITLET

Hebreerne er som det femte evangelium, for det viser til Frelserens verk, men denne gangen ikke bare på jorden, men også i himmelen. Hele brevet har fokus på Kristi person, offeret og hans tjeneste etter oppstandelsen. De fleste teologer tror at det var skrevet til jødekristne for å forhindre frafall siden de sørget over å ha mistet de ytre formene i seremonisystemet. Av denne grunn bruker forfatteren av brevet ordet "bedre" (åtte ganger) i det han viser hvordan virkeligheten har erstattet skyggene, og at de troende i Kristus har de velsignelsene som de trofaste i eldre tider hadde lengtet etter. Denne sannsynlige historiske bakgrunn forklarer den stadige beskrivelsen av kontrasten gjennom brevet, og gjennom formaningene om å "holde fast."

I 1.kapitel er det lagt vekt på hans guddommelighet, og i 2.kapitel hans menneskelighet. Kapitlene tre og syv viser at han er større enn Moses, Josva og Melkisedek. 8.kapitel legger vekt på hans tjeneste som er høyere enn den jordiske prestatjenesten, nettopp fordi pakten han formidler er bedre. Han gjør tjeneste i et bedre tabernakel, i sannhet et himmelsk som han rensket ved et bedre offer enn Israel noen gang hadde kjent til. Derfor har alle troende større privilegier, de har fått en fullkomment god samvittighet og frihet til frimodig å gå inn gjennom forhenget som prester og konger til Guds nærvær.

Disse privilegiene er avhengige av at man beholder troen, en tro som erobrer riker, håndhever rettferdighet, mottatt løfter, lukker gapet på løver, slukker rasende flammer, unngår sverds egg, vinner styrke ved svakhet og grunner på en "bedre" oppstandelse enn det som blir de frafalne til del. Når man ser hen til Jesus, får troen næring så den overlever guddommelig tilrettevisning og forfølgelser fra verden omkring. Den fører til broderkjærlighet, tjeneste og tilfredshet, den henter sin føde fra evangeliet, som er tilveiebrakt av ham "som led utenfor porten for å hellige folket ved sitt eget blod." Vi går fram og bærer hvilken som helst forfølgelse verden måtte påføre oss. Til og med den endelige velsignelsen innbefatter Jesus og opphøyer hans gjenløsningsverk.

Fredens Gud, han som førte den store hyrde for hjorden, vår Herre Jesus Kristus, opp fra de døde i kraft av en evig pakts blod, måtte han gjøre dere skikket til alt som godt er, slik at dere gjør hans vilje. Ja, måtte han ved Jesus Kristus virke i oss det som er etter Guds gode vilje. Ham være ære i all evighet! Amen. (Hebr.13,20-21)

Kapitel 9 fremholder Jesus som bedre enn Aron og hans etterfølgere. Aron måtte gå med soningsblodet gjennom forhenget år etter år, men Kristus gikk gjennom forhenget

straks ved sitt offer for synden, én gang for alle. Han behøver ikke som de andre prestene å gå over den samme grunnen gang etter gang med nye ofre. Én gang ved tidenes ende har han åpenbart seg for å fjerne synden ved å ofre seg selv, og nå er vi i forgården og venter på hans komme fra Det aller helligste "uten synd" for å frelse sine egne. "Ennå en liten stund, så kommer han som komme skal, og han skal ikke dryge..."

Aron kunne komme i Guds nærvær én gang i året, men Jesus dro bort for å være ved Guds høyre hånd. Aron gikk skjelvende inn, men Jesus gikk inn som seierherre. Aron var bare en menneskelig prest, men Jesus var en guddommelig konge så vel som menneskelig prest. Aron måtte ha med røkelse, ellers ville han dø. Han våget ikke å komme inn uten å ha med blod, og hans tjeneste ble avbrutt ved døden. Vår "Aron" behøver ingen beskyttelse med søte dufter, ingen ytre "legitimasjon," og hans tjeneste er et liv uten ende.

Det vi har hittil, er en oversikt over brevet, og gir tekstbakgrunnen for nøkkelversene om soningsdagen, som vi nå må se på, og huske på kontrastene. La oss først ta et raskt overblikk over hovedtekstene.

Også den første pakt hadde sine forskrifter om gudstjenesten, og den hadde sin jordiske helligdom.

Slik var altså det hele ordnet...Det forreste teltet går prestene stadig inn i når de skal gjøre sin tjeneste. Men i det andre går bare øverstepresten inn én gang om året, og da aldri uten offerblod. Det bærer han fram for seg selv og for folkets forseelser. (Hebr.9,1, 6-7)

Tenk over den begrensede adgangen før korset. Hedningene kunne gå inn i sin fjerne forgård, jødiske kvinner til den delen av forgården som var for kvinner, jødiske menn i sin del av den, levittene så langt som til det første forhenget, den vanlige presten så langt som til det innerste forhenget, og øverstepresten "innenfor forhenget," men bare én gang i året, og bare med blod, og bare som en tilgitt synder, og bare i en liten kort stund. I den første drøftelsen av de to avdelingene i Bibelen er det tydelig at forhenget representerte en begrenset adgang med trussel om dødsstraff for dem som våget å bryte forbudet. (3.Mos.16,2)

Dermed gir Den Hellige Ånd til kjenne at veien inn i helligdommen ikke er åpnet så lenge det forreste teltet ennå står. Dette er å forstå som et bilde på den nåværende tid. De gaver og ofre som her bæres fram, er ikke i stand til å gjøre den som dyrker Gud, fullkommen, slik at samvittigheten blir ren. Likesom reglene om mat og drikke og om alle slags renselser er dette bare ytre forskrifter, som gjelder inntil den tid da alt skulle settes i den rette skikk. Men Kristus er kommet som øversteprest for de frelsesgoder som vi nå har. Han har gått igjennom det teltet som er større og mer fullkomment, og som ikke er laget av menneskehånd, det vil si: som ikke hører denne skapte verden til. Ikke med blod av bukker og kalver, men med sitt eget blod gikk han inn i helligdommen en gang for alle, og således vant han en evig forløsning. (Hebr.9,8-12)

Den adskilte indre avdelingen viste den begrensede adgangen i tiden for den gamle pakt før Kristus. All den tjeneste som den jordiske øversteprest og hans hjelpere utførte, kunne ikke gi tilbederen en fullkommen god samvittighet. Den var kun opptatt med ytre handlinger, regler for kroppen som bare var midlertidige, men som pekte fram mot en kommende tidsalder med reformasjon. Da presten gikk inn i Det aller helligste, sikret han ikke noen evig gjenløsning, men bare en midlertidig utsettelse av dødsdommen. Men Jesus gjør tjeneste i en større helligdom, ja, den himmelske, og gikk

inn dit "én gang for alle," ikke med dyreofre, men med fortjenesten av sitt eget stedfortredende offer, som ved døden sikret alle de troende evig gjenløsning.

Riktignok er det slik at blodet av bukker og okser gjør hellig og ren i det ytre, likeså vann med asken av en kvige, når det blir stenket på dem som er blitt urene. Hvor mye mer skal da ikke Kristi blod rense vår samvittighet fra døde gjerninger, så vi kan tjene den levende Gud. Kristus har jo i kraft av en evig Ånd båret seg selv fram som et lyteløst offer for Gud. (Hebr.9,13-14)

Dyreblod gav en seremoniell renselse, men Kristi blod bringer renselse for sjelen og fred i samvittigheten. Dyreofringer resulterer ofte i et liv med "døde gjerninger," men tar man i mot Kristi offer leder det til åndelig tjeneste for den levende Gud.

Så er da Kristus mellommann for en ny pakt. Han døde, og det ble til forløsning fra overtredelsene under den første pakt, for at de som er kalt skal få den evige arv som var lovt. (Hebr.9,15)

Den gamle pakt gjorde ingen ting fullkomment og var aldri definitiv. Kristus gjorde slutt på slike begrensninger ved å besegle en ny pakt med sitt eget blod.

De jordiske bilder av de himmelske ting må altså renses på denne måten. Men selve den himmelske helligdom må renses ved offer som er bedre enn disse. (Hebr.9,23) Alle rensesseremonier, også innvielsen av templet og soningsdagen var bare bilder eller "kopier," men Kristus har oppfylt virkeligheten.

For Kristus gikk ikke inn i en helligdom som er gjort av menneskehånd og bare er et bilde av den sanne helligdom. Han gikk inn i selve himmelen. Nå skulle han for vår skyld tre fram for Guds ansikt. (Hebr.9,24)

Legg merke til at renselsen av helligdommen og Kristi inngang i den allerede fant sted på den tiden da Hebreerbrevet ble skrevet. "Renselsen" av de himmelske ting må forstås i sammenheng med syndstilgivelsen og utgytelsen av offerblodet. Hebr.9,24 sier akkurat det samme som Joh.1,29, 2.Kor.5,18 og 21, 1.Kor.15,3, Gal.1,4, Ef.1,7, Kol.1,14, Rom.3,24-25 og Rom.5,18.

Aron gikk inn i barnehagen, det jordiske forbildet, men Kristus gikk inn i virkeligheten, i himmelen,

Han gikk heller ikke inn for å ofre seg selv flere ganger, slik som øverstepresten år etter år trer inn i helligdommen med blod som ikke er hans eget. I så fall måtte han ha lidd mange ganger siden verden ble grunnlagt. Men nå har han åpenbart seg én gang for alle ved tidenes ende for å utslette synden ved sitt offer. (Hebr.9,25-26)

Aron visste godt når tiden kom at han måtte gå inn "en gang i året," på ny og på ny, men Kristi verk var blitt utført "én gang for alle."

Likeså visst som det er menneskenes lodd å dø en gang, og siden komme for dommen, slik er også Kristus ofret én gang for å ta bort manges synder, og siden skal han for annen gang komme til syne, ikke for syndens skyld, men for å frelse dem som venter på ham. (Hebr.9,28)

En tilfeldig lesning av disse versene åpenbarer kanskje ikke den pinlige nøyaktighet som forfatteren utvikler i sin sammenligning. Det kan best vises ved den følgende oppstilling:

Det tidlige presteskap (versene 1-10)

Stedet der det fungerer og der det er beskrevet (vers 1-5)

Handlingen og tilnærmingen til Gud (vers 6-7)

Ofringen (vers 7)

En vurdering av hele ordningen.
Kristi presteskap (versene 11-14)
Stedet der det foregår (vers 11)
Hans gjerning og ankomst til Gud (vers 12a)
Hans offer (vers 12b)
En vurdering av presteskapets verdi (versene 12c-14)

Den større plass som ble brukt på den jordiske tjenesten (ti vers mot fire) kommer av at punkt 1 og 2 allerede er forklart, og punkt 2, 3 og 4 vil bli ytterligere forklart i forbindelse med Kristi prestetjeneste. I disse versene ser leseren overlegenheten og fullkommenheten i Kristi tjeneste, skrevet i en grei oppsummering.³

Versene 15-28 forstørrer den andre halvdelens av vers 12.

Så langt har vi gitt en bred oversikt. Nå vil vi gjerne komme til selve målet for vår undersøkelse – den spesielle soningsdagen det henvises til i Hebr.9.

SONINGSDAGEN I HEBREERBREVET

Kan noen tenke seg at hvis forfatteren av Hebreerbrevet skulle opphøye Kristi storhet, og heve kristendommen over det jødiske system, spesielt på det rituelle området og det som angår helligdommen, ikke skulle ha noen henvisninger til soningsdagen? Fortolkere av dette brevet finner soningsdagen *minst* syv ganger i Hebreerbrevet (så langt som nærværende forfatter er klar over). Disse henvisningene er ikke esoteriske, men ved slike utsagn som "én gang i året," "inn i den andre (avdelingen)," "innenfor forhenget," "blodet av kalver og bukker," "en påminnelse er gitt hvert år," "bare øverstepresten," "gjennom forhenget," "først for sine synder og deretter for hele folket," viser at det er helt sannsynlig at det dreier seg om *Yom Kippur*.

Vi vil gi sitater om dette i tillegget.⁴

La oss huske at apostelen refererer til Kristus bare tre ganger som prest, men ni ganger som øversteprest. Den eneste spesielle tjenesten øverstepresten utførte var ritualet på soningsdagen. Han viser at Kristus er skikket til å være vår øversteprest på grunn av hans to naturer, hans lidelser, og hans prototype i Melkisedek – han som var konge og prest, "uten far eller mor, begynnelse eller dagers ende, men som forblir prest for bestandig." Ved begynnelsen av kapittel 8 blir vi fortalt at selve hovedsaken av alt som er sagt til nå er dette: "Vi har slik en øversteprest, som har satt seg på tronen ved Majestetens høyre hånd i det høye, med prestelig tjeneste i det sanne tabernakel..." Ordet som er oversatt med "hovedsak" i 8,1 er *kefalion* og betyr den prinsipale idé. Kristi øversteprestelige tjeneste er hovedtemaet i Hebreerne, og det eneste spesielle verk som tilfalt øverstepresten var nettopp ritualet på soningsdagen.

Vers 6 i det samme kapitlet beveger seg i samme retning til Kristi øversteprestelige tjeneste, og understreker at han er mellommannen til en bedre pakt som innebærer en bedre helligdom, ja, en himmelsk. Resten av kapittel 8 etter vers 6 gir oss løftene fra Det gamle testamente hos Jeremia om den nye pakt. Så, ved åpningen av det følgende kapitlet, går forfatteren tilbake til diskusjonen om vår Øversteprests tjeneste. For å understreke "det bedre" i den nye ordningen, gir forfatteren et omriss av det gamle, og understreker dets begrensninger i kvalitet og tid. Den besto kun av ytre ordninger, og brakte seremoniell renselse til et folk uten direkte adgang til Gud, og det ble pålagt inntil tiden for reformasjonen kom – Messias' komme. Han forteller oss at det den første avdelingen var for den andre, slik er det mosaiske tabernaklet for den himmelske

helligdommen. Legg nøye merke til hans ord:

Slik var altså det hele ordnet. Det forreste teltet går prestene stadig inn i når de skal gjøre sin tjeneste. Men i det andre går bare øverstepresten inn én gang om året, og da aldri uten offerblod. Det bærer han fram for seg selv og for folkets forseelser. Dermed gir Den Hellige Ånd til kjenne at veien inn i helligdommen ikke er åpnet så lenge det forreste teltet ennå står. Dette er å forstå som et bilde på den nåværende tid. De gaver og offer som her bæres fram, er ikke i stand til å gjøre den som dyrker Gud, fullkommen, slik at samvittigheten blir ren. (Heb.9,6-9)

Andre oversettelser kan være nyttige, som betydningen av denne teksten: Ved dette betyr Den Hellige Ånd at veien inn til Det aller helligste ikke var åpnet så lenge som det første teltet (som var et forbilde på den nåværende tid) fremdeles står... (*Moffat*)

I alt dette søker Den Hellige Ånd å vise at det ikke er noen fri adgang til helligdommen mens det ytre teltet ennå står. (*Smith and Goodspeed*)

Med dette viser Den Hellige Ånd at veien inn til helligdommen ikke var blitt åpenbart mens det ytre teltet eksisterte. (*The Translator's New Testament*)

Legg også merke til et spesielt uttrykk: Mens det første tabernaklet ennå sto: Så lenge som det første teltet hadde gyldighet – *Rotherham*

...så lenge som den ytre delen av tabernaklet står – *Conybeare*

...så lenge som den ytre delen av tabernaklet fremdeles var der – *TCNT*

Mens det ytre teltet fremdeles eksisterte – *Williams*

...så lenge som det første tabernaklet forble i sin stand – *Knox*

Det vil si, så lenge som det første teltet og alt hva det betyr ennå eksisterer – *Phillips*

...mens den gamle pakt fremdeles var i kraft – *Norlie*

...det ytre rommet og det gamle systemet det representerte ennå var i bruk – *Taylor*

...så lenge som det forrige (den ytre delen av) tabernaklet forble som en anerkjent institusjon og fremdeles står – *Amplified*⁵

Visse spørsmål kommer opp. Hva menes med *prote skene* i vers 8? Er det identisk med det samme i vers 6? Oversettelsene varierer, men *Interpreter's Bible* gir oss nøkkelen når den sier: RSV-oversettelsen sier at et telt ble gjort i stand, det ytre, er en tolkning, men utvilsomt en korrekt tolkning. På gresk er det σκηνή...η πρωτη og forfatterens hensikt er å si at den første pakt innbefattet et "første telt." Han fortsetter å gi en dobbel betydning til ordet "først" – han likte denne type ordspill – "først," ikke bare som over eller i mot det andre d.v.s. det himmelske, men også "først" som over, imot det andre (vers 3), d.v.s. Det aller helligste. Det andre forhenget er kanskje ment å understreke den tiltagende vanskeligheten med adgang til Gud i det jordiske tabernaklet. Naturligvis hadde et telt én inngang, men veien inn i det ytre teltet eller Det hellige var ikke sperret ved inngangen for folket.⁶

Vi vil gjerne understreke at resultatet blir det samme, uansett hvordan vi forstår begrepet *prote skene*. Hvis det betyr det samme i både vers 6 og 8, da har apostelen bekreftet at så lenge ritualet i den første avdelingen ennå var i gang – var det ikke mulig for Kristus å gå inn i det som ble symbolisert ved den andre avdelingen.

Eller hvis vi bruker den andre betydningen av *prote skene* og anvender det på tabernaklet som et hele, da vil teksten stadfeste at så lenge den jordiske helligdommen er i funksjon, kunne ikke antitypen til tjenesten i den andre avdelingen begynne. Det er viktig å legge merke til at rekkefølgen av tjenester i avdelingene som er nevnt i 6 og 7

"indikerte" noe meget viktig. Med andre ord, det faktum at veien til Det aller helligste for det meste av tiden var sperret og at det bare var Det hellige som var i funksjon, "indikerte" at privilegiene som ble symbolisert ved Det aller helligste ennå ikke var kommet. Hvis noen ønsker å si at den andre avdelingen representerer den himmelske helligdom som et hele, har vi ingen innvendinger mot det, forutsatt at det erkjennes at teksten stadfester at det den første avdelingen var for den andre, er det som det jordiske tabernaklet er for det himmelske, og at den første avdelingen derfor representerte det mosaiske system, og den andre den kristne tidsalder. Vi sitter igjen med det faktum at soningsdagen anvendes på tiden etter korset, da forhenget revnet ved vår prests død, d.v.s. da han ofret seg selv én gang og for alle, da det mosaiske systemet som symboliserte den første avdelingen ble avskaffet. Se Matt.27,51.

Dette er så viktig at vi ønsker å forklare saken med større presisjon. Når vi gjør det, bør enhver leser legge merke til at argumentet ikke står og faller med disse versene. Det er heller de følgende versene, spesielt 12, 23-25, 10,1-10 og 19-20 som avgjør våre konklusjoner angående versene 6-9.

Som en hjelp til en nærmere forståelse av 6-8, la oss følge den siste delen av setningen i vers 8 som begynner med vers 9: "som er symbolsk for den nåværende tid."

På gresk heter det: *hetis parabole eis ton kairon (ton enestekota)*.

Parabole har siden Krysostomus' dager blitt forstått som *tupos* – type. Systemet som er representert ved den første avdelingen (eller det første tabernaklet) var bare foreløpig, bare forbilledlig, og fungerte som dette inntil Kristi komme. Med andre ord, tjenesten i den første avdelingen var symbolsk for de begrensede privilegier i tiden før korset. De senere uttrykk om tvetninger etc., som var pålagt "inntil tiden for reformasjon" har en lignende betydning for åpningsordene i vers 9. Tjenesten i den ytre avdelingen representerte de jordiske ritualene som ble praktisert (eller " hadde gyldighet" – *exouses stasin*) inntil virkeligheten, "reformasjonen" kom med Kristus.

Det er alternative måter å lese gresk på i første halvpart av vers 9. I AV-bibelen står "den daværende tid" i stedet for "den nåværende tid." Dette ville bety at den første avdelingens forheng som stengte veien indikerte for jødene at adgangen til Gud ennå ikke var mulig. RSV-oversettelsen antyder at nå, i vår tidsalder, kan vi klart se meningen med den begrensede tjenesten i den første avdelingen. Det er det samme hvilken vi fester oss ved – begge sier at den første avdelingen representerte en sperre for veien inn til den andre inntil vår øversteprest kom og han gikk inn i motbildet til Det aller helligste.

Legg merke til typiske uttalelser av kommentatorer som vi har gjengitt i tillegget: "Sitater angående Hebr.9,6-9"⁷ Disse er ikke utvalgte særegne tolkninger, da alle kan bevise sin holdbarhet ved å vise både til Skriften og enhver gruppe fortolkere i hvilket som helst land eller tidspunkt siden reformasjonen.

At den nevnte tolkningen i prinsippet er korrekt er stadfestet i vers 12, som logisk følger tankerekken som er antydnet ovenfor.

Han gikk ikke inn med blodet av bukker og kalver, men gikk inn i Det aller helligste én gang for alle med sitt eget blod, og fikk en evig forløsning.
(Hebr.9,12)

Referansen til "én gang," *ta hagia*, og blodet av okser og bukker, henspiller alle på soningsdagen.

At NIV-oversettelsen* er korrekt når den oversetter *ta hagia* med "Det aller helligste" er klart fordi det støttes av sammenhengen i vers 11 om Kristus som øversteprest, referansen til blodet av bukker og kalver i vers 12, og det faktum at vers 12 er en kommentar til de versene som har understreket at den forbilledlige tidsalderen var fremstilt ved den første avdelingen, og at den forbilledlige øverstepresten kun én gang i året, alltid med blod, og bare for en kort stund, gikk inn i Det aller helligste. Legg merke til de følgende parallellene:

Men bare øverstepresten gikk inn i det innerste rommet, og det kun én gang i året, aldri uten blod, som han ofret for seg selv og for de synder folket hadde gjort i uvitenhet. (Hebr.9,7 NIV)

Han gikk ikke inn med blodet av bukker og kalver, men han gikk inn i Det aller helligste én gang for alle med sitt eget blod, og fikk en evig forløsning. (Hebr.9,24-25 NIV)

For Kristus gikk ikke inne i en helligdom som var laget av mennesker og som bare var en kopi av den sanne, han gikk inn i selve himmelen, for nå å tre fram for oss i Guds nærvær. Han gikk heller ikke inn i himmelen for å ofre seg selv flere ganger, den samme veien som øverstepresten var gått inn i Det aller helligste hvert år med blod som ikke er hans eget. (Hebr.9,24-25 NIV)

Vi har dette håpet som et anker for sjelen som er fast og sikkert. Det rekker inn i helligdommen innenfor forhenget der Jesus er, han som gikk inn før oss på våre vegne og er blitt øversteprest for alltid etter Melkisedeks vis. (Hebr.6,19-20 NIV)

Derfor, brødre har vi frimodighet til å gå inn i Det aller helligste ved Jesu blod, ved en ny og levende vei som er åpnet for oss gjennom forhenget, som er hans legeme. (Hebr.10,19-20 NIV)

La oss holde oss nær til Gud med et oppriktig hjerte i troens fulle visshet, og med våre hjerter rensset fra en skyldbetyngt samvittighet og våre legemer vasket i rent vann. (Hebr.10,22 NIV)

*NIV = New International Version.

Alle disse tekstene dreier seg om inngangen til Guds nærvær. 9,7 sier at øverstepresten gikk inn på soningsdagen, som et bilde på det som skulle komme. 9,12 sier at Kristus oppfylte forbildet etter at han utgjød sitt blod. 9,24 gjentar poenget i vers 12. (Legg også merke til parallellen mellom "det større og mer fullkomne telt...ikke av denne skapning" i vers 11 og "det sanne...selve himmelen" i vers 24.) 10,19-22 oppfordrer kristne til å følge Kristus ved troen, og med hellig frimodighet, fordi de er konger og prester, og ikke behøver å skjelve som den jordiske øversteprest når de oppholder seg i Guds nærvær.

Vi føler at beviset er klart for at Hebreerbrevets forfatter gjennom det niende kapitlet understreker at Kristi blod har gjort det som det seremonielle blodet ikke kunne gjøre – å gi adgang til Guds nærvær som illustrert ved øversteprestens inngang i Det aller helligste på soningsdagen. Det er ikke nok å si at Kristi blod er teamet i Hebr.9. Vi må si

at kapitlets budskap er: "Kristi blod gir oss adgang til Guds høyre hånd," som det også er i resten av boken. Og grunnen til at blodet gir oss denne adgangen er sagt tydelig. Den som tror på Kristus og hans kors har "den fulle forsikring" fordi deres hjerter er blitt "renset fra en ond samvittighet" ved korsets blod. 10,22. Fordi Kristus allerede har gjort soning for dem, vil de som han ha umiddelbar adgang til Gud i "Det aller helligste."

På dette punktet må vi understreke at versene 13-22 i Hebr.9 ikke driver bort fra temaet soningsdagen, som noen har antydnet. Referansene til renselsen som ble utført ved bestenkelsen av blod uttrykker derimot selve poenget med seremonien på soningsdagen. Hebreerbrevets forfatter unngår omhyggelig å si at Kristus har stenket sitt blod på den himmelske nådestol, selv om han gjentatte ganger har talt om hans inngang i Det aller helligste. Intet er tillatt som kan trekke noe fra det fullførte verk på korset, og derfor er bestenkelsen ikke knyttet til nådestolen (soningslokket), men til de jordiske riter representert ved renselsen av *personer*.

Vi ønsker å forsterke dette poenget, fordi Hebr.9 ikke kan bli riktig forstått før leseren blir oppmerksom på apostelens hensikt og metode der han vektlegger betydningen av det utgytte blod og den antitypiske soningsdagen.

Bestenkelsen av blod har av teologer alltid vært erkjent som hovedsakelig å være knyttet til tjenesten på *Yom Kippur*.⁸ Bare i unntagelsestilfeller med synd fra prestens eller forsamlingens side ble blodet av syndofferet stenket, og bestenkelsen i 4.Mos.19 var med "vann," og i de fleste andre tilfeller med bestenkelse ble det brukt olje. Se 3.Mos.4,6, 4,17, 5,9, 8,11, 14,16.27 og 4.Mos.19,4.

Det ordet som finnes i LXX (Septuaginta) i 3.Mos.16 for bestenkelse, *hraino*, er aldri blitt brukt i Det nye testamente unntatt i en oversettelsesvariant i Åp.19,13. Det typiske nytestamentlige ordet *hrantizo* finnes bare i LXX i 3.Mos.6,20 (6,27), 2.Kong.9,33 og Salme 50,9.

Det er viktig at vi erkjenner at Hebr.9,13 tilbyr oss en fusjon av idéer fordi det ganske enkelt ikke er sant at blod av bukker og kalver ble stenket på personer for å hellige dem. Som med Talmud, Qumran og Filon, har vi her en tilknytning til soningsdagen ved seremonien med den røde kvigen. Apostelen vil gjerne understreke en fullbyrdet forsoning på Golgatas alter som heretter bringer renselse for alle mennesker som tror, og ikke en vedvarende soningshandling ved bestenkelse av blod på nådestolen.

Mens apostelen ellers ikke har nølt med å bruke *hilaskomai* (2,17), gjør han det likeledes ikke her, fordi han henter uttrykket fra bestenkelsen av alteret utenfor, for å vise at Kristi blod brakte renselse før han gikk inn i det himmelske tempel. Sammenlign Hebr.1,3 som forsikrer oss at renselsen for våre synder ble utført før vår Øversteprest satte seg ned som konge på sin trone der oppe. Det greske uttrykket her – *katharismos ton hamartion* – er brukt bare én gang i LXX, og det er om renselsen på alteret utenfor og soningsdagen. Se 2.Mos.30,10.

I sin tese om soningsdagens innflytelse på Det nye testamente, skriver dr. Norman H. Young:

Det er derfor ganske klart at vår forfatter strever med å få fram den rette tro om Kristi død. I den gamle kulten kom presten ut fra Det aller helligste til alteret for Herren for å fullføre bestenkelsen av blodet, og nå har øverstepresten for de kommende goder gått inn i Det aller helligste og utført en renselse én gang for alle. Vi må igjen understreke at det å tolke Kristi

gjerning firkantet ut fra bildet om soningsdagen vil være å snu på hodet poenget i Hebreerbrevet.⁹

Den tilsynelatende forvirringen i Hebr.9,19,ff, der forfatteren beveger seg så langt bort fra beretningene i Det gamle testamente, har sin forklaring i den spesielle hensikten hos apostelen med å understreke livet og kraften i soningsblodet. Bare dette kan forklare hvorfor den avviker fra de historiske fakta, og det er på minst seks punkter, etter det de fleste fortolkere har funnet ut.

Ved hentydninger til beseglingen i den gamle mosaiske pakten, og seremonien med den røde kvigen, intensiverer Hebreerbrevet betydningen av blodet som er illustrert ved ofringen på soningsdagen. Innvielsen av oldtidens helligdom er også anvendt i samme hensikt, og la oss huske at det ikke var Aron, men Moses som utførte dette. Slik "skreddersyr" apostelen det som han henter fra Skriften for å understreke hva vår øversteprest fullførte ved sitt offer én gang for alle." Selv om bestenkelsen av tabernaklet og dets kar ikke er nevnt i 2.Mos.24, bruker apostelen dette uten å nevne at han har flyttet seg bort fra beretningen om innvielsen av pakten i dette kapitlet. Han har heller ikke brydd seg med det faktum at helligdommen ble salvet med olje i stedet for med blod. (Se 2.Mos.40,8 ff.)

Dr. Young oppsummerer sin diskusjon om disse versene slik:

I alle våre forfatteres henvisninger til bestenkelsen har vi en skjev hentydning til bestenkelsen av blodet på soningsdagen, bare skjev fordi han er sterkt opptatt av å definere korset som den endelige og én gang for alle kultiske handling med blod, noe som vi har gjentatt til kjedsommelighet. Hvis det skal være noen anvendelse av blodet etter Golgata, er det i Kristi forbønningstjeneste og renselsen av de kristne tilbedere, men disse er et resultat av korset og ikke en fortsettelse av etterfølgende kulthandlinger, og de har intet å gjøre med en anvendelse av blod i den himmelske helligdom, selv ikke i billedlig forstand. Det er derfor han foretrekker å tale om innvielsen av teltet i stedet for om renselsen på soningsdagen. Omtalen av teltet i vers 21 bereder veien for vers 23 og de følgende, og oppfyllelsen av blodbestenkelsen på soningsdagen i det innerste, ved Kristi død.¹⁰

La meg nå gå over til den neste omtalen av soningsdagen i Hebr.9:

De jordiske bilder av de himmelske ting må altså renses på denne måten, Men selve den himmelske helligdom må renses ved offer som er bedre enn disse. For Kristus gikk ikke inn i en helligdom som er gjort av menneskehånd og bare er et bilde av den sanne helligdom. Han gikk inn i selve himmelen; nå skulle han for vår skyld tre fram for Guds ansikt. Han gikk heller ikke inn for å ofre seg selv flere ganger, slik som øverstepresten år etter år trer inn i helligdommen med blod som ikke er hans eget. (Hebr.9,24-25 NIV)

Vers 23 knyttet avsnittene til hver sin side, nemlig 15-23 og 24-28. Alle tre tekstene er en understrekning av sannheten i det innledende postulatet som vi finner i versene 13-14:

Riktignok er det slik at blodet av bukker og okser gjør hellig og ren i det ytre, likeså

vann med asken av en kvige, når det blir stenket på dem som er blitt urene. Hvor mye mer skal da ikke Kristi blod rense vår samvittighet fra døde gjerninger, så vi kan tjene den levende Gud. Kristus har jo i kraft av en evig Ånd båret seg selv fram som et lyteløst offer for Gud! (Hebr.9,13-14 NIV)

Før vers 23 har apostelen vist til kopien av de himmelske ting. Han har nevnt paktens bok, paktens helligdom, og paktens folk. Han erklærer at alle disse var blitt renset med blod, så nå må den høyere renselsen finne sin fullbyrdelse ved "det bedre" Kristi offerblod.

For at vi skal forstå betydningen med vers 23 på rett måte, må vi ikke ta feil ved bare å se på teksten som er like foran om innvielsen av helligdommen. Vi må legge merke til ordet "for" (*gar*) i det følgende verset som krever at vi ser sammenhengen mellom vers 23 og beskrivelsen av soningsdagen i type (forbilde) og antitype som følger.

Syvendedags-adventistene har alltid anvendt vers 23 på renselsen på soningsdagen, men vår populære litteratur kan ikke anerkjenne at den antitypiske realitet ikke har noe å gjøre med 1844, men med korset. Det er knyttet til Kristi lidelser. Se vers 26. Det beskriver noe som allerede har skjedd før Hebreerbrevet ble skrevet – de himmelske ting var selv blitt renset allerede. Kristi lidelser, hans inntreden i Det aller helligste i himmelen, renselsen, alt dette henger sammen og kan ikke atskilles over atten århundrer. Renselsen i vers 23 er identisk med fjernelsen av synd i vers 26, og Kristus som ble ofret i vers 28. Renselsen er ikke noe annet enn den behandlingen av synden som også er omtalt i den siste teksten.

Slik både begynner og slutter kapitel 9 i Hebreerbrevet med henvisning til soningsdagen. Versene 1-7 beskriver innredningene og deretter ritualet i den jordiske helligdommen, med klimaks i *Yom Kippur*. Versene 8-14 beskriver kontrasten mellom virkekraften i den himmelske og mangelen på denne kraften i den jordiske. Kontrasten ble videre understreket ved å vise til blodet i versene 15-22, og i versene 23-29 ved å gå til den antitypiske soningsdagen ved Kristi kors og hans oppstigning til himmelen – det sanne Aller helligste.

Legg merke til parallellene mellom vers 7 og vers 25. (Vi utsetter diskusjonen av 9,27-28 til kapitel 4, der det påpekes at disse avsluttende versene er basert på bildet av presten på soningsdagen som er i ferd med å komme ut fra Det aller helligste til forgården.)

Men i det andre går bare øverstepresten inn én gang om året, og da aldri uten offerblod. Det bærer han fram for seg selv og for folkets forseelser som er gjort i vanvare. (Hebr.9,7 NIV)

Han gikk heller ikke inn for å ofre seg selv flere ganger, slik som øverstepresten år etter år trer inn i helligdommen med blod som ikke er hans eget. (Hebr.9,25 NIV)

Det finnes ingen legitim grunn til å vri seg unna den konklusjonen at Hebr.9 sier at den store soningsdagen ble oppfylt av Kristus i året 31.

Likevel bør vi legge fram flere beviser på dette, for betydningen av Hebr.9 er

først fullt beskrevet i det neste kapitlet. Kapittel 10 begynner også med soningsdagen, og den viktigste oppfordringen i hele boken kommer ut av den diskusjonen. Vi bør legge nøyte merke til temaet med stadfestelsen av pakten, innvielsen av helligdommen og renselsen av samvittigheten hos de angrende troende ved blodet, for at de kan få gå inn i Det aller helligste sammen med sin Representant. Dette ble behandlet i kapittel 9 og videre i kapittel 10.

I kapittel 9 er den opprinnelige beskrivelsen av den jordiske seremonien etterfulgt av kommentarer om dens ufullkomne og midlertidige natur. Det ble vist at den første avdelingen som var adskilt fra den andre med et forheng var et vitnesbyrd om begrensningen i oldtidens ofringer og presteskap. De kunne ikke rense hjertene og samvittigheten, og de kunne ikke fremskaffe en frimodig adgang til Gud. Versene 11-14 viste at Kristi død fullbyrde alt det som de gamle ofringene ikke kunne. Dette ble fulgt av henvisning til beseglingen av den gamle pakt og innvielsen av helligdommen. La oss nå sammenligne kapittel 10 med denne beretningen.

Versene 1-4 i kapittel 10 omtaler soningsdagen som kommer hvert år og viser at nettopp den gjentatte jødiske seremonien viste dens midlertidige natur og ineffektivitet. Versene 5-10 viser oss at Kristus kom for å avskaffe det utilstrekkelige systemet, og å fullføre alt det dette ikke kunne. Høydepunktet finner vi i versene 11 og 12.

I kraft av denne vilje er vi blitt helliget ved at Jesu Kristi legeme ble ofret én gang for alle. Alle andre prester står daglig og gjør tjeneste og bærer gang på gang fram de samme ofrene, som likevel aldri kan ta bort synder. Men Jesus har båret fram et eneste offer for synder og har deretter satt seg ved Guds høyre hånd for alltid. (Hebr.10,11-12 NIV)

Dr. Johnsson minner oss om kontrastene som han her oppsummerer.

Argumentasjonen i 9,1-10,18 er gjort for å få fram overlegenheten i Kristi blod. Uansett hvor verdifulle ofringene i Det gamle testamente kan ha vært, kunne de i seg selv ikke sørge for en fullstendig fjernelse av synder: "For det er umulig at blodet av kalver og bukker kan ta bort synder" (10,14). Argumentet er derfor at tjenesten i Det gamle testamente, *selv ved høydepunktet*, var utilstrekkelige. De skaffet en pinlig begrenset adgang til Gud (én mann alene!) og den stadige gjentakelsen viste at de ikke dugde. "Ellers hadde de vel holdt opp med å ofre?" (10,2). Selv de årlige soningsdagene slo fast Israels nød: begrenset adgang, og ingen endelig renselse fra synd.

Slik blir hele den gamle kultusen satt til side i den guddommelige plan ("inntil den tid kommer da alt skal settes i rette skikk" – 9,10). Hvis offersystemet ikke holder mål på sitt høydepunkt, må hele konstruksjonen bli ansett som utilstrekkelig. Men de gode nyhetene i Hebreerne sier at det er et *bedre blod!* Alt hva det gamle systemet ikke maktet på grunn av sin iboende mangel, alt det de gjentatte soningsdager ikke kunne fullbyrde, er nå utført på Golgata. I stedet for mange gjentatte ofringer, er det nå ett offer, én gang for alle. Ved denne handling er alle hindringer mellom Gud og mennesket blitt avskaffet, slik at vi med frimodighet kan komme inn i Guds nærvær. Et offer er blitt

skaffet til veie som til slutt er i stand til å utføre en grundig renselse fra synd.”

Det neste er at vi har en parallell til Hebr.9,15. Den nye pakts løfter er gjentatt og oppfylt i Kristus. Se versene 16-18.

Legg merke til 19-22:

Så kan vi da, brødre, i kraft av Jesu blod med frimodighet tre inn i helligdommen. Han har innviet en ny og levende vei for oss dit inn gjennom forhenget, det vil si hans jordiske legeme. Når vi har så stor en prest over Guds hus, så la oss tre fram med oppriktig hjerte i troens fulle visshet, med hjertet rensed for en vond samvittighet og legemet badet i rent vann. (Hebr.10,19-22 NIV)

Favoritt-temaet ”inngang” møter oss igjen. Det aller helligste er igjen i fokus, og den ”frimodigheten” det vises til står i sterk motsetning til angsten hos den jordiske øverstepresten mens han gikk inn. ”Veien” som ble nevnt i 9,8, som ikke ennå var åpnet på Det gamle testamentes tid, er nå fremstilt som åpen. ”Veien” (*hodos*) finner vi i hver tekst. ”Gjennom forhenget” henspiller på den barrieren som skiller de to avdelingene som beskrevet i 9,6-8. ”Hans jordiske legeme” minner oss om at han utgjød sitt blod – det temaet som går igjen i det forrige kapitlet. Å ”tre fram” i vers 22 står igjen i kontrast til det som tidligere var umulig i den første avdelingen (se igjen 9,6-8). Det ”rene hjertet,” ”troens fulle visshet,” ”hjertene rensed,” ”legemet vasket,” viser også tilbake på kapitel 9, spesielt vers 13 og 14 som taler om renselsen av synderes samvittighet.

Sammenligningen er ennå sterkere. Det greske uttrykket *ekainizo* betegner ”innvielse” eller ”helligelse” og henspiller derfor på 9,21-22. Da Kristus passerte gjennom forhenget ved sin himmelfart i kraft av sitt offer, ble den himmelske helligdom innviet til tjenesten. (Se tillegg, ”Sitater vedrørende Hebreerne 10,20.” Når vi sier å ”gå gjennom forhenget” taler vi om at Jesu liv ble revet bort fra hans kropp ved døden. Hebr.10,19-20 er en referanse til Mark.15,37-38.) Ikke bare det, for oldtidens prester måtte også være overgitt til sin tjeneste ved bestenkelsen av blod, slik at denne teksten sier oss at enhver kristen nå er en prest som er blitt vasket og bestenet i likhet med sine motstykker fra oldtiden. Se 10,22. Og mer enn det, som øverstepresten i gammel tid, kan han nå gå inn til selve Guds nærvær.

10,19-22 ikke bare forstørrer kapitel 9, men det gjør det samme med 6,19-20. I begge tilfellene blir vi forsikret om at vår øversteprest allerede på den tiden da Hebreerbrevet ble skrevet, gikk inn ”bak forhenget” inn i Det aller helligste – selve himmelen.

Uten tvil lærer Hebreerbrevet at ”renselsen av helligdommen” som fulgte prestens inntreden i Det aller helligste ble oppfylt i Kristus ved hans første komme. *I kapitlene fire og fem ønsker vi å vise at det som var blitt oppfylt venter på å bli avsluttet i harmoni med den velkjente grunnidé ”nå og ikke ennå” som er så fremtredende i Det nye testamente.*

HENSPILLING PÅ SONINGSDAGEN ANDRE STEDER ENN I KAPITLENE 9 OG 10,19-22

De fleste teologer tror at det er minst 7 eller 8 tekster i Hebreerbrevet som viser til soningsdagen. De viktigste er kapittel 6, 9 og 10.

Hebr.1,3

Han er en utstråling av Guds herlighet og bildet av hans vesen, og han bærer alt ved sitt mektige ord. Da han hadde fullført renselsen for våre synder, satte han seg ved Majestetens høyre hånd i det høye. (Hebr.1,3 NIV)

Som nevnt tidligere, finnes den greske teksten, *katharismos ton hamartion* bare i LXX, og der er det brukt i forbindelse med soningsdagen. Reihm og Lohse diskuterer dette ganske detaljert.¹² Flertallsordet *hamartion* finnes i LXX i forbindelse med de tekstene som omtaler soningsdagen.¹³ I Hebr. kap. 9 og 10 er det sagt flere ganger at det bare er den antitypiske soningsdagen som brakte renselse for syndene. Man skal merke seg parallellene mellom 1,3, 8,1-3, 9,12-14 og 10,11-14.

Han er en utstråling av Guds herlighet og bildet av hans vesen, og han bærer alt ved sitt mektige ord. Da han hadde fullført renselsen for våre synder, satte han seg ved Majestetens høyre hånd i det høye. (Hebr.1,3 NIV)

Hovedsaken i det vi taler om her, er dette: En slik øversteprest er det vi har, og han har satt seg på høyre side av Majestetens trone i himmelen. Der gjør han prestetjeneste i helligdommen, idet sanne møtetelt, som ikke er reist av mennesker, men av Herren. Hver øversteprest blir innsatt for å bære fram gaver og offer. Derfor må også Kristus ha noe å bære fram. (Hebr.8,1-3 NIV)

Ikke med blod av bukker og kalver, men med sitt eget blod gikk han inn i helligdommen en gang for alle, og således vant han en evig forløsning. Riktignok er det slik at blodet av bukker og okser gjør hellig og ren i det ytre, likeså vann med asken av en kvige, når det blir stenket på dem som er blitt urene. Hvor mye mer skal da ikke Kristi blod rense vår samvittighet fra døde gjerninger, så vi kan tjene den levende Gud. Kristus har jo i kraft av en evig Ånd båret seg selv fram som et lyteløst offer for Gud. (Hebr.9,12-14 NIV)

Alle andre prester står daglig og gjør tjeneste og gang på gang bærer fram de samme offer som likevel aldri kan ta bort synder. Men Jesus har båret fram et eneste offer for synder og har deretter satt seg ved Guds høyre hånd for alltid. Nå venter han bare på at hans fiender skal bli lagt som skammel for hans føtter. For med et eneste offer har han for alltid gjort dem som helliges, fullkomne. (Hebr.10,11-14 NIV)

Disse versene gjør det klart hva Hebreerbrevets forfatter mente med renselsen av den himmelske helligdom. Sammenlign med ovenstående 9,23-25.

Hebr.2,17

Derfor måtte han i ett og alt bli sine brødre lik, så han kunne være en barmhjertig og trofast øversteprest i tjenesten for Gud og sone folkets synder. (Hebr.2,17)

Uttrykket *hilaskesthai* (å gjøre soning) og flertallsformen "synder" utgjør sterke ledd til soningsdagen. *Hilaskomai* finnes i LXX 27 ganger, og i 22 av tilfellene er det hebraiske ordet *kapporeth* som betyr nådestolen (soningslokket), og der er beviset for at de andre fem tilfellene har en lignende sammenheng, om ikke så direkte. Når det gjelder flertallsordet "synder" – *tas hamartias*, er det et uttrykk knyttet til ritualet på soningsdagen. Se for eksempel 3.Mos.16,34 LXX.

Verset gir alle perspektivene i brevet i rekkefølge. Det viktigste de viser til er Kristi soningsdød, ikke hans midlertjeneste. Ved å knytte hans død til nådestolen ved seremonien på soningsdagen, har apostelen (som i 1,3) ført oss til toppunktet i Israels rituelle erfaring – den årlige forsoningen.

Hebr.4,16

La oss derfor med frimodighet tre fram for nådens trone, så vi kan få miskunn og finne nåde som gir hjelp i rette tid. (Hebr.4,16)

Hele dette kapitlet er viktig for dem som studerer soningsdagen i Hebreerbrevet. Begge de foregående kapitlene og dette taler om "å gå inn," et tema som gjentas i senere hentydninger til soningsdagen i kapitlene 6,9-10.

Høydepunktet ved oppfordringen i Hebr.10,19-22 går ut på "å gå inn" med frimodighet gjennom forhenget der vår store representant allerede er gått. Hvilken kontrast til det gammeltestamentlige tabu i 3.Mos.16,2. Å "gå inn" betydde døden!

Legg merke til konklusjonene der en har oppsummert sine funn slik:

Det er imidlertid selve Hebreerbrevets idé å bryte gjennom barrieren som er satt opp i templet ved de to avdelingene, og den er fremstilt grundig og interessant. Den første bruken av ordet "å gå inn" (εἰσερχομαι) er et sitat fra Salme 95,11 *אָמַרְנוּ בְּבָרֵךְ אֱלֹהֵינוּ* som til å begynne med ser ut til å ha lite å gjøre med å gå inn i templet. Likevel er flommen av idéer fra den ene til den andre i Hebreerne så lette og naturlige som kap.4,14 gjør det tydelig, *Εχοντες οὖν ἀρχιερέα διελυθότα τους ούρανούς ...κρατώμεν ὁμολογίας* som følger like etter hans siste formaning i forbindelse med temaet "hvile" i vers 11, *Σπουδάσωμεν οὖν εἰσελθεῖν εἰς ἐκείνην τήν κατάπαυσιν*. R.Williamson sier at når det gjelder det klare forholdet mellom disse to inngangene i Hebreerbrevet, *én* inn til Guds hvile, den andre inn til Guds nærvær, at "hvilen var en tanke hos den gudfryktige jøde i forbindelse med soningen og spesielt soningsdagen." Det var slik, sier han videre, "fordi syndens barriere mellom jorden og himmelen var brutt ned, og mennesket og Gud ble enige og i fred."

De sterke oppfordringene om å søke Guds hvile er alt annet enn skilt fra

oppfordringen til å gå inn i Det aller helligste.

Vi er av hele hjertet enige med O.Hofius når han hevder at det er viktig å erkjenne at κατάπαυσις og τὰ ἅγια (helligste) symboliserer det samme, for å knytte 3,1-4,13 til resten av Hebreerbrevet.

Forholdet mellom "hvile" og "Guds tempel" er ikke noe som Hebreerbrevets forfatter har funnet på. Salme 132,7 (LXX 131,7) ikke bare inviterer de tilbedende til å gå inn (LXX εἰσελευσόμεθα = εἰσέλθω) hans helligdom (bokstavelig, bolig, vers 5), men påkaller også Jahveh å komme til sitt hvilested (מנוחה). Erklæringen i Ap.gj.7,49 (= Jes.66,1), som dog er polemisk, ikke desto mindre basert på idéen om templet som Guds hvilested τὴς τόπος τῆς καταπαύσεώς μου. Schierse merker seg til og med bruken av κατάπαυσις i Salomos innvielsesbønn for templet (1.Kong.8,56). Når vi da ser på oppfordringene i Hebr.4,14, 6,19,f., 10,19,f og den store belærende utleggelsen i kapitel ni som alle er basert på, bør vi skjønne at vi har å gjøre med idéer som er grunnleggende identiske med dem i kapitel tre og fire.¹⁴

Med alt dette i tankene er vi i en bedre posisjon til å kunne forstå rett det 16. verset. Mange kommentatorer har i nådens trone som er nevnt der en henspilling på nådestolen (soningslokket) i Det aller helligste. Betrakter vi vers 14 i lyset av Hebr.9,8, 11, 12 og 24, passer det på øversteprestens inngang i den andre avdelingen på *Yom Kippur*. Vi betrakter at alt sammen som bevis på at 4,16 dreier seg om soningsdagen ikke er tvingende, men likevel temmelig overbevisende.

Hebr.5,3

Han har menneskelig svakhet og derfor må bære fram syndoffer for seg selv, ikke bare for folket. (Hebr.5,3 NIV)

Kommentarene til 1,3 passer også til dette verset fordi vi her igjen leser om *hamartion*. Men vi har her en ennå mer presis henspilling på soningsdagen, for vi blir opplyst om den nøyaktige rekkefølgen i øversteprestens handlinger på den dagen. Han ofrer først for sine egne synder, og deretter for andres. Mens dette var sant og var generelt mulig på andre dager, var det en nødvendighet kun på denne dagen – soningsdagen. Vi må ikke forbigå kraften i *opheilei*.

Hebr.6,19-20

Dette er en nøkkeltekst som nesten alle eksegeter har anvendt på soningsdagen. La oss se på flere oversettelser.

Dette håpet er et trygt og fast anker for vår sjel. Det når gjennom forhenget inn i helligdommen, dit Jesus gikk inn og åpnet veien for oss, han som er blitt øversteprest til evig tid på Melkisedeks vis. (Hebr.6,19-20, Det norske bibelselskap 1978)

Vi har et sikkert og pålitelig anker for sjelen, et håp som går til den innerste

helligdom bak forhenget, dit Jesus har gått inn som en forløper på våre vegne, og er blitt øversteprest for alltid etter Melkisedeks vis. (Hebr.6,19-20 RSV)

Vi har dette håpet som et anker for sjelen, fast og sikkert. Det når til den indre helligdom bak forhenget, der Jesus, som gikk foran oss, gikk inn på våre vegne. Han er blitt øversteprest for alltid etter Melkisedeks vis. (Hebr.6,19-20 NIV)

Et håp vi har som et anker for sjelen, både sikkert og pålitelig, og som når innenfor forhenget, hvorved vår forløper gikk inn, nemlig Jesus, og ble gjort til øversteprest etter Melkisedeks vis. (Hebr.6,19-20 KJV)

Nøkkelen til teksten er uttrykket *to esoterou tou katapetasmou*. For adventistene vil alltid spørsmålet være: "Innenfor forhenget – er det det som er foran den første avdelingen, eller den andre?"

Vi sier at det er et spørsmål for adventistene. Ingen andre ville spørre om det av følgende grunner:

1. Det er kun det andre forhenget i tabernaklet som det pekes på som meget betydningsfullt. Å passere det (unntatt for øverstepresten én gang, bare én gang i året) betydde døden. Se 3.Mos.16,2. Det har fått et bestemt navn i det hebraiske gamle testamente – *paroketh*, mens det første forhenget het *masak*. (I LXX er ikke denne distinksjonen tatt med, men det er et karakteristisk trekk ved den masoretiske teksten.)

2. Denne spesielle betegnelsen på det andre forhenget ser vi i andre tekster som "utenfor forhenget" og "innenfor forhenget." Hadde uttrykket *paroketh* vært tvetydig for jødene, ville 2. og 3. Mosebok ha vært unødvendig vanskelig å forstå på flere steder. Slike tekster viser seg alltid å bety den første avdeling i helligdommen når de leses i sammenheng med konteksten.

3. I Det nye testamente finnes uttrykket seks ganger, og igjen anvender alle klassiske kommentarer de seks tekstene til det andre forhenget. Se Matt.27,50-52, Mark.15,37-38, Luk.23,44-45, Hebr.6,19, 9,3 og 10,19. Men fordi to av disse er problematiske for oss som adventister, vil vi ikke argumentere i sirkel ved å avgjøre saken før tiden.

4. I Det gamle testamente finner vi uttrykket "innenfor forhenget" fem ganger – 2.Mos.26,33, 3.Mos.16,2 12, 15 og 4.Mos.18,7 – tekster som i alminnelighet har vært anvendt hos jødene på den andre avdelingen. Fire av tekstene er utvetydige på grunn av sammenhengene, og selv om noen har stilt spørsmål ved teksten i 4. Mosebok, har de vært ute av stand til å bevise at meningen her ikke er identisk med de andre tilfellene. "... alt det som angår alteret og det som er innenfor forhenget" er en referanse til den daglige og den årlige tjenesten – det daglige vanligvis utført av prestene, og det årlige av øverstepresten.

5. Hebreerbrevet bygger sterkt på LXX, og i den versjonen blir *to esoterou tou katapetasmou* alltid anvendt på den andre avdelingen. Se 2.Mos.26,33, 3.Mos.16,2, 12, og 15. For 4.Mos.18,7 har vi *endothen* i stedet for *esoterou*, på grunn av tekstens tvetydighet.

6. Teksten innledes i Hebr.6,19, og viser at vi her har et velkjent teknisk uttrykk som bare kan ha én mening. Derfor nevner Westcott og Hort's greske testamente kildene

som 3.Mos.16,2 og 12 – tekster om soningsdagen som absolutt anvendes på den andre avdelingen. Fordi denne teksten har en slik velkjent skrivemåte, var det ikke nødvendig for forfatteren av Hebreerbrevet å bruke adjektivet ”det andre” som i 9,3.

Beviset er så overveldende at mange adventister har kapitulert for det opp gjennom historien. Selv da Andross skrev mot Ballenger var han enig på dette punkt. I *SDA Bible Commentary* blir det satt fram som en opsjon, og teologer som Loasby, Cottrell og andre har valgt denne betydningen. Se tillegget ”Den brokete historien om ”innenfor forhenget”” av dr. N.H.Young, som er en glimrende betraktning av en som har skrevet en doktoravhandling om soningsdagen, og som har den samme oppfatning som vist ovenfor.

Hvis man spør ”hva så?” er svaret at Hebr.6,19 utvetydig stadfester at motbildet til soningsdagen kom ved Kristi død og himmelfart. At vi sier at han går inn i ”Det aller helligste” og kommer ut igjen for å gjøre tjeneste i ”den første avdeling” er ikke eksegese, men et spill. Han gikk inn ifølge Hebreerbrevet, ”én gang for alle,” og satte seg ved Guds høyre hånd – ikke i en tilstand av taushet, men som Konge etter sitt fullførte verk med å forsone verden.

Τό ἐσώτερον κατμετάσματος er helligdommen innenfor forhenget, Det aller helligste. Καταπέτασμα (som kalles τό δεύτερον καταπ χ. 3, eller ἐνδό τερον (Jos.) når det spesielt skjelnes fra κάλυμμα som hang for det hellige) er alltid i Det nye testamente (uten behov for ytterligere beskrivelse: se Filon, II, 150, 32, 148, 30) forhenget som hang foran Det aller helligste, og er i Hebreerbrevet kalt תבדב .

Εἰς πορεύεσθαι εἰς τό ἅγιον ἐσώτερον τοῦ καταπέτασματος er den vanlige skrivemåten for øversteprestens inngang inn i Det aller helligste på soningsdagen. (3.Mos.16,2, 12, og 15, jfr. 2.Mos.26,33). Denne liturgiske bruken av skrivemåten drev rundt i vår forfatters tanker.¹⁵

At han på denne måten, ved å gå inn for oss, på samme tid er vår πρόρομος som atskiller ham fra den jordiske øverstepresten etter loven, som representerte en menighet som var fullstendig utelukket fra Det aller helligste. Men dette er ikke alt. Kristus er ikke bare øversteprest, men også konge, og han er ikke øversteprest bare for en tid, men for evigheten.¹⁶

Som øverstepresten på soningsdagen gikk inn i Det aller helligste, slik gikk Kristus inn i Det aller helligste ved sin endelige og altomfattende offerhandling. Det sies ikke at han gikk inn i Guds *nærvær* for å bringe sitt offer, for det var allerede gjort da han ofret seg selv til Gud på korset, men at han er der til stede *for oss*, ”på våre vegne.” Leonard sier helt korrekt: ”I virkeligheten er den idéen at Kristus gjør tjeneste for Guds trone med noen slags liturgisk handling, eller med en aktiv bønnfallelse på grunn av sin lidelse, kan man ikke finne noe sted i Hebreerbrevet...Vi er ganske enkelt blitt fortalt at han var gått inn i selve himmelen for å stå fram for Gud på våre vegne, ...og at han er i stand til å gi evig frelse til alle som kommer til Gud ved ham, og han lever for alltid å gå i forbønn for dem.” Han er der som en representant for sitt folk, og gjeninnsetter menneskeheten i Guds nærvær.

Han er også den store forbeder for alle troende, han er alltid i forbønn for dem og legger deres sak fram for den himmelske Fader.¹⁷

Hebr.7,27

Ulikt de andre øversteprestene, behøver ikke han å ofre dag etter dag, først for sine egne synder, og deretter for folkets. Han ofret for deres synder én gang for alle da han ofret seg selv. (Hebr.7,27 NIV)

Det var aldri tilfellet da øverstepresten ofret daglig for sine egne synder og deretter for folket. Apostelen blandet sammen den daglige og den årlige tjenesten på dette punkt, fordi soningsdagen oppsummerte det hele.

Den understrekningen som ligger i denne trefoldige referansen til Israels øversteprester (versene 26-28) må vi ikke gå glipp av, heller ikke det at hele samfunnets synder ble tatt med etter at han hadde ofret for sine egne. Otto Michel erklærer at det må innrømmes at både 5,3 og 7,27 bare kan anvendes på soningsdagen, en dag der syndofferet omfattet alle de andre daglige ofringene.¹⁸ Norman Young advarer oss mot den vanlige feilen at man konsentrerer seg om *thusia* og *hameron* i stedet for å holde seg til begrepet *archieis*.

Hebr.8,1-3

Poenget med det vi her sier er dette: Vi har en slik øversteprest, som satte seg ned ved Majestetens høyre hånd i himmelen, og som tjener i helligdommen, det sanne tabernakel som er satt opp av Herren og ikke av mennesker. Enhver øversteprest blir pålagt å ofre både gaver og ofre, og det var nødvendig også for denne ene å ha noe å ofre. (Hebr.8,1-3 NIV)

Igjen er vår øversteprest i fokus, og vi blir faktisk fortalt at den viktigste sannheten som forfatteren vil formidle er hans syn på Frelseren. Som i 4,16, som noen forfattere også anvender på soningsdagen,¹⁹ Guds trone er brakt til vår oppmerksomhet som Kristi hvilested etter at han fullførte sitt sonoffer. Vi behøver å lese dette verset sammen med de andre henvisningene i Hebreerbrevet til Kristus på tronen der oppe. Se 1,3, 10,12 og 12,2.

Hebr.10,1-4

Loven har bare en skygge av de goder som skulle komme, ikke tingene selv slik de virkelig er. År etter år bæres det fram offer som stadig er de samme, men med disse er loven ikke i stand til å gjøre dem som ofrer, fullkomne. Ellers hadde de vel holdt opp med å ofre? For hvis de som deltar i gudstjenesten var blitt rensket en gang for alle, ville de ikke lenger ha noen bevissthet om synd. Men ofrene er hvert år en påminning om synd. For blodet av okser og bukker kan umulig ta bort synder. (Hebr.10,1-4 NIV)

Dette er en av de "utvetydige referanser til soningsdagen," i følge W.Johnsson og en mengde andre teologer. Referansen til "okser og bukker" og "påminning om synd," og

"hvert år" peker direkte på *Yom Kippur*.

Det må også påpekes at teksten står i kontrast til senere vers i kapitlet som forsikrer oss at på grunn av Kristi offer og hans inngang "gjennom forhenget" behøver vi ikke lenger ha noen bevissthet om synder, men kan nærme oss Gud med hellig frimodighet likeså tillitsfullt som øverstepresten av den nye orden.

Hebr.13,10-13

Vi har vårt eget alter, og de som gjør tjeneste i møteteltet, har ikke rett til å spise fra det. Blodet av offerdyrene bærer øverstepresten inn i helligdommen til soning for synd, men kroppen blir brent opp utenfor leiren. Derfor led også Jesus utenfor porten, for å hellige folket ved sitt eget blod. La oss da gå ut til ham utenfor leiren og bære hans vanære. (Hebr.13,10-13 NIV)

Henvisningen til helligdomstjenesten i Det gamle testamente kan passe på de sjeldne tilfellene der hele samfunnet eller den salvede presten hadde gjort seg skyldig i synd, da prosedyren med blodet og kjøttet ved disse anledningene var identisk med soningsdagen. Men henvisningen til dette stedet synes å dreie seg om en tjeneste som var regulær, og ikke til en spesiell anledning som derfor passer best på soningsdagen.

Hva betyr disse referansene i Hebreerne som vi har sett på i dette kapitlet? De viser at soningsdagen er det dominerende motiv i boken fra begynnelse til slutt, og erkjennelsen av dette i Hebr.9 er forventet. Videre er alle disse referansene på soningsdagen som allerede oppfylt i det Kristus har gjort før epistelen ble skrevet, og en måte å uttrykke dette på, å vise til hans inngang "innenfor forhenget" inn i Det aller helligste i himmelen.

Ved "forsoning" i dette manuskriptet har vi den tradisjonelle forståelsen i den evangeliske kristenhet i tankene – at barrieren mellom Gud og mennesket ble oppløst ved korset, da skylden for våre synder ble betalt. Vår Herres død "forseglet synder, dekket over misgjerning og førte fram en evig rettferdighet."

Men i Hebreerbrevet der soningsdagen så ofte er i fokus, må vi erkjenne at *Yom Kippur* er ment å symbolisere hele perioden fra korset til Kristi gjenkomst. Dette motsier ikke i det minste at vår Herres offer kalles "én gang for alle" i den samme boken, men det betyr at den antitypiske soningsdagen når sitt klimaks i frelsen ved verdens ende. Se Hebr.9,27-28. Slik har seremonien som er beskrevet i 3.Mos.16 allerede møtt sin antitype i Kristi gjensløsningsverk ifølge forfatteren av Hebreerbrevet, selv om dens avslutning (i motsetning til oppfyllelse) skal skje ved verdens ende.

DEN FØRSTE AVDELING – SYMBOL PÅ JØDEDOMMENS BEGRENSNINGER I TID OG VIRKEKRAFT

Vi har gitt en kort oversikt over budskapet i Hebreerne om Kristi øversteprestelige tjeneste, slik det reflekteres ved den antitypiske soningsdagen. Vi ønsker nå å se på det samme emnet fra en annen vinkel, ved på ny å vektlegge dette, men med nytt materiale.

Hebreerbrevets forfatter har som oppgave å vise at kristendommen er den endelige i motsetning til det midlertidige i jødedommen. For å gjøre dette, henter han noe

fra det kultiske innholdet i *Torah*, og ikke fra de moralske elementene. Likeså sikkert som Romerbrevet og Galaterne viser at en pakt med Gud ikke kan fortjenes ved selv den strengeste etterlevelse av de ti bud (og de utallige regler som springer ut fra dem), så forsikrer Hebreerbrevet oss at en pakt med himmelen på samme måte aldri kan oppnås ved det jordiske helligdomsritualet.

Utilstrekkeligheten i de jødiske seremoniene blir igjen og igjen understreket i denne epistelen. Denne utilstrekkelighet ble offentlig gitt til kjenne ved tabernakel-tjenestens stadige gjentakelse. Ingen full adgang til Gud, ingen forsikring om tilgitte synder fullstendig og for alltid, var oppnåelig ved seremoniene i Det gamle testamente.

Loven er bare ens skygge av de gode ting som skulle komme – ikke selve realitetene. Derfor kan ikke de samme ofringene som ble gjentatt år etter år gjøre den fullkommen som kommer fram for å tilbe. Hvis de kunne det, ville de da ikke ha sluttet med å ofre?

DET ARONITTISKE PRESTESKAP			KRISTUS
HEBR.9,7	HEBR.9,25	HEBR.13,11	HEBR.9,11-12
1. Overpresten (archiereus)	Overpresten (archiereus)	Overpresten (archiereus)	En overprest (archiereus)
2. (går inn) (eiselsi)	går inn (eiserchtai)	brakt inn (eispheretai)	gikk inn (eiselthen)
3. Inn i den andre (els ten deuteran	Inn i det helligste (eis ta hagia)	inn i det helligste (eis ta hagia)	inn i det helligste (eis ta hagia)
4. én gang i året (hapax tou eniatou)	årlig (kat' eniauton)		én gang for ale (ephapax)
5. Ikke uten blod (ou choris haimatos)	ikke med sitt eget blod (en haimati allotriao)	blod til syndoffer (to haima peri hamartias)	Ikke ved hjelp av blod av bukker og kalver, men med sitt eget blod (oude di'haimatos tragon kai moschon dia de tou idiou haimatos)

Den parallelle natur i disse versene gjør det klart at ekvivalenten til "inn i det andre" i 9,7 er "inn i Det aller helligste" i 9,25, 13,11 og 9,11-13. Det finnes ingen måte til å unngå dette på, for 9,7 er ganske spesifikk, i den andre kan ikke bety helligdommen generelt, heller ikke den ytre avdeling, det betyr hva det sier, "det andre teltet," d.v.s. Det aller helligste (9,3. 7.)
N.H.Young

<p style="text-align: center;">DET ARONITTISKE PRESTESKAP</p> <p style="text-align: center;">DET HELLIGE</p> <p style="text-align: center;">DET JORDISKE TABERNAKEL</p> <p style="text-align: center;">DEN GAMLE PAKT (SINAI)</p> <p style="text-align: center;">Begrenset adgang til Gud 2.Mos.25,8</p>	<p style="text-align: center;">DET MELKISEDEKSKE PRESTESKAP</p> <p style="text-align: center;">DET ALLER HELDIGSTE</p> <p style="text-align: center;">DET HIMMELSKE TABERNAKEL</p> <p style="text-align: center;">DEN NYE PAKT (GOLGATA)</p> <p style="text-align: center;">Full, ubegrenset adgang til Gud Joh.1,14</p>
<p style="text-align: center;">Den jordiske helligdom</p> <p style="text-align: center;">Det første tabernaklet = Det hellige</p>	<p style="text-align: center;">Den himmelske helligdom</p> <p style="text-align: center;">A. Helligdommen i vers 8 i kontrast til</p>
<p style="text-align: center;">vers 2, lampen, bordet og brødet</p>	<p style="text-align: center;">helligdommen i vers 1</p>
<p style="text-align: center;">vers 6, presten gjør stadig sin tjeneste</p>	<p style="text-align: center;">B. Denne helligdommen var ennå ikke åpnet</p> <p style="text-align: center;">mens "det hellige" ennå sto</p>
<p style="text-align: center;">Det andre tabernaklet = Det aller helligste</p> <p style="text-align: center;">vers 3, arken, nådestolen (soningslokket)</p>	<p style="text-align: center;">1. Dette er åpenbart den himmelske helligdom</p> <p style="text-align: center;">2. "Det hellige" referer seg til hele den</p>
<p style="text-align: center;">vers 6, øverstepresten: én gang i året</p>	<p style="text-align: center;">jordiske helligdom</p> <p style="text-align: center;">c. Denne helligdommen må være</p>
	<p style="text-align: center;">"Det aller helligste," d.v.s. "selve himmelen" (v.24)</p>
<p style="text-align: center;">DET HELLIGE</p>	<p style="text-align: center;">DET ALLER HELDIGSTE</p>
<p style="text-align: center;">DEN GAMLE PAKT - SINAI</p>	<p style="text-align: center;">DEN NYE PAKT - GOLGATA</p>
<p style="text-align: center;">BEGRENSET ADGANG</p>	<p style="text-align: center;">UBEGRENSET ADGANG</p>

DET ARONITTISKE PRESTESKAP	DET MELKISEDEKSKE PRESTESKAP
DET JORDISKE TABERNAKEL	DET HIMMELSKE TABERNAKEL
HERLIG - 2. KOR. 3	HERLIGERE - 2. KOR. 3
MOSES - HEBR. 3	KRISTUS - HEBR.3
LOVEN - JOH. 1,17	NÅDE OG SANNHET - JOH. 1,17
JORDISK FORBILDE - SKYGGER	VIRKELIGHETEN - SOLEN

KRISTUS: ATSKILLER OG FORENER

BEGGE ER NØDVENDIGE. SAMMEN UTGJØR DE HELLIGDOMMEN I GUDS FRELSESPLAN

(Utarbeidet av en adventistpastor fra

Nord-Amerika)

For de tilbedende ville ha blitt rensert én gang for alle, og ville ikke lenger ha følt skyld for sine synder. Men disse ofringene er en årlig påminnelse om synd, fordi det er umulig at blod av okser og bukker kan ta bort synder...Dag etter dag står hver prest og gjør sine religiøse plikter, igjen og igjen bringer han de samme ofre som ikke kan ta bort synder. Men da denne presten hadde ofret for alle tider ett offer for syndene, satte han seg ned ved Guds høyre hånd. (Hebr.10,1-4, 11-12 NIV)

Trykket på "én gang" og én gang for alle," med referanse til ofringene og inngangen til vår store øversteprest henspiller på de gammeltestamentlige prestenes stadige inngang over den samme grunn. Deres skritt måtte alltid gjentas – men det må aldri hans. Alle kommentatorer understreker dette i boken.

Tegnet på den utilfredsstillende og midlertidige natur i den jordiske seremonien i helligdommen var den serie av restriksjoner som ble pålagt tilbederne når de skulle nærme seg Den høyeste. Disse hadde sitt høydepunkt i det andre forhenget som skilte selv øverstepresten fra Guds nærvær. Selv på den dagen da han hadde adgang til Det aller helligste, var det bare i kraft av blod og røkelse, og det bare for noen få øyeblikk, og så må han gå ut gjennom forhenget igjen og etterlate seg sperren mellom ham og Gud. Slik fortsatte dette år etter år.

Det Kristus oppnådde er gang på gang satt i kontrast til den tredemølle av handlinger hos de jordiske prestene. Ved det ene offeret fikk han adgang til Guds nærvær fordi han hadde gjennomført en fullkommen gjenløsning. Da han ved denne prestelige handling oppfylte den aronittiske prestetjenesten, satte han seg ned på sin trone som den sanne Melkisedek.

Men da denne presten hadde båret fram ett eneste offer for synder satte han seg ved Guds høyre hånd. (Hebr.10,12 NIV)

Legg merke til at denne teksten begynner med "men." Det kan bare forstås i lyset av

konteksten, så la oss nå ta med det foregående verset, og de to som følger etter.

Alle andre prester står daglig og gjør tjeneste og bærer gang på gang fram de samme offer, som likevel aldri kan ta bort synder. Men Jesus har båret fram et eneste offer for synder og har deretter satt seg ved Guds høyre hånd for alltid. Nå venter han bare på at hans fiender skal bli lagt som skammel for hans føtter. For med et eneste offer har han for alltid gjort dem som helliges, fullkomne. (Hebr.10,11-14 NIV)

Kristi soningsverk er slik satt i kontrast til det uopphørlige daglige ritualet utført av de jordiske prestene som aldri kunne sette seg ned, og som ikke kunne fullkommengjøre tilbederne. I lyset av denne teksten fikk tjenesten karakter av det ufullstendige i den jødiske økonomien – den monotone runden viste at den sanne presten ennå ikke var kommet, og at det virkelige offeret ikke var brakt, og at tilbederne derfor ikke kunne komme innenfor forhenget. I 7,27 har vi et annet vitnesbyrd som viser det samme.

Han trenger ikke, slik som andre øversteprester å bære fram ofre hver dag, først for sine egne, og deretter for hele folkets synder. Offeret har han båret fram én gang for alle da han ofret seg selv. (Hebr.7,27 NIV)

Det er også en lov i Pentateuken (de fem Mosebøkene) som krever at den jordiske øversteprest skal bringe daglige ofre først for sine egne synder, og så for folkets synder. Vi har en sammenblanding av de årlige og daglige tjenestene her – for begge skulle gjentas. De var aldri endelige, ulikt vår store øversteprests offer. Legg merke til de avsluttende ordene i verset: "Offeret har han båret fram én gang for alle da han ofret seg selv." Det vil si, at Kristi død og inngang i himmelen oppfylte både den daglige og den årlige tjenesten med ett slag. Igjen merker vi oss at den stadige daglige runden med prestene i den jordiske helligdoms første avdeling vitnet om ineffektiviteten i den forbilledlige økonomien og var dermed et "tegn" på veien inn til den sanne helligdom, den himmelske, som ennå ikke var åpnet.

La oss igjen lese 9,6-12 i lyset av det foregående, og legg merke til den samme kontrasten i denne teksten som er til stede i 10,1-14 og 7,27.

Slik var altså det hele ordnet. Det forreste teltet går prestene stadig inn i når de skal gjøre sin tjeneste. Men i det andre går øverstepresten inn bare én gang om året, og da aldri uten offerblod. Det bærer han fram for seg selv og for folkets forseelser. Dermed gir Den Hellige Ånd til kjenne at veien inn i helligdommen ikke er åpnet så lenge det forreste teltet ennå står. Dette er å forstå som et bilde på den nåværende tid. De gaver og ofre som her bæres fram, er ikke i stand til å gjøre den som dyrker Gud, fullkommen slik at samvittigheten blir ren. Likesom reglene om mat og drikke og om alle slags renselser er dette bare ytre forskrifter, som gjelder inntil den tid da alt skulle settes i den rette skikk. Men Kristus er kommet som øversteprest for de frelsesgoder som vi nå har. Han har gått igjennom det teltet som er større og mer fullkomment, og som ikke er laget av menneskehånd, det vil si som ikke hører denne skapte verden til. Ikke med blod av bukker og kalver, men med sitt eget blod gikk han inn i helligdommen én gang for alle, og således vant

han en evig forløsning. (Hebr.9,6-12 NIV)

Går det an å finne ord som sier det tydeligere enn denne teksten – at *tjenesten i den adskilte første avdelingen vitnet om at den sanne presten ennå ikke var kommet, og heller ikke det sanne offer som skulle åpne veien til himmelen?* Sammenlign "veien" i 9,8 med "veien" i 10,20.

Han har innviet en ny og levende vei for oss dit inn gjennom forhenget, det vil si hans jordiske legeme. (Hebr.10,20 NIV)

Legg merke til at disse versene er parallelle til 6,19-20, som vi har nevnt.

Derfor sier 9,6-8 at veien til den sanne helligdom ikke er blitt åpnet så lenge som tjenesten i den første avdelingen fortsetter. 10,19-20 og 6,19 viser at veien ble åpnet da Kristi legeme ble gjennomstunget. "...inni den andre...men én gang i året," "går øverstepresten" i 9,7 og det finner sin antitype i de to andre tekstene som ble oppfylt ved Kristi død og himmelfart.

Dette er stadfestet ved de krystallklare uttalelsene, ikke bare i vers 12, men også i 24-25.

For Kristus gikk ikke inn i en helligdom som er gjort av menneskehånd og bare er et bilde av den sanne helligdommen. Han gikk inn i selve himmelen; nå skulle han for vår skyld tre fram for Guds ansikt. (Hebr.9,24-25 NIV)

På samme måte har vi i 8,1-2 apostelens oppsummering av det han ønsker å si om Kristi tjeneste, og vi skal legge merke til at han understreker at vår øversteprest ikke står der og utfører en daglig tjeneste som den jordiske presten, men han har fullført sitt forsoningsverk og sitter nå ved Guds høyre hånd i Det aller helligste. Dette er en gjentakelse av en opprinnelig erklæring i starten av brevet der vi leser: "Da han hadde gjort renset for syndene, satte han seg ved Majestetens høyre hånd i det høye..." 1,3.

Slik forsikrer hebreerbrevet oss igjen og igjen at Kristus ikke behøver å utføre den stadige prestetjenesten som ble symbolisert i den første avdelingen, og i kraft av sitt offer på Golgata og oppstigning til Faderen oppfylte han ikke bare den daglige, men også den årlige tjenesten. Gjenløsningen er blitt fullført rettslig, selv om ikke alt som det medfører har funnet sted ennå. Han "sitter" nå og "venter på at hans fiender skal bli til skammel for hans føtter."

Hvis noen nøler med å lese teksten som er antydnet ovenfor, vil vi foreslå at man erkjenner følgende fakta:

1. Denne epistelen er om Kristus som *øversteprest*, og det eneste spesielle arbeid øverstepresten skulle utføre var seremonien på soningsdagen. På den dagen ble blod stenet i den hensikt å rense, og dette er essensen i eksemplet fra Hebr.8.

2. Tjenesten i den første avdeling var egentlig en seremoni i *helligdommens forgård*. Den eneste tjeneste som vanligvis ble utført daglig i den første avdelingen var å tenne lampene og røkelsen. Det er ikke sant at prestene til stadighet gikk inn med blod fra offerdyrene for å ta det inn til røkofferalteret. Ikke en dråpe blod ble brakt inn til den første avdelingen fra folkets syndofre. Og da kjøttet ble spist, var ikke det "det hellige stedet" der dette foregikk, helligdommens første avdeling, men forgården. Jfr. 3.Mos.6,16. De eneste gangene blodet ble brakt inn i den første avdeling var ved de

sjeldne anledningene at et offer måtte bringes for hele menigheten eller for "den salvede prest".

3. Ingen steder i dette brev (Hebreerbrevet) finnes det noen hentydning til at da Kristus for opp i det høye begynte han en tjeneste som tilsvarte tjenesten i den første avdelingen. Etter den detaljerte henvisningen til 9,6, blir den ytre avdelingen ikke nevnt i resten av brevet. De følgende versene helt på slutten av kapitlet og i det neste kapitlet, og igjen i det siste kapitlet, dreier seg om tjenesten i den andre avdelingen – ikke den første. Når Kristus, vår Yppersteprest sammenlignes med hans forgjengere, dreier denne sammenligningen seg om soningsdagen. Hvis vi snakker om *forskjellen*, kommer vi inn på den daglige tjenesten, nettopp av den grunn at Kristus ikke har noen del i en slik daglig runde av offerseremonier.

4. Det er en kolossal prinsipiell forskjell mellom typene og deres antityper, seremoniene og den virkeligheten de symboliserer. De førstnevnte er ikke nærmere de sistnevnte enn en geit fysisk og åndelig ligner på Kristus, eller at et telt laget av skinn ligner på den evige Guds og englenes bosted i det høye. Vi blir tydelig fortalt at typene ikke er selve bildet på realitetene. Jfr. Heb.10,1. Hver skygge er en forvrengning. Videre ser vi at typene heller underviser oss ved å vise kontrasten i stedet for likhetene. Ved å påstå at Kristus, som er selve substansen i alle de seremonielle skyggene – den bedre presten i en bedre helligdom som har gitt et bedre offer – bare gikk inn i den første avdelingen, er å degradere ham lavere i forhold til de privilegier de jordiske syndige prestene hadde, som i det minste fikk adgang til den andre avdelingen én gang i året. Dette er utenkelig i en paktstjeneste som på enhver måte sies å være "bedre".

5. Soningsdagen var den dagen da selve forsoningen skulle skje, nettopp den forsoningen som er beskrevet i Det Nye Testamente og som ble fullbyrdet på korset. Fra alteret gikk øverstepresten rett inn til nådestolen (soningsløkket) med det varme blodet – hurtig, så det ikke skulle koagulere. Det foregikk ingen midlertidig tjeneste i den første avdelingen. Det nye testamentet forteller oss ikke noe sted at den himmelske helligdom har to avdelinger. Det er sant, i Åpenbaringen har vi symboler på innredningen i begge avdelingene, men det finnes ikke noen antydning til forheng. Kristus har ved sin død gjort begge avdelingene til én, idet han har brutt ned skilleveggen. Hvis vi påstår at Jesus gikk inn i himmelen til noe som tilsvarte den første avdelingen, det hellige, ville vi dermed få det samme problemet med begrenset adgang, slik det var i det jødiske tabernaklet. Det viktige poenget hos Hebreerbrevets forfatter er kristendommens overlegenhet over jødedommen ved den direkte adgang som er tilgjengelig gjennom Kristi legeme, som erstatter systemet med graderte restriksjoner. Den himmelske helligdom er ikke belemret med forheng eller forværelser eller livsfarlige tabuer. Hebreerne beskriver ikke en antitype som er nøyaktig lik det jordiske forbildet. Den beskriver heller forbildet som et hjelpemiddel til undervisning, som understreker ufullkommenhetene i det midlertidige systemet. Dette var meningen med den begrensede adgangen og de utilfredsstilte samvittighetene hos tilbederne. Helligdommen utenfor forhenget var kjent som "møteteltet" og representerte de troende i deres begrensede adgang til Guds nærhet, mens det andre rommet vitnet om herligheten fra ham som de tilba, og om tegnet på hans herredømme.

På grunnlag av 8,5 og 9,23-24 har vi alt for ofte prøvd å måle det himmelske systemet med det jordiske, og på den måten laget et bevis for at den himmelske helligdomstjenesten har to avdelinger. Dette er å ignorere de gjentatte vitnesbyrdene i resten av boken om at en del av denne symbolikken bare er lignelser av midlertidig natur

i et system av skygger, og ikke et bilde av Kristi prestedømme i den kristne tidsalder. Vi har ikke sett umuligheten med å ha et tomt "aller helligste" i 1800 år, og å postulere et formørkende forheng i himmelen der oppe. Vi har heller ikke lagt skikkelig vekt på forskjellen mellom en aronittisk prest og en prest etter Melkisedeks vis, som gjør den jordiske helligdommen unødvendig på grunn av dens "svakheter og unytte." Se 7,18, 12 og 27, 8,1 og 9,10. Disse ble bare "påbudt inntil "alt skulle settes i den rette skikk." Tjenesten i den første avdeling, som er symbolsk for hele tabernakelsystemet i den jødiske tidsalder, er bekreftet å være en lignelse som pekte på nødvendigheten for en kristen løsning ved Kristi kors. Jødedommen med sine restriksjoner, med sine forheng, med de gjentatte ofringene, var som et rop ned gjennom århundrene om at den aldri kunne komme til en løsning og at noe bedre skulle komme. Om dette bedre er det Hebreerbrevet hele tiden taler.

Akkurat som alle de forskjellige typer ofringer finner sin oppfyllelse i Kristi død, peker alle sider ved prestatjenesten på det ene offer, og slik det er forklart ovenfor.

Den vanlige innvendingen i vår tidligere litteratur til dette, er at uttrykket som er oversatt med "Det aller helligste" eller "det hellige" er et flertallsord og derfor peker på en himmelsk helligdom med to avdelinger. En slik innvending er umulig å opprettholde, og de fleste av våre teologer erkjenner dette. Se vår diskusjon om *ta hagia*.

Ennå en innvending som er blitt kutyme blant oss er at 6,19 ikke nødvendigvis betyr det indre forheng.

I dette avsnittet har vi sagt at Hebreerne klart stadfester at den første avdelingen i helligdommen var et bilde på begrensningen i hele dette midlertidige systemet, mens tjenesten i den andre avdelingen pekte på den Ene som skulle gå gjennom forhenget inn til Guds nærvær som vår representant og forløper, og som hadde fullbyrdet den forsoningen som ingen jordisk prest noensinne kunne oppnå med sine ofringer. Dette er ikke noe nytt syn. Lang ifra, det har vært forståelsen av Hebreerbrevet i alle tidsaldre hos det store flertall av dem som har studert det. Tenk over de viktigste uttalelsene i det. Se Tillegg 8: "Sitater angående betydningen av den første avdeling." Disse har sin autoritet kun i de bibelske bevisene som vi allerede har sett.

TA HAGIA

I Hebreerbrevet har vi flertallsuttrykket av *hagion* (entall), og bokstavelig oversatt blir det "helligdommer," og likevel har oversetterne sjelden skrevet det på denne måten. Hvorfor?

I hovedteksten som beskriver den jordiske helligdommen finner vi intetkjønn flertall brukt både om den første avdelingen og den andre. Se 9,2-3. Dette gjør det klart at flertallsformen ikke nødvendigvis peker på flere steder, men kan være det noen har kalt intensivt flertall (beslektet med flertallsuttrykket *Elohim* i Det gamle testamente der den ene Guds majestet får den betegnelsen). Skulle man oversette bokstavelig, ville det bli hellige av helligdommer, hellige steder el. lign. i 9,3 for det innerste rommet – og helt ubrukelig hvis en søker klarhet fremfor det mystiske. Det er få som ønsker å lette på problemet ved å foreslå ubestemt form av hunkjønn entall. Grunnteksten motbeviser dette.

Når vi ser igjennom kommentatorenes generelle oppfatninger, finner man at de fleste tror at meningen med *ta hagia* i det minste på syv steder av de ti i alt, betyr Det aller helligste. Andre mener at det gjelder på ni av de ti stedene. Vi kjenner ikke noen

som mener at uttrykket passer på den første avdelingen i noe annet tilfelle enn i 9,2. De som har valgt ikke å tolke begrepet til å bety Det aller helligste mer enn syv ganger, mener det står for tabernaklet som helhet i de andre tilfellene (unntatt i 9,2 der det bare kan bety den første avdeling). Hebr.8,2 og 13,11 er tilfeller som undertiden har passet på hele helligdommen. Man må utvise stor varsomhet over alt hvor man ser dette sistnevnte uttrykket i den engelske (og den norske) oversettelsen, for ofte betyr ordet helligdommen den indre avdelingen og ikke en todelt bygning. Dette springer uten tvil ut fra bruken av "helligdommen" for det indre rom.

La oss se på noen vitnesbyrd fra noen som ikke har sekteriske fordommer på dette området.

The Expositors Greek New Testament

Ton hagion...som i 9,8, 12 og 25, 10,19 og 13,11 = *hagia hagion* i 9,3. I 9,2-3 er den ytre delen i tabernaklet kalt *hagia*, den indre *hagia hagion*, men vers 8 gir et definitivt bevis på at *hagia* uten noe tillegg ble brukt for Det aller helligste.²⁰

P.E.Hughes

...vår forfatters gjentatte betegnelse på Det aller helligste i ørkentabernaklet, *ta hagia* (9,8, 12, 25 og 13,11, er i 9,2 brukt om det hellige, jfr. også *to hagion* i 9,1 og *hagia hagion* i 9,3). Det kan neppe betviles at denne bruken, sammen med den umiddelbare konteksten der Jesus beskrives som å ha gått inn som vår øversteprest i det himmelske aller helligste, avgjør den autentiske forståelsen av uttrykket her (det er i 8,2).²¹

F.F.Bruce

...hovedgrunnen til at man bør foretrekke uttrykket "helligdom" er at dette er den vanlige forståelsen av intetkjønn flertall (*ta hagia* i denne epistelen (jfr. kap. 9,2, 8, 12, 24-25, 10,19 og 13,11)).²³

A.P.Salom

Det kan påstås at fordi all bruken av *ta hagia* fra Hebr.9,8 finnes i forbindelse med soningsdagen, må det etableres en forbindelse mellom disse (minst seks eller syv tilfellene der det samme ordet er brukt i 3.Mos.16. Det er sant at disse siste tilfellene refererer til den indre avdelingen i helligdommen. Men det bør påpekes at hver av disse bruksmåtene i 3. Mosebok står i entall, mens de (med én unntagelse) står i flertall i Hebreerbrevet.²⁴

Diskusjoner om hvorvidt det er brukt bestemt eller ubestemt form, eller at det er gjort på grunnlag av tall, kjønn eller situasjon, er helt irrelevant for meningen med *ta hagia* i Hebreerbrevet. Det er bare konteksten som kan avgjøre saken, og i det store flertall av tilfeller omtaler konteksten det indre rom som "innenfor forhenget."

Tekster om helligdommen i Hebreerbrevet

8,2 *ton hagion*.....genitiv flertall

9,1 *to hagion*.....akkusativ entall (Legg merke til entallsformen her, selv om det

- menes en todelt helligdom)
- 9,2 *hagia*.....nominativ flertall (selv om det bare er den første avdelingen, fremdeles i flertall)
- 9,3 *hagia hagion*...nominativ flertall og genitiv flertall (bare i denne form når det anvendes på den innerste avdelingen i den jordiske helligdommen i sammenligning med den ytre. Ikke brukt flere ganger i Hebreerbrevet.
- 9,8 *ton hagion*....genitiv flertall (identisk med 8,2, men i kontrast til 9,1. Paralleller ikke bare med 8,2, men 9,12, 9,24-25, 10,19 og 13,11 som også er flertall.)
- 9,12 og 25 *ta hagia*..akkusativ flertall
- 9,24 *hagia*.....akkusativ flertall (men uten artikkelen, fordi det betyr en helligdom i ubestemt form.)
- 10,19 *ton hagion*....genitiv flertall
- 13,11 *ta hagia*.....akkusativ flertall

De fleste tilfellene er flertall og gjelder den andre avdelingen i antitypen. Flertallsformen kan ikke brukes til å påstå at den himmelske helligdommen er todelt. *Det er konteksten og ikke grammatikken som er avgjørende, og sammenhengen viser at "ta hagia" var stedet som man kom til én gang i året ved å gå gjennom det andre forhenget.* For å forstå Hebreerbrevet rett, og hvordan det beskriver soningsdagen, må man erkjenne dette. Og tragisk nok, hittil har ikke vår offisielle litteratur erkjent de overveldende bevisene på dette punkt, selv om våre teologer i Det nye testamente hver for seg i de fleste tilfeller innrømmer det.

KOPIEN OG SKYGGEN AV DE HIMMELSKE TING

Slike tekster som Hebr.8,5 og 9,23-24, er ofte blitt brukt som om de sier at den himmelske helligdom er en kopi av den jordiske, bare større og praktfullere. Er det dette Hebreerbrevets forfatter har ment?

Vi er brakt i umiddelbar kontakt med typologien – dens hensikt og dens begrensninger, for ikke å si farer. E. Earle Ellis er inne på poenget når han sier:

Typen i Det gamle testamente tilsvarende ikke bare realitetene i den nye tidsalder, men står også som en antitese til den. I likhet med Adam er Jesus representant for menneskerassen, men ulikt Adam som brakte inn døden, bringer Jesus tilgivelse og liv. Jesus er "profeten i likhet med Moses," men i motsetning til Moses' tjeneste til fordømmelse, er Jesu tjeneste til rettferdighet. På lignende vis er loven "hellig og god" og dens bud skal "oppfylles" av den troende, likevel vil kravet den stiller bare fordømme ham. Man kan tale om "syntetisk" og "antitetisk" typologi for å avgjøre måten en type i den ene eller andre grad tilsvarende eller atskiller seg fra realiteten i den nye tidsalder.²⁵

Med andre ord, typene gir undervisning ved hjelp av både kontraster og paralleller. enhver som studerer Hebreerbrevet vet at det er spesielt den typologiske kontrasten

apostelen understreker i sitt verk, samtidig som han også hentyder til det andre. Vi har drøftet dette tidligere i vår vurdering av hensikten med den første avdelingen.

Legg merke til den typen som hovedsakelig er brukt i Hebreerbrevet – soningsdagen. I den forbilledlige typen gikk man inn i Det aller helligste én gang i året, igjen og igjen. I antitypen gikk Gud-mennesket inn én gang for alle. I den jordiske typen var den som gikk inn, en synder og en dødelig som også måtte ofre for sine egen synder. I typen var det ikke prestens eget blod, med offerdyrets som ble brukt. Det drepte dyret livnet ikke til den tredje dag. I typen var Det aller helligste nesten tomt, og dets grenser kunne lett ses.

Når apostelen refererer til den antitypiske soningsdagen som betydde at man måtte passere gjennom en barriere som hadde vært stengt lenge, la han til: Dermed gir ”Den Hellige Ånd til kjenne at veien inn i helligdommen ikke er åpnet så lenge det forreste teltet ennå står (som er symbolsk for den nåværende tidsalder). De gaver og ofre som her bæres fram, er ikke i stand til å gjøre den som dyrker Gud fullkommen slik at samvittigheten blir ren. Likesom reglene om mat og drikke og om alle slags renselser er det bare ytre forskrifter som gjelder inntil den tid da alt skulle settes i den rette skikk” 9,8-10. Slik har han nektet å legge ut i detalj om elementene i typen (vers 5), for å understreke at hele systemet var en lignelse som underviser ved hjelp av *kontrasten*. Den begrensede adgangen viste at den nye tiden ville komme når denne adgangen ble tilgjengelig. Tiden for reformasjonen ville ikke bestå bare av regler for kroppen, men også for renselsen av hjertet og samvittigheten.

Vi finner den samme understrekningen i versene 12-14 og 10,11-12. Den jordiske presten arbeidet med blodet av bukker og okser og var alltid på farten på grunn av den uoppfylte og uoppfyllbare oppgaven. Men den sanne presten (ikke av Levi – som igjen viser forbildets utilstrekkelighet) ofret sitt eget blod ved den evige Ånd, og satte seg ned i himmelen der oppe som konge i nærvær av ti tusen ganger ti tusen og tusener av tusener.

Vi finner i Hebreerbrevet aldri noen omtale av en første avdeling i himmelen. Her møter vi igjen kontrastelementet. Lange treffer poenget:

Hver fortolker som påtar seg å flytte det mosaiske tabernaklet opp i Det nye testamentes himmel, med skillet mellom den ytre og den indre avdelingen, ser bort fra selve den grunnleggende idéen med dette skillet. Og hvis man påstår at det mosaiske tabernaklet var en kopi av det himmelske, slik at den himmelske antitypen måtte ha den samme oppdelingen som forbildet på jorden, svarer jeg at dette er å tøyne billedbruken utilbørlig langt. Den virkelige modellen for det mosaiske tabernaklet var den som Gud viste Moses på Sinaifjellet, og denne modellen skulle han følge nøyaktig når han bygde det jordiske tabernaklet og intet mer. Hvis nå forfatteren igjen skulle bruke lignelsen bokstavelig, må vi ikke la oss villedes av dette. Tabernaklet skulle bygges bokstavelig etter det mønstret og den veiledningen Gud hadde gitt Moses på fjellet. I overført betydning blir tabernaklet en kopi, en type for helligdommen i himmelen, på samme måte som øverstepresten gjør tjeneste der i en symbolsk seremoni for å tilgi og fjerne syndene, og er bilde på den himmelske øversteprest som gjør den virkelige tjenesten for å gi en virkelig tilgivelse og utslettelse av synden. Men det betyr ikke at vi ut fra dette dit opp skal overføre alle særtrekkene ved det jordiske tabernaklet, for det er i

virkeligheten umulig. For det viktigste særtrekket ved det ytre tabernaklet som skilte det fra det indre – nettopp det det skulle illustrere, var atskillelsen fra Gud.²⁶

Vår opprinnelige tekst (8,5) følges av ordene *nuni de* (men nå), og disse må bli gitt full kraft. Det samme verset stadfester at Kristi tjeneste er likeså mye mer fullkommen enn den tjenesten som foregikk i det jordiske, som hans pakt er bedre enn den gamle – uendelig mye bedre. Det er ikke så rart at Hebreerbrevet bruker *kreitton* (bedre) tretten av de nitten gangene ordet finnes i Det nye testamente.

Hebr.8,5 viser til 2.Mos.25,40 som taler om det bildet som ble gitt til Moses. Var dette en skalamodell av den himmelske helligdom? Vi må huske at Salomos tempel også var beskrevet ved guddommelig åpenbaring, men det hadde ti sett* lysestaker, ti skuebrødsbord, fire kjeruber osv. Hvilket er en skalamodell – tabernaklet eller templet?

*1.Kong.7,48-49.

Cody konkluderer slik med dette temaet:

I 2.Mos.25,40 (teksten er sitert i Hebr.8,5) befaler Jahveh Moses å bygge paktens telt og dets innredning i følge חבניה som ble gitt ham på Sinai. Viser disse tekstene at det på forhånd eksisterer et himmelsk tabernakel? Svaret avhenger av meningen med חבניה. Det er tekster der ordet betyr en gjenstand eller en tegning av noe som allerede eksisterer eller antas å eksistere, for eksempel de utskårne bildene i 5.Mos.4. Denne betydningen passer ikke godt på denne teksten, ikke i noen av tekstene med ordet חבניה betyr det en kopi av noe annet, så langt vi kan se. Betydningen som passer til denne teksten er et mønster, en blåkopi eller en modell av noe som skal utføres, men ikke en fullstendig prototype eller arketype.²⁷

L.E.Froom har advart sine trossøsken slik:

Jordiske typer er ikke "selve bildet" – la oss utvide det. Der er et grunnleggende prinsipp man skal merke seg når det gjelder helligdommen og dens tjenester – at den dreier seg om de jordiske seremonier og den himmelske realitet. Alt for ofte har vi søkt å forstå og tolke det himmelske motstykket i lyset av de jordiske typene. Men det er en feilaktig fremgangsmåte som leder til uholdbare konklusjoner. Vi må i stedet prøve å forstå de jordiske parallellene til de himmelske realitetene. Det vil korrigere for begrensningene i "de jordiske symbolene". Vi skal alltid huske at det jordiske "ikke er selve bildet av det himmelske" (Heb.10,1). Vi må gi rom for dette, og forstå hvorfor. Vi må understreke at dette hverken forvrenger eller forsimpler forholdet eller virkeligheten.

For å illustrere dette ser vi at det behøvdtes *fem* forskjellige ofringer i den mosaiske tjenesten for å omfatte og avbilde de forskjellige aspektene ved Kristi offer som var det *ene* og altomfattende. På samme måte behøvdtes alle tjenestefunksjonene av både den vanlige presten og overpresten for å avbilde Kristi altomfattende prestedømme.²⁸

Vi tror at nådestøtet ble gitt til den tradisjonelle adventistiske bruken av Hebr.8,5 ved det teologiske kaos som Ballenger havnet i da han forfulgte saken til det ytterste. Legg igjen merke til at hans teser som ble lagt fram på dagen da han ble forhørt – for de er konsekvent etter den daværende adventistiske tolkningen av Hebr.8,5 – og de ender opp med nonsens som resultat.

Jeg vil nå lese for dere noe av det jeg ikke får til å passe i mine forsøk på å plassere den første avdelingen av den jordiske helligdommen på denne side av korset.

1. Den jordiske helligdom som var en skygge av den himmelske, inneholdt arken, Guds trone, Det aller helligste, eller den andre avdelingen. Kirkens syn på den himmelske helligdom plasserer arken og Guds trone i den første avdelingen mens presten gjør tjeneste i den avdelingen, i strid med mønstret.

2. Den jordiske modellen hadde et forheng mellom presten og arken med Guds trone, mens presten gjorde tjeneste i den første avdelingen. Kirkens syn var at presten som gjorde tjeneste i den himmelske helligdom i den første avdeling ikke hadde noe forheng som skilte ham fra arken og Guds trone, men med et forheng bak både presten og tronen, i strid med mønstret.

3. Den jordiske helligdommen viser presten som utfører en langvarig tjeneste i den første avdelingen, før blodet blir utgytt som betaler straffen for synden. Kirkens syn er at det blodet som ble utgytt og som betaler straffen for synden lenge før tjenesten begynte i den himmelske helligdom, og motsier dermed mønstret.

4. Den jordiske helligdommen viste at presten gjorde tjeneste i lang tid i den første avdelingen, og da ble de syndene folket hadde begått samlet opp på ham før blodet ble utgytt som skulle betale for syndene som presten skulle bære. Kirkens syn er at Kristi død skjedde før noen tjeneste ble utført i den himmelske helligdom hvorved verdens synder skulle overføres på ham.

(Vi forkynner at ingen synder blir tilgitt hvis de ikke bringes inn i helligdommen ved prestenes arbeid, og likevel har vi latt helligdommen være stengt for patriarkene i fire tusen år, og at Kristus begynte verket med å bære syndene inn i den himmelske helligdom ved sin himmelfart. Dette medfører fire tusen år uten noen prest som kunne ta synden inn i helligdommen.)

5. Den jordiske modellen la døden på Herrens bukk, hvis blod måtte ta lovens straff på den store soningsdagen. Kirken plasserer Kristi død som skal bære lovens straff mer enn atten hundre år før den store soningsdagen påstås å begynne.

6. Den jordiske skyggen fremstiller øverstepresten som går fra sin tjeneste i forgården der han mottok blodet, direkte inn i Det aller helligste på soningsdagen. (Han stanset ikke i den første avdelingen) han mottok blodet og bar det rett inn gjennom det hellige inn til Det aller helligste. Kirkens syn

sier at Kristus gikk fra sin tjeneste i den første avdelingen, og ikke fra forgården, inn i Det aller helligste i 1844.

7. Den jordiske typen fremstiller presten som til evig tid laster av seg på Herrens bukk de syndene som er blitt samlet opp på ham i løpet av året under hans tjeneste foran forhenget. (Alle syndene som var brakt inn i helligdommen i løpet av året ble lagt på presten, og straffen ble fullbyrdet på soningsdagen i Det aller helligste.) Kirkens syn fremstiller Kristus som på ny legger de samme syndene på seg selv i den første avdeling av helligdommen, som han før hadde båret opp på korset og lagt fra seg ved sin død.

8. Den jordiske skyggen sender øverstepresten direkte gjennom den første avdelingen inn til Det aller helligste, straks han har blodet av Herrens bukk i sine hender, blodet som betaler syndens straff.

9. Den jordiske skyggen viser øverstepresten som straks går med blodet av Herrens bukk inn i Det aller helligste, og stenker det på nådestolen foran forhenget. Kirkens syn er at vår øversteprest ikke stenket blodet på nådestolen foran forhenget mer enn atten hundre år etter at det var utgytt.

Legg merke til hvordan Ballenger er fullstendig logisk (på adventistenes premisser), men tar fullstendig feil i sine konklusjoner. Hebreerbrevets forfatter er krystallklar i sin kjennelse. Han sier at helligdommen i Det gamle testamente bare var "en skygge av de gode ting som skulle komme og ikke et bilde av den sanne."³⁰ Hver skygge er en forvrengning – og det gjentar vi. Alt for ofte har vi gjort feil ved å prøve å la den himmelske helligdom være en skygge eller en refleks av den jordiske, mens det burde være omvendt. Dette gjorde apostelen aldri – i stedet endret han bildet fra Det gamle testamente for å matche oppfyllelsen på Golgata. (Et grundig studium av Hebr.9 viser i versene 13-21 gjentatte avvikelser fra modellen i Det gamle testamente og endringer i detaljer angående "bestenkelsen," "blodet" av "bukker" på "folket" for å vise kraften fra Golgata, den sanne soningsdagen, der blodet fløt for hele verden. I følge Det gamle testamente ble ikke blodet "stenket" på tidspunktet for paktens stadfestelse, og det var heller ikke blod av "bukker." Renselsen ved hjelp av den røde kvigen innebar faktisk ikke noen bestenkelse av mennesker med blod fra bukker og okser, på tross av vers 13. Hebreerbrevets hensikt er at vi skal se oppfyllelsen av den virkelige soningsdagen på korset, og alt annet blir justert etter dette. Hans fremgangsmåte må bli vår. Vi gjengir typiske sitater fra kommentarer til det ufullkomne ved den jordiske typen, og ved noen anledninger, dens kontraster til virkeligheten. Se Tillegg 9: "Sitater om den jordiske helligdoms antitetiske natur.")

GIKK KRISTUS INN I DET ALLER HELDIGSTE VED SIN HIMMELFART BARE FOR Å INNVIE DEN HIMMELSKE HELDIGDOM?

Vekten i dette spørsmålet ligger i ordet "bare." Vi tror av hele vårt hjerte at Kristi død på Golgata innvidde den himmelske helligdom. Hebr.10,20 viser dette ved ordet *enekainizo*.

Det er svært viktig at man ikke atskiller kapitlene 9 og 10 i brevet. Kap.9 har talt om stadfestelsen av den første pakt slik det er fortalt i 2.Mos.24. Versene 15 og 16 forteller at Kristus stadfestet den nye pakten ved sin død. Vers 21 viser til salvingen av den jordiske helligdommen da den ble innviet, og deretter til renselsen av den himmelske helligdommen, og knytter på den måten sammen den opprinnelige seremonien med høydepunktet ved slutten av det første året den var i drift. "Renselsen" i vers 23 i kap.9 blir vist oss å ha sin verdi "på våre vegne," vers 24. For han led for oss, vers 26. Hans lidelser tok bort våre synder, vers 26.

I kap.10 er vi blitt vist utilstrekkeligheten ved alle forbildene som angår behandlingen av synden, og apostelen gjentar hovedpunktet i det niende kapitlet. Se spesielt versene 11-18. Vi er blitt fullkommengjort og helliget ved hans offer én gang for alle, og hans rolle som konge i himmelen viser at det er et fullbyrdet verk. Slik utgjør 10,19-22 det store klimaks ved at vi innbys til å gå inn gjennom forhenget til Det aller helligste som er blitt innviet ved den soningshandlingen som vasket bort våre synder.

Legg merke til kommentarene til verbet *enekainizio* fra Bruce og Robinson.

Gresk *ἐνεκαίνισεν*, "han helliget og innviet." "Kristi død blir sett på som *eneaenia* eller dedikasjon," sier J.A.T.Robinson, og legger til at to idéer ser ut til å være kombinert her, for korset markerer både innvielsen av den nye pakt – for "selv den første pakt ble ikke innviet (*ἐνωκαίνισται*) uten blod" (9,18) – og det nye tempel (jfr. det tekniske uttrykket *ἐνωκαίνια* i Joh. 10,22). "Det hele argumentet i kap.9 og 10 fører til det klimaks at Jesus nå har "åpnet" den nye helligdommen i sitt legemes tempel" (*Twelve New Testament Studies* (London, 1962), 172).³¹

Finnes det noe bevis for at da Kristus gikk inn for å innvie den himmelske helligdom, så trakk han seg etterpå tilbake fra Det aller helligste for å virke et annet sted? Det finnes ikke.

Disse versene (25-28) kan parafraseres slik: Kristus har gått inn i den himmelske helligdom for å tre fram for Gud for oss, og for å forbli der, og her er han ulik den levittiske øverstepresten som gikk inn i Det aller helligste og kom ut igjen og gjentok prosessen år etter år, og viste seg mange ganger for Gud med blodet fra friske ofringer. Kristus stilte seg fram for Gud én gang for alle, og forble i den himmelske helligdom, og han går ikke ut og kommer igjen og igjen. Slik må det være, noe annet ville være absurd. Hvis Kristus skulle gå inn og komme ut igjen og igjen, måtte han dø på ny og på ny, for gjenstanden for denne presentasjonen for Gud var for den jødiske øverstepresten offerblodet fra nye offerdyr, men Kristus ofret seg selv, og hver gang han skulle tre fram måtte han da gjenta sin lidelseshistorie for å bringe nytt offerblod. Han måtte ut fra en slik antakelse ha lidd døden siden tidenes morgen. Men en slik idé er absurd.³²

Se også A.B.Davidsons *Hebrews*, 198-199.

Et hvert forsøk på å la Kristus gå inn i Det aller helligste og så trekke seg tilbake til det hellige for å gjøre tjeneste der, fornekte at det var "én gang for alle" han gikk inn i

himmelen. Å ha ham på denne siden av forhenget forneker hele poenget med Hebreerbrevet. Å fremstille ham som opptatt med det samme som de lavere prestene, som sjelden var opptatt med blod i den første avdelingen, er å degradere ham og å snu Hebreerbrevet på hodet. Den inspirerte forfatterens byrde er å få sagt at Kristus har behandlet verdens syndeproblem på en kraftfull måte, én gang og for alltid. Han sier absolutt ikke at den viktigste hensikten med Golgata vil muliggjøre en himmelsk innvielsessermoni, selv om dette markerte og erkjente det fullførte verk av vår melkisedekske prest. Les Hebr.10,12, 14, 17 og 18 og legg merke til fremstillingen av det definitive og triumferende i dette, ikke bare begynnelsen i teksten, men den herlige konklusjonen.

OPPSUMMERING

Fordi noen av argumentene hos Hebreerbrevets forfatter kan se intrikate ut, og derfor også våre egne, vil vi gjerne summere opp hovedpunktene vi hittil har behandlet i dette kapitlet.

1. Temaet i Hebreerbrevet er det som "er bedre" i den kristne tenkemåten, som på ved Kristi blod leder alle som aksepterer dette til å gå frimodig inn i Guds nærvær, dit vår forløper gikk for tjue århundrer siden.

2. Dette "Guds nærvær" ble symbolisert ved det jordiske Aller helligste.

3. Hebreerbrevet sier ikke at de himmelske motbildene matcher forbildene i enhver henseende. Tvert i mot forteller det at de jordiske bildene er utstrekkelige, og at de på alle områder danner kontraster til virkeligheten. Slik blir ikke Kristi forsoning tilpasset det jordiske forbildet, men apostelen tilpasser heller det sistnevnte til det førstnevnte.

4. For eksempel sier ikke Hebreerbrevet at det eksisterer en spesiell tjeneste i Det hellige i den himmelske helligdom. Det benekter dette flere ganger ved å bekrefte Kristi nærvær i "Det aller helligste" etter hans himmelfart.

5. Den første avdelingen var ifølge Hebreerbrevet en lignelse i det levittiske system med skygger, og vitnet om dets utilstrekkelighet og midlertidige natur.

6. Den første avdeling som var adskilt fra den andre, unntatt på soningsdagen, bevitnet at tiden da alt skulle settes i den rette skikk, Messias' tidsalder, ennå ikke var kommet.

7. Nettopp dette poenget med utilgjengelighet til Guds nærvær, som den første avdelingen vitner om, er gjentatte ganger brukt som en kontrast til den tilgjengelighet som nå er aktuell på grunn av Golgata.

8. Det som øverstepresten gjorde én gang i året ved å gå inn i Det aller helligste, det gjorde Kristus ved sin død og himmelfart.

9. Forsoningen ble ikke utsatt til vår Prest gikk inn i himmelen, men fant sted ved blodsutgytelsen. Hebreerbrevet unngår å nevne noe om bestenkelse av blod på den himmelske nådestolen, og renselsen av det ytre alteret med blod. Det var etter at Kristus av seg selv hadde sonet for våre synder han gikk inn i himmelen og satte seg. Hebr.1,3.

10. Hentydningene til seremonien med den røde kvigen, stadfestelsen av pakten ved Sinai og innvielsen av det jordiske tabernaklet er gjort av forfatteren for å peke på kraften i offeret på Golgata som oppfylte bildet på soningsdagen.

11. Renselsen av den himmelske helligdom sies å være utført "én gang for alle" ved Kristi lidelser.

12. Betydningen av den gjentatte årlige seremonien på soningsdagen sies å være et vitnesbyrd om ineffektiviteten i de levittiske ritualene, og behovet for en ny og bedre vei til Gud.

13. Vår øversteprest ligner mer på Melkisedek enn på Aron. Han "beveger" seg ikke og "gjør" ikke noe i helligdommen for å prøve å fullføre en forsoning. Han har, som Konge satt seg ved Guds høyre hånd, fordi "han har oppnådd en evig forsoning for oss."

14. *Ta hagia*, som kan oversettes "de hellige steder," eller "det hellige sted," eller "helligdommen" etc., kan anvendes på hele helligdommen, på den første avdeling eller den andre avdelingen. Det er bare sammenhengen som kan avgjøre hvilken oversettelse som er den riktige. I Hebreerbrevet betyr det i de fleste tilfellene én avdeling – den andre.

15. Renselsen av den himmelske helligdom var også dens innvielse, og pekte derfor på en begivenhet ved begynnelsen av den kristne tidsalder, ikke ved avslutningen.

16. Dette er vist ved parallellene mellom tekstene 9,7-8 samt 21-33, og 10,19-22.

17. Hebreerbrevet taler ikke om en øversteprest som fremdeles bærer på synd, men En som gjorde ende på synd, og som ikke lider mer. 9,26-28.

18. Hebreerbrevet refererer aldri til Dan.8,14, men gir den eneste bibelske tolkningen av 3.Mos.16, i den grad den gir en belærende beskrivelse av detaljene.

19. Det greske uttrykket "innenfor forhenget" (*esoteron tou katapetasmatos*) er en teknisk betegnelse som betyr den andre avdelingen. Hver gang det forekommer i LXX (Septuaginta, den kilden som oftest brukes i Hebreerbrevet) betyr det nettopp det. "Innenfor forhenget" gir også mening i Det gamle testamente, ikke bare i sin tekstsammenheng, men også med sin kontrast til "utenfor forhenget," og "bortenfor forhenget," som alltid betyr det som er i avstand til det indre forhenget.

20. De fleste adventist-teologer som har studert Hebreerbrevet uten forutfattede meninger har kommet til disse konklusjonene – de samme konklusjonene som andre teologer har forkynt i århundrer.

La oss ikke tro at de konklusjonene som vi har fremsatt i dette kapitlet er nye eller originale. De er ingen av delene. Blant teologer som ikke er adventister og de som er det og som har studert Hebreerbrevet uten sekteriske fordommer, er disse konklusjonene felleseie. For eksempel, i dr. L.Loasbys håndskrevne dokument står ordene:

(Kommentar til Hebr.9,4,ff) Dette var et forbilde som viste at det ikke finnes noen hellig avdeling i noen helligdom i himmelen...

Og i hans maskinskrevne notater leser vi:

Det var bare prestene som hadde adgang til den første avdeling. Den første avdeling var derfor en hindring for å komme nær til Gud, derfor var det ønskelig at den ble avskaffet. Legmannen må få prestelige rettigheter, hvor i alle medlemmer av det gjenløste fellesskapet har umiddelbar adgang til Gud, av alle steder – i himmelen.

Det hellige sted var scenen der mennesket kunne nærme seg Gud, men Det aller helligste var den type nærvær Jesus hadde i himmelen. En etterligning av den jordiske helligdommen og dens seremonier kan ikke bli tatt opp til himmelen. Jfr. vers 9.³³

En senere bibellærer skrev dette i 1979:

Idéen med kontrasten er virkelig sentral, ikke bare i denne delen av Hebreerbrevet, men også når vi skal forklare boken generelt, og spesielt få en rett forståelse av den himmelske helligdom. Hva vi ellers forstår med type og antitype, eller hva symbolene kontra virkeligheten betyr, må vi innse at antitypen, eller den himmelske realitet ikke ligner på symbolet – det er noe som langt overgår det. Svært ofte er idéen om kontrasten mellom det jordiske og det himmelske blitt tåkelagt av den bokstavtolkningen som vi bruker når vi skal forklare det himmelske. Men Ellen White advarte mot å være for bokstavelig i våre sammenligninger.

Det himmelske tempel, bostedet for kongenes Konge, der ”tusen ganger tusen tjener ham, og ti tusen ganger ti tusen står foran ham” det templet som er fylt med herligheten fra den evige trone, hvor serafim som skinnende voktere tilhyller sine ansikter i ærefrykt – kan ikke fremstiles med noe jordisk bilde som kan vise dets mektige storhet og stråleglans.³⁴

Men ideen med kontrasten må understrekes. Etter at forfatteren i 8,6 nettopp har beskrevet visse handlinger hos de jordiske prestene, og har referert til den måten Moses fikk anvisning på hvordan han skulle bygge tabernaklet ”... i følge det bildet som ble vist deg på fjellet,” legger han straks til, ”Men da det er (vuví δέ) Kristus som har fått en prestetjeneste som er så mye bedre enn den gamle, som pakten som han formidler er bedre...” Med andre ord, når forfatteren beskriver den jordiske prestetjenesten og dens ritualer i 8,3-5, understreker han her ikke bare likheten med det himmelske, men også dens ulikheter – nemlig dens mindreverdighet. Bare på den måten får begrepet vuví δέ i vers 6 betydning.

I denne henseende skal man merke seg at ordet κρείττων som betyr ”bedre,” mer ”prominent,” ”av høyere rang” blir brukt 19 ganger i Det nye testamente, og 13 av disse gangene står det i Hebreerbrevet.³⁵

Det ser ut til at en enkel definisjon på ordet τα ἅγια ikke er mulig, og enhver fortolker er nødt til å vurdere tekstsammenhengen og den teologiske oppfatningen grundig som forfatteren vil ha fram.

Av de 10 gangene ordet er brukt i Hebreerbrevet (8,2, 9,1-3, 8, 12 og 24-25, 10,19 og 13,11), og i bare 3 tekster (8,2, 9,1-2) er det beviselig *ikke* ment Det aller helligste. I alle de 7 øvrige tekstene kan uttrykket bety Det aller helligste.³⁶

Hvis vi strengt følger skjemaet for de jordiske ting, blir denne siste setningen et problem, fordi det første teltet (πρώτης σκηνής) vil vise til det hellige, og det vil måtte opphøre å eksistere når veien inn til Det aller helligste ble åpenbart. Videre antyder vers 9 at hele tanken i det foregående verset er ”et bilde på den nåværende tid.” Slik har vi et element til, ikke bare en forbilledlig type, men en lignelse der vi ser (ἀγίωv) i 9,8 ikke bare viser til Det aller helligste på jorden, men til Det aller helligste i himmelen. Cody tolker det på denne

måten:

Det første teltet blir det gamle, det jordiske i sin helhet, både det hellige og Det aller helligste, og det andre teltet, "det andre og det mer fullkomne telt" i vers 11 blir den himmelske helligdom. Det springende punkt som forfatterens perspektiv dreier seg om er det guddommelige nærvær av himmelsk herlighet symbolisert ved det historiske andre telt, samt utilgjengeligheten til det andre teltet i den gamle pakt – "så lenge det første teltet ennå står" (vers 8). Dette første teltet i den gamle pakt, er en "lignelse" som representerer den orden som gjelder i det midlertidige nærvær (παραβλη εἰς τὸν καιρὸν τὸν ἐνεσθηκότα – vers 9), i kontrast til den nye orden som gjelder "når alt skal settes i den rette skikk."

I 8,12 er Kristus øversteprest som sitter på tronen i "helligdommen" eller "det sanne telt" som Herren har "reist" og ikke noe menneske. I 9,11 er Kristus igjen øverstepresten, og han er i et mer "fullkomment telt" som "ikke er gjort med hender." Likheten mellom de to teltene er synlig.

I Hebr.8,2 erklærer vår forfatter at Kristus, vår øversteprest, nå er "i himmelen," der han gjør tjeneste "i helligdommen, i det sanne møtetelt," og i Hebr.9,11-12 at han gikk inn i det himmelske aller helligste som er "det større og mer fullkomne telt." Hvis det er en billedlig konformitet med tabernaklet i ødemarken, blir Kristus betraktet som i ferd med å gå inn i det sanne tabernakel (i Guds nærvær). Men da forhenget som skilte de to rommene nå var blitt fjernet, er det lett å se hvordan den nye ordningen der teltet og helligdommen er synonyme begreper.³⁸

Det er bred enighet om at det forhenget som er beskrevet i 10,20 refererer seg til forhenget i den jordiske helligdommen som skilte det hellige fra Det aller helligste, og også skilte hele folket og prestene fra Gud.³⁹

I følge 9,24-25 gikk Kristus inn i Det aller helligste som på samme tid er "selve himmelen." Det er vanskelig å finne en klar beskrivelse av det himmelske rommet i Hebreerbrevet. Det som understrekes i det Kristus har oppnådd som øversteprest, er hans påfølgende evne til å gå "innenfor forhenget" (6,19, 10,20). Det er forståelig at Procksch ville si at "Det aller helligste er en antitype av himmelen som Guds bolig, dit Jesus har gått ved sin død, og hvor han nå representerer de kristne som Prest..." Likeledes er det vanskelig å benekte at

...vår forfatters perspektiv ikke tar med begrepet om en helligdom der oppe som er atskilt fra Det aller helligste, nettopp fordi forhenget mellom de to nå er blitt avskaffet, og veien åpnet av ham for alle til Det aller helligste, som er helligdommen ved Guds nærvær, og forskjellen ikke lenger eksisterer.⁴⁰

Også,

forfatteren av Hebreerbrevet tenker i form av kultiske begreper. Han

representerer en realisme som står i motsetning til ordinær tenkning. Den virkelige realiteten er for ham det himmelske og ikke det jordiske. Hans uttalelser om den himmelske helligdom og Kristi tjeneste i himmelen er ikke ment symbolsk (figurativt). Vi ville misforstå forfatteren av brevet om vi skulle anta at han tenkte seg Guds evige virkelighet analogt med den kultiske virkelighet slik den er beskrevet i den gamle pakt. Det motsatte er tilfellet, den jordiske helligdom og den kultiske praksis er i følge Hebreerbrevet bare et ufullkomment skyggebilde av den himmelske helligdom og den himmelske tjeneste. Det jordiske er kun en "lignelse" av det som i sannhet finnes.⁴¹

Seminarelever studerer temaet i Hebr.9, og en dokumentasjon er tilgjengelig for å vise at noen kommer fram til de samme konklusjonene som de som er beskrevet i dette kapitlet.

ADVENTISTENES GJENSVAR

En oversikt over vår tidlige apologetiske litteratur om helligdommen viser en oppmerksomhet på problemene, i det minste overfladisk. Enten det er Bransons *Reply to Canright*, eller Watsons *The Atoning Work of Christ*, eller den eldre *More Excellent Ministry* av Andross, og til og med Andreasens verk om *Hebrews* og *The Sanctuary Service*, er de temaene vi har studert og tatt opp til vurdering.

Men vi tviler på om noen ansvarlig adventistteolog i dag ville forsvare de typiske argumentene hos de ovennevnte forfatterne og deres like. Denne gruppen prøver å unngå kraften i Hebr.6,19 ved å tale om måten LXX har variert sin bruk av *katapetasma*, ved å vise til "det andre forhenget" i Hebr.9,3, og lignende argumenter. Uten unntagelser er ingen i stand til å se at det greske uttrykket er en teknisk begrep som er hentet fra 3.Mos.16, og bare brukt slik av LXX som Hebreerbrevet bygger så mye på.

Argumentene vedrørende Hebr.9 refererer på samme måte alltid til flertallsordet *ta hagia* og overser det faktum at flertallsuttrykket i de aller fleste tilfellene skal anvendes som entall. På samme måte ignorerer man konteksten til soningsdagen. Artiklene av A.P.Salom og W.Johnsson er velkomne unntak fra disse, og slik er det også i *SDA Bible Commentray*.

Alle slags uoverensstemmelser møter oss i vår vanlige litteratur om helligdommen. C.H.Watson skriver på side 49 i sin bok om "to hendelser da Kristus bar folkets synder på sin egen person, først på Golgatas kors... og så igjen ved avslutningen av sin prestetjeneste..." Betyr dette at Kristus tar ansvaret for straffen for synd etter Golgata? Er han på ny forlatt av Gud ved tidenes ende? Og hvis vår Herre bar våre synder inn i den andre avdelingen, samtidig som han var rede til å bære dem ut, måtte han da lide tre ganger? La oss huske at det å "bære synden" i bibelsk språk har å gjøre med ansvar og straff. Men Kristus led "én gang for alle," og vil aldri lide igjen. Se Hebr.9,26-28.

Da Watson tok for seg Hebr.6,19 søkte han de samme utfluktene. Den første avdelingen blir til scenen med Guds trone, og den andre avdelingen er tom i nesten to tusen år. Dette til tross for at adventistene alltid har betraktet kjerubene over arken og Sjekinas glans som tegn på den Allmektiges nærvær. Det å tenke seg en bevegelig trone som br. Watson påstår, betyr det at Det aller helligste er så lite at tronen, hvis den er

bevegelig, må finne seg et annet rom? Og hvis synderegnskapet blir utført i den andre avdelingen etter 1844, hvordan kom de seg dit, etter som de opprinnelig befant seg i den første i følge ortodoks adventisme. Hvis Gud oppholdt seg i den første avdelingen inntil 1844, hvorfor var det da behov for den andre? Er det noe i den avdelingen han må ha for å kunne dømmet? Hvorfor kunne ikke arken hele tiden ha vært i den første avdelingen?

Bror Watson benekter at forsoningen ble fullbrakt på korset, og han forkynte at forsoningen først ble utført av presten etter den angrendes syndsbekjennelse. Derfor blir vi oppfordret til å se fremover i stedet for tilbake på løsningen av syndens problem. Forfatteren sier det slik: Det nye testamente sier at forsoningen for synderen skjer ved Kristi prestelige tjeneste, etter at synderens samvittighet har våknet, og når han i sin bevissthet om dette søker forsoning gjennom offerblodet.⁴²

Hvor motsatt er dette i forhold til Det nye testamente som innbyr menneskene til å ta i mot den forsoningen som allerede er fullført. Se 2.Kor.5,18-20, 1.Joh.4,10, Rom.5,6-11 og 2.Kor.5,14. Hvis vår bror har rett, da ville Kristus ha tilveiebrakt forsoning igjen og igjen og igjen – millioner av ganger etter hvert som de angrende søkte ham.

Nyere apologetiske uttalelser er mer vidløftige, og mer bemerkelsesverdig for det de ikke sier enn det de sier. Gerhard Hasels "Christ's Atoning Ministry in Heaven" er omfattende og utdypende.⁴³ Han gir en vakker fremstilling av vår Herres himmelske tjeneste med klar tale om dens forgjengere og rang. Mindre imponerende for noen er avsnittet om "The Sphere of Christ's Heavly Ministry" som har som sitt viktige mål å bevise at det er to avdelinger i den himmelske helligdom. Det Moses så var en "modell" og en "skygge" reflekterer den fysiske realiteten. Det blir påstått at Åpenbaringen taler om to avdelinger. (De fleste kommentatorer sier at det ikke finnes noe forheng i den himmelske helligdom, fordi de to avdelingene var blitt til ett og det er intet som skiller fra Guds nærvær.)

Dr.Hasel siterer flere tyske teologer til fordel for den todelte helligdommen. Ikke alle har lest at disse teologene skriver akkurat det. Professor G.Thiessen som for eksempel blir sitert, har mer å si enn det at "det er sikkert at det i himmelen, så vel som på jorden er en todelt helligdom." Han forteller oss at temaet om helligdommen er vanskeligere enn emnet Det nye Jerusalem, som han allerede har presentert. Hans forslag er at det er to måter å forklare dette på, og den ene går ut på at det er et todelt tabernakel i himmelen. Hans andre forslag har å gjøre med symbolikken som henspiller mer på tid enn på rom. Det som er bemerkelsesverdig er mangelen på beviser for det første forslaget.

Det som Thiessen virkelig sier på side 105 i sin *Untersuchungen zum Hebaerbrieff* er at "Kristus er gått gjennom det himmelske telt og gått inn i Det aller helligste." Med andre ord, Thiessen ser på selve himlene som Kristus gikk gjennom ved sin himmelfart til Faderens nærvær som et motbilde på den første avdeling. Han har ikke noe begrep om en adskilt tjeneste fra den i Det aller helligste. Dette synet hos Thiessen kommer fra hans forståelse av "det større og mer fullkomne telt" (9,11) som det himmelske preludium til "det hellige" (9,12). Sitater fra tyske og andre forfattere om en todelt helligdom i himmelen innebærer ikke to faser av tjenesten der oppe, og heller ikke en benektelse av Kristi inngang i Det aller helligste ved hans himmelfart. De bare minner om Hebr.9,11 som viser at veien til Guds himmelske nærvær var det overjordiske motstykket til den første avdeling på jorden. Et slikt syn ligger langt unna den tradisjonelle forståelsen hos adventistene, og kan ikke brukes som en legitim støtte for det.

Når dr. Hasel videre sier at "i likhet med det greske gamle testamente, slik er det i dette brevet, der "telt" alltid betyr hele helligdommen" (side 21), vanskelig å følge ham av mer enn en grunn. Hebr.9,1-8 anvender "telt" gjentatte ganger på den ene avdelingen og ikke på hele helligdommen. Og i 8,2 er teltet det samme som den helligdommen vår Øversteprest har gått inn i. Dette *ta hagia*, dersom det er brukt konsekvent i forhold til de fleste andre stedene, passer på Det aller helligste, og derfor gjør "telt" det også her. Å si som det står på den samme siden at "uttrykket i 9,8" "refererer seg til den himmelske helligdom med to avdelinger" er å gå utenom beviset, spesielt i betraktning av at det samme uttrykket er brukt for kun den andre avdelingen, som i 9,25, etc.

Dr.Hasel får "renselsen" i 9,23 til å bli noe fremtidig, men teksten omtaler den som noe som allerede er utført av vår øversteprest. Andre saker kunne diskuteres i forbindelse med det som ellers ser ut for oss som en artikkel som for øvrig er glimrende, men vi vil reservere noen poenger til kapitlet om Daniel. Det som må understrekes er imidlertid det forbeholdet som dr. Hasel har tatt. Nøkkelproblemer som Hebr.6,19 og 10,19 er ikke diskutert, heller ikke grunnen til de hyppige henvisninger til soningsdagen fra det første til det siste kapitlet i Hebreerbrevet, og at dette passer nøyaktig i forhold til Kristi fremstilling som øversteprest ni ganger. Artikkelen "*Ta hagia* i Hebreerbrevet,"⁴⁴ i likhet med Hasels artikkel er et "must" for alle forskere. Saloms forskning har ingen parallell i vår litteratur, og igjen, i likhet med Hasels, er den verdifull både for det den sier og det den ikke sier.

A.P.Salom antyder at "det er atskillig forvirring med uttrykkene (om ikke også i tankene) blant oversetterne og kommentatorene i deres behandling av dette ordet" (side 59). Han fortsetter med en grafisk fremstilling av bruken av de ti versjonene, og rangerer dem etter deres konsekvente måte å oversette på. Goodspeed er funnet å være den mest konsekvente, og Phillips den minst. Knox og NEB rangeres ved siden av Goodspeed, men Moffat og Wuest likestilles med Phillips på den andre enden av spekteret.

Viktige kommentarer langs veien av dr. Salom er de følgende. Kommentatorene har funnet det "nødvendig å forklare at "Det hellige" ved noen anledninger ikke betyr det hellige, men Det aller helligste!" "...*Auctor ad Hebraeos* støttet seg tungt på LXX..." "Det kan påstås at fordi all bruken av *Ta Hagia* fra Hebr.9,8 av er funnet å dreie seg om soningsdagen, må det settes i forbindelse med disse (minst) seks stedene der det brukes slik i 3.Mos.16. Det er sant at disse siste henvisningene er til den indre avdelingen i helligdommen," (men, som Salom fortsetter med å si, hver av de gangene det er brukt slik i 3.Mos. står de i entall, mens de står i flertall i Hebreerbrevet med en unntagelse. ("...øversteprestens unike funksjon var opptatt med den indre avdelingen i helligdommen" (side 66). Når det gjelder Hebr.9,8, "helligdommen som her er beskrevet er den himmelske helligdom som den jordiske indre avdeling er et symbol på" (side 68). "Den ytre avdelingen representerer den alminnelige begrensningen av adgangen til Gud i Israels erfaring. Westcotts kommentar er på sin plass, "den ytre helligdommen," d.v.s. avdelingen, var symbolet som representerte hele tabernakeltjenesten" (side 68). Når det gjelder Hebr.9,12 er det her "referert til den spesielle tjenesten på soningsdagen..." (side 68). Likedan anvendes 9,24 til soningsdagen, og det følgende verset. Igjen i 13,11 "spesielt i betraktning av kapitel 9," har forfatteren soningsdagen for øyet, og det er "den indre avdeling av helligdommen."

A.P.Salom er milevidt foran alle våre tradisjonelle tolkninger av Hebr.9, d.v.s. de som ble publisert mellom 1844 og 1950. Han ser klart at det i Hebreerbrevet i stor grad

dreier seg om den indre avdelingen i helligdommen, spesielt fra 9,8 og videre. Det er sant at han anbefaler at den generelle betegnelsen "helligdom" alltid burde brukes der det heter *ta hagia*, siden LXX ved dette uttrykket mener helligdommen i sin helhet. Vi tror det kan overveies en annen mulighet – nemlig det at den gang LXX-oversettelsen ble laget, var ikke meningen med de to avdelingene klar, og oversettelsen av dem var både naturlig og på sin plass, mens det ikke ville være det i tiden etter korset. For det andre undrer vi oss på om hvorvidt A.P.Salom tar i betraktning det faktum at både oversettere og kommentatorer ofte mener at "helligdom" ganske enkelt betyr den indre avdeling. Vi kan ikke være enig i at "i Hebreerbrevet...refererer uttrykket seg i utgangspunktet til helligdommen generelt..."⁴⁵ Man bør ikke anta at uttrykket "helligdom" nødvendigvis, og heller ikke i utgangspunktet eller i hovedsaken, var ment som en todelt struktur for oversetterne. Uttrykket i seg selv betegner kun et hellig sted og har intet innhold som betyr at det har flere rom. Derfor kaller KJV-versjonen den første avdelingen for "helligdommen" i Hebr.9,2 og bruker det samme uttrykket for den andre avdelingen i 3.Mos.16,33. Oversetterne er fullt klar over at *ta hagia* i Hebreerbrevet i hovedsak betyr den andre avdelingen. Det finnes intet skriftsted til å bevise at det skal bety hele det mosaiske tabernaklet eller et himmelsk todelt motbilde. Faktum er at forhenget var blitt revet ned av Gud, og det betyr at den himmelske helligdom ikke kjenner til noen todeling, og at begrepet "helligdom" som tidligere betydde en todelt bygning, nå betyr den ene "tronsalen" i himmelen.

De mest betydningsfulle artiklene som er skrevet om disse tingene, av dr. W.Johnsson, vil vi vente med til slutten av denne diskusjonen. De representerer de sterkeste argumentene for den tradisjonelle forståelsen.

W.JOHNSSONS "KULTISKE SPRÅK I HEBREERBREVET" OG "BETYDNINGEN AV SONINGSDAGEN OG HENSPILLINGEN PÅ HEBREERBREVET"

Fordi dr. Johnssons ennå upubliserte artikler vil bli tilgjengelig for komiteen som studerer dette dokumentet, må jeg diskutere dem med betydelig varsomhet. Denne tilbakeholdenheten fra min side eksisterer fordi (1) det ikke ser pent ut at venner skulle strides med venner, og (2) det er så mye i begge dokumentene som jeg er helhjertet enig i. Jeg er ikke desto mindre oppmuntret av dr. Heppenstalls utsagn, som jeg er sikker på doktorene Johnsson, Hasel og Salom er enig i: "Folk som er uenig med meg blir ikke dermed mine fiender."

Vi kjenner ikke til noen adventistisk apologi som kommer i nærheten av disse temaene som snart skal i trykken. De er skrevet med den finesse som er vanlig hos dr. Johnsson, og de viser en oppmerksomhet overfor de temaene som er nesten unike i adventistlitteraturen.

Dr. Johnsson presenterer åtte tekster fra Hebreerbrevet som kan anvendes på soningsdagen. Han sier meget konservativt at tre av disse er udiskutable. Det er ikke vanlig at adventistlitteraturen går så langt, når vi ser bort fra dr. Saloms dokument i *AUSS, SDA Bible Commentary*, og den eldre kommentaren av Andreasen (som ser soningsdagen på minst syv steder i Hebreerbrevet).

Det første skriftet advarer mot den populære tolkningen av Hebreerbrevet som tømmer himmelen for dens realiteter. Slik utleggelse gjør ofte den himmelske helligdom til et metafor for hele universet, og Kristi prestedømme kun til et metafor for den kristnes

erfaring, og renselsen av helligdommen likeså. Vi er helhjertet enig i Johnssons advarsler mot slike tolkninger. (Dr. Johnssons hovedprotest er ikke så mye følelsen av figurativt språk i Hebreerbrevet, men i mot den ekstreme allegorisering i den form som benekter slike himmelske realiteter som helligdommen og Kristi prestetjeneste, eller at det ser slik ut for leseren av hans skrifter.)

Dr. Johnsson hevder at de som tolker Hebr.9,6-9 til å bety at de adskilte avdelingene i helligdommen symboliserte de to tidsaldrene (den levittiske og den kristne), tilhører den gruppen fortolkere som han advarer mot. De løser opp de himmelske realitetene ved å anvende tekstene metaforisk. Vi har imidlertid problemer med denne konklusjonen av følgende grunner:

1. Mange som bekrefter at de to avdelingene i helligdommen er et bilde på de to tidsaldrene holder fremdeles fast på den prestelige midlertjeneste i himmelen. (Se våre sitater fra kommentatorer i tillegget.) Det er ikke korrekt å si at de som har denne oppfatningen dermed benekter en virkelig himmel, eller en virkelig prestetjeneste der oppe.

2. Dr. Johnsson benekter den metaforiske forståelsen, men advarer også mot den bokstavelige forståelsen, men i stedet går han god for bokstavtolkningen.

Nå et siste ord. Dersom det synes klart at en realistisk og bokstavelig tolkning av det kultiske språket i Hebreerbrevet blir nødvendig på grunn av tekstens bevis, hvor *bokstavelig* skal vi da være? Når vi for eksempel leser om Kristi "blod," skal vi da med det forstå det slik at hans *virkelige* blod ble ofret i helligdommen? Vi blir derfor ledet til å betrakte tre mulige måter å tolke Hebreerbrevet på, 1) *metaforisk* eller åndelig – feilaktig, som vi har forsøkt å vise i dette skriftet, 2) bokstavelig, der hvert element har en konkret betydning angående den himmelske helligdom, der den jordiske i enhver henseende vil være en miniatyr, og 3) bokstaveliggjøring, der realiteten i den himmelske helligdom og tjeneste må opprettholdes som en forsikring om objektiviteten i Kristi gjerning, mens de nøyaktige detaljene i denne helligdommen ikke ville være klar for oss.

Mens få studenter blant adventistene kan holde på den metaforiske forståelsen, vil flertallet helt sikkert høre til den andre eller tredje gruppen. Vil Hebreerbrevet hjelpe oss med å avgjøre de nevnte spørsmålene i 2) eller 3)? Ikke avgjort, etter min mening. Mens argumentet ikke *nødvendigvis* utelukker muligheten for at den himmelske helligdom er en forherliget versjon av den jordiske, skulle vi merke oss a) at den himmelske er den reelle, den sanne, og at vi heller skal betrakte den jordiske i lyset av den himmelske enn det motsatte, b) at 9,24 der vi kun leser "himmelen" – helt sikkert en svært generell beskrivelse, c) mangelen på interesse for å trekke sammenligninger mellom den jordiske og den himmelske, ser vi i de knappe ordene i 9,5, og d) der vektleggingen i 9,1-10,18 faller på det Kristus har fullført med sitt verk – og med tilsynelatende ingen interesse for å gi detaljer om omgivelsene. Det er derfor mulig at mens vi kan fastholde *realiteten* i den himmelske helligdom, har vi i Hebreerbrevet til sammenligning lite konkrete opplysninger om dens utseende.⁴⁸

Slik bekrefter dr. Johnsson realiteten av de himmelske ting, mer enn at de er bokstavelige, "ved at det jordiske i enhver henseende skulle være en miniatyr."

Vi er ikke sikre på om det er en klar linje mellom det han fordømmer og det han påstår. Kan man forkaste det bokstavelige, og samtidig anbefale en bokstaveliggjøring, og benekte bruk av metaforer? (Se hans side 18.) Er ikke det at Kristus "satte seg ned" et metafor? Og det alteret vi sies å ha (13,10) – er ikke dette et metafor? Når "telt" blir brukt om den himmelske helligdom, er ikke dette figurlig tale? Eller er der et telt i himmelen? Og er ikke "renselsen" av de himmelske ting noe annet enn den primære betydningen av det ordene antyder? Det vil si, må vi ikke akseptere at noen uttrykk er metaforiske, selv om vi tror at de peker på realiteter der oppe?

På sidene 13 og 14 blir betydningen av Hebr.9,6-9 tatt opp, og vi leser:

Uttrykket σκηνή ή κρώτη (9,2): Uttrykket i konteksten har klart den hensikten å gjøre en forskjell mellom den første og den andre avdelingen i den jordiske helligdom. Den korte beskrivelsen av innredningen i hver av dem understreker dette. Temaet er: Skal vi legge en allegorisk mening inn i disse to avdelingene, slik at man kan vise til dem hver for seg, ή πρώτη σκηνή som betegner den første helligdommen eller tidsalder, den gamle pakt, og ή δευτέρα σκηνή som betyr den himmelske helligdommen eller den nye tidsalder, den nye pakt? Hvis dette er hensikten med teksten, er den absolutt godt skjult. Vi merker oss: I) hvordan diskusjonen om de to avdelingene ender brått med κερύων ούκ έστιν λέγειν κατά μέρος "Alt dette vil vi ikke gå nærmere inn på her." Det vil si, vi blir frarådet å gå i detaljer for å lete etter evt. skjulte hemmeligheter i disse to avdelingene. II) 9,6-10 følger straks på med en beskrivelse av tjenestene i den jordiske helligdom, *ikke* på en måte som støtter det allegoriske syn. Den andre avdelingen er ikke presentert som et sted med ubegrenset adgang – øverstepresten kunne faktisk bare gå inn dit én gang i året og "ikke uten blod" (9,7). Med andre ord, hele teksten i 9,1-10 samlet er en beskrivelse av den gamle helligdommen og dens seremonier. Alt i alt var den gamle kultus utilstrekkelig på to punkter, den begrensede adgang og mangelen på fullstendighet i ofringene (vist ved sin "ufullkommenhet," den tilbedendes συνείδεσιν – se 9,9. III) Det påfølgende argument, 9,11-10,18 viser hvordan Kristi død og tjeneste i den himmelske helligdom oppfyller det som den gamle kultus ikke kunne. Den bryter ned alle barrierer mellom Gud og mennesket, og sørger for et fullt ut tilstrekkelig og endelig offer, slik at man ikke lenger skal behøve å minnes syndene lenger. Mens vi faktisk finner noen kontraster med den nye her og der i denne gamle kulten i denne lange argumentasjonen, finner vi *ingen* kontrast hva angår de to avdelingene i den jordiske helligdommen.

Slik blir hele den jordiske helligdommen, og ikke bare den første avdelingen en lignelse på den gamle tidsalder (τόν καιρόν ένεστηκότα) som oppfyller Guds hensikt μέχρι καιρού διορθώσεως.⁴⁷

Artikkelen stadfester at hvis hensikten med teksten er å vise at den første avdeling pekte på den første tidsepoken og pakten, og den andre avdeling på den andre tidsepoken og den nye pakt, da har en slik "hensikt" "visselig vært godt skjult." Dette understøttes av

apostelens ord: "Alt dette kan vi ikke gå nærmere inn på her." Men en oversikt over litteraturen viser at en stor majoritet av kommentatorene (bibeltroende kommentatorer) har forstått versene slik at de sier det som dr. Johnsson påstår er godt skjult. For det andre, apostelens ord: "alt dette kan vi ikke gå nærmere inn på her," betyr at tabernaklet er delt i to, men det dreier seg om innredningen. Han sier, etter å ha listet opp lysestaken, bordet, skuebrødene, alteret, arken, mannakrukken, staven som blomstret, lovens tavler og kjerubene..."om disse tingene skal vi ikke gå i detalj."

Når apostelen har sagt dette, fortsetter han å peke på forskjellen mellom de to avdelingene. Inn i den første avdelingen går prestene, men i den andre går øverstepresten. I den første avdelingen ble det sjelden båret inn blod, men i den andre kunne man ikke komme inn uten blod. Den første avdelingen var i daglig bruk, mens den andre bruktes kun én dag i året. Legg merke til at apostelen *faktisk* snakker detaljert om avdelingene, selv om han slett ikke er opptatt av innredningene. Videre legger han vekt på å si at oppdelingen av tabernaklet var Den Hellige Ånds måte å fortelle at veien inn til *ton hagion* ennå ikke var åpnet. Han legger videre til at den uhindrede adgangen ikke var mulig så lenge "det ytre teltet ennå står." Han slår også fast at denne hindringen ved inngangen til Guds nærvær er "symbolsk," og er det *eis ton kairon enestekota* – for den nåværende tid.

Vi er ening i at noen har foreslått at noe annet er ment med "det forreste teltet" i vers 2 og 6, enn med "det forreste teltet" i vers 8. En slik hurtig avvikelse er ikke særlig sannsynlig, og mange kommentatorer og oversettere har kommet med sterke innvendinger. Men som sagt tidligere, vi tror at dette er et ordspill fra forfatterens side slik det forekommer andre steder i Hebreerbrevet. Med *Interpreter's Bible* og andre utgaver tror vi at beviset er klart, for han sier at den første avdelingen var et symbol på hele den jordiske helligdommen i den jødiske tidsalder. Om vi tar "det forreste teltet" for å være den første avdelingen, eller den første hele helligdommen, forandres ikke poenget. Det springende punktet er at den første avdelingen vitnet om at det under den jødiske epoken ikke var fri adgang til Gud. Og det som den første avdelingen var for den andre, var hele den jødiske helligdommen for det himmelske – slik at den første avdelingen symboliserer hele den jødiske helligdommen i den tidsalderen, og den andre avdelingen den kristne æra og dens himmelske helligdom.

Vi er også enige i at det ikke er noen enstemmighet om *eis ton kairon enestekota* som noen tolker ifølge KJV-versjonen til å bety "for den daværende tid" – d.v.s. tidsalderen da det jødiske tabernaklet utgjorde scenariet, mens andre anvender ordene på den kristne tidsalder. Men vi vil påpeke at den prinsipielle betydningen ikke dermed settes i fare. Hvis den sistnevnte betydningen velges, så sier apostelen ganske enkelt at inntil den kristne tidsalder er det jordiske systemet lik en symbolsk struktur som peker på tiden da alt skal settes i den rette skikk av Messias.

Vi vil understreke at til tross for nyansene i denne teksten, er det umulig å benekte hovedbetydningen, den todelte helligdommen viser at det som var symbolisert ved den andre avdelingen først ble en realitet ved Kristi komme. Inntil da var restriksjonen i den første avdelingen en karakteristikk av Guds folks representanter.

Det er faktisk apostelens hensikt som stadfestes ved slike tekster som 6,19 og 10,19, for begge slår tydelig fast at Kristus gikk inn i Det aller helligste "innenfor forhenget" og at vi nå kan følge etter vår forløper – og at vi "frimodig" kan gjøre det, ulikt oldtidens prester.

Som påpekt tidligere, er flertallsuttrykket "helligdommene" hovedsakelig brukt i

Hebreerbrevet i betydningen Det aller helligste. Vi anser 9,2 for å være den eneste unntagelsen. (Man skal merke seg at den vanlige bestemte artikkel ikke finnes her. Begrepet er her spesifikt bare hva angår kvalitet (se B.G.Westcott), og ikke geografi.) På den måten får flertallsformen (også i 9,2) en entallsbetydning. Derfor viser 9,8 i virkeligheten kontrasten mellom Det aller helligste og det hellige – den sier at veien inn til Det aller helligste kom med Kristus, og at den ytre avdelingen ikke lenger skulle bestå. Dens oppgave var avsluttet. Versene 12 og 25 kan neppe fastslå denne tolkningen klarere. Disse versene sier at det øverstepresten gjorde én gang i året med okser og bukker, det har Kristus gjort på Golgata.

Til slutt, hvor har Hebreerbrevet den minste antydning om at den himmelske helligdom hadde noen første avdeling, eller tjeneste som tilsvarer den første avdeling? Ingen steder. Å ha en slik begrensning i himmelen vil absolutt ikke samstemme med bokens "bedre" intensjon, og forneker den uhindrede adgang som er så klart beskrevet av apostelen. Se 10,19-22.

Dr. Johnsson oppsummerer ganske riktig apostelens vitneprov om den gamle kultus:

Den andre avdelingen er ikke fremsatt som et sted med uhindret adgang – øverstepresten kunne faktisk bare gå inn der én gang i året og "ikke uten blod" (9,7). Med andre ord, hele teksten i 9,1-10 henger sammen som en beskrivelse av den gamle helligdommen og dens tjenester. I alt var denne kultusen utilstrekkelig på to områder, den begrensede adgang, og at man aldri ble ferdig med ofringene (som er vist ved dens ufullkommenhet i å rense den tilbedendes $\sigma\upsilon\upsilon\epsilon\iota\delta\epsilon\sigma\iota\nu$ – se 9,9. III) Det påfølgende argumentet i 9,11-10,18 viser hvordan Kristi død og tjeneste i den himmelske helligdom oppfyller alt det den gamle kultusen ikke kunne. De bryter begge ned alle stengsler mellom Gud og mennesket og bringer et fullt ut tilstrekkelig, endelig offer, slik at man ikke lenger behøver å bli minnet om synder. I dette lange resonnementet, der vi ser forskjellen mellom det gamle og det nye, finner vi *ingen* forskjell hva angår de to avdelingene i den jordiske helligdommen.⁴⁸

Legg merke til hva som ble sagt i dette sitatet. Hindringen var fastsatt i det gamle systemet (i det delte tabernaklet). Det var bare den andre avdelingen som kunne gi sann adgang. Hele systemet i Det gamle testamente var utilstrekkelig når det gjaldt adgang og fullbyrdelse, men Kristi død og tjeneste i den himmelske helligdom gjør det som den gamle ordningen ikke kunne gjøre. Den har brutt ned alle stengsler.

Vi kan bare si amen til disse punktene. Men de godtar bare de nevnte punktene – at den første avdelingen viste den stengte adgangen, og den ville opphøre straks hindringen var borte. At stengslet med forhenget ville opphøre ved Kristi komme er dr. Johnssons mening, om den så absolutt er ubevisst, når han sier at Kristi død brøt ned alle stengsler mellom Gud og mennesket. Og for å fjerne stengslet ved forhenget må den første avdelingen legges ned.

Når dr. Johnsson sier: "Vi kan ikke finne noen kontrast i forholdet mellom til de to avdelingene i den jordiske helligdommen," men vi tror at det er Hebr.9,6-9 som tydelig viser denne kontrasten, og at den siste fullstendige neglisjering av den første avdelingen og de gjentatte henspillinger på Kristi inngang i Det aller helligste bekrefter uttalelsen at inndelingen av helligdommen i to avdelinger var Den Hellige Ånds måte å vise at

inngangen til Det aller helligste var umulig så lenge den første avdelingen (og hele helligdommen) var i funksjon.

Vi er fullt enige i uttalelsen at "hele den jordiske helligdommen" "var en lignelse på den gamle tid," men vi vil legge til det vi tror teksten klart sier – at den første avdeling som medførte en begrenset og hindret adgang til Guds nærvær også representerte hele det jødiske system.

Dr. Johnsson diskuterer hvorvidt forhenget i Hebr.10,19 er et metafor for Kristi legeme, og han sier ingen ting her som ikke andre er enig i. På den annen side må vi også legge til at han sier ingen ting som andre ikke har utfordret. Kommentatorer og oversettere har valgt den oppfatningen han forkaster, som i det minste kan være en valgmulighet. Og mange har faktisk stadfestet den allegoriske hensikten hos apostelen som dr. Johnssons dokument forkaster.

Den største vanskeligheten i følge dr. Johnsson er at hvis vi forstår 10,19 allegorisk "hva vil vi gjøre med de foregående referanser til forhenget?" Svaret er at enhver forfatter har frihet til å variere bruken av et symbol. Ellen G. White, for eksempel, forsikrer oss at det sanne tabernaklet i Hebr.8,2 er den kristne kirken, og likevel står det i *Great Controversy (Mot historiens klimaks)* at det sanne tabernakel er helligdommen der oppe, noe som er velkjent. Mange, slike som A.B.Bruce, ser i 10,19 "et dristig poetisk anstrøk." Forfatteren av Hebreerbrevet åpenbarer evner som visselig ikke er til å kimse av ved snedigheter der en viktig hensikt ligger bak. Churchills ord passer godt: "Dette er en type nonsens i hvilket jeg ikke vil finne meg" (engelsk ordspill oversatt ord for ord, som betyr: som jeg ikke vil finne meg i. Det var hans spøkefulle svar på påstanden: "a preposition is a bad word with which to end a sentence": "that is the sort of nonsense up with which I will not put"). (Oversetterens kommentar)

Ikke desto mindre, dr. Johnsson kan godt ha rett. Men temaet er så voldsomt motsagt at hverken han eller jeg ville ønske å legge særlig vekt på en personlig konklusjon. Jeg anbefaler leserne det som for meg har sett ut som et annet enestående studium av emnet.⁴⁹ Her og nå viser vi til forfatteren av dette studiet:

Problemet for nærværende forfatter ble løst så langt tilbake som i 1888 da F.Gardiner skrev:

Med andre ord, mens den nøyaktige betydningen av ordene og den presise bokstavelige oppbygningen av teksten der begge genitivene må anvendes lokalt, er det likevel en glidende overgang for tanken fra en posisjon til en annen, slik at mens *διὰ τοῦ καταπετάσματος* må forstås lokalt, vil det følgende genitiv, *της σαρκός αὐτοῦ* må forstås instrumentalt, slik at den virkelige tanken hos forfatteren er nøyaktig det som er umulig å tillate i forhold til den eksakte grammatikalske kraften i uttrykket han bruker.

De grammatikalske grunnene til å ta *της σαρκός αὐτοῦ* som en apposisjon som skal forklare *καταπετάσματος* er tvingende, og det er også begrunnelsen for tolkningen hva Kristi død skulle bety ved sammenligningen. Hvorfor ser vi fra tid til annen at teologer steiler ved denne konklusjonen? Hovedsakelig fordi det "dristige poetiske anstrøk" for moderne sinn ofte anses for å være for dristig.⁵⁰

La oss nå betrakte dr. Johnssons andre artikkel. Som mellom venner tar jeg risikoen på å finne noen vaskeligheter i den, mens jeg samtidig gleder meg over de store fremskrittene som er skjedd i all annen adventistlitteratur inntil i dag.

Fordi vi tidligere har omtalt Ballenger og begrepet "innenfor forhenget" vender vi oss til dokumentets hovedtema – de spesielle referansene til soningsdagen i Hebreerbrevet.

Vårt hovedproblem har å gjøre med det dr. Johnsson kaller "mulige hentydninger" til soningsdagen. Vi mener at det er rikelig bevis for å legge noen av disse hentydningene til hans "utvetydige" gruppe, og hva angår andre i listen, ser det ut for oss at de i det minste tilhører kategorien "sannsynlige" i stedet for "mulige." Vi skal nå se på de spesielle tilfellene.

Hebr.7,26-27

Ja, en slik øversteprest var det vi måtte ha, hellig, god og ren, skilt ut fra syndere og opphøyd over himlene. Han trenger ikke som andre øversteprester å bære fram offer hver dag, først for sine egne og dernest for hele folkets synder. Offeret har han båret fram én gang for alle da han ofret seg selv.

Et meget stort antall kommentatorer, og vi tror de fleste, har erkjent at denne teksten henspiller på soningsdagen, ikke bare fordi den nevner øverstepresten, og ikke akkurat fordi den jordiske øverstepresten måtte ofre for seg selv – men fordi teksten sier at han måtte bringe dette offeret først – avgjort en hentydning til rekkefølgen av ofringer på kun den ene dagen i året – på soningsdagen. Øverstepresten kunne ikke bringe syndofferet for menigheten på den dagen før han selv var kultisk rensset ved en forutgående ofring.

Dr. Johnsson sier at inkluderingen av "det daglige" ødelegger teksten som en hentydning til soningsdagen. Vi kan ikke ta ham alvorlig, for hvis dette er tilfellet, ødelegger det teksten så den ikke gir noen mening overhodet, nettopp fordi det aldri var sant at øverstepresten ofret for seg selv hver dag. Som en mengde kommentatorer har påpekt, har vi her enten en sammenblanding med årets aktiviteter, fordi soningsdagen summerte opp alle tidligere ofringer, eller at begrepet "det daglige" burde leses i forbindelse med vår øversteprests verk i det høye på denne tiden. D.v.s. vår øversteprest behøver ikke å ofre daglig. Den førstnevnte betydningen er den mest sannsynlige.

Når vi tar i betraktning at LXX kun bruker "synder" (flertall) kultisk i forbindelse med soningsdagen, må vi være enig med Young som skriver: "det må innrømmes at Hebr.5,3 og 7,27 bare passer på soningsdagen."⁵¹

Hebr.4,16

La oss derfor med frimodighet tre fram for nådens trone, så vi kan få miskunn og finne nåde som gir hjelp i rette tid. (Hebr.4,16 NIV)

Youngs kommentar til dette verset er verdifullt for denne diskusjonen.

Eldre kommentatorer fant ofte i ordene $\acute{\omicron}$ $\theta\rho\acute{\omicron}\nu\omicron\varsigma$ $\tau\eta\varsigma$ $\chi\acute{\alpha}\rho\iota\tau\omicron\varsigma$ en hentydning til בְּהַדָּח i det prestelige tabernaklet.

Det er gode grunner til å tro at en slik forbindelse med בְּהַדָּח ikke var så langt

unna. Selv om gammeltestamentlige teologer ikke kunne bli enig om hvorvidt arken var en trone eller ikke, var der en viss enighet om at når det gjaldt den prestelige forfatteren, oppfylte בַּהֲדָה en slik funksjon. Strack-Billerbeck gir mange eksempler fra rabbiniske kilder om בַּהֲדָה som stedet for det guddommelige nærvær og åpenbaring. Selv om "nådestolen" ikke er en brukt oversettelse for בַּהֲדָה, er en slik beskrivelse i Hebreerbrevet av stedet der Sjekina-herligheten mentes å befinne seg, svært passende.

Konteksten gir oss videre en viss tillit til denne forståelsen av ὁ θρόνος τῆς χάριτος som basis for den formaning til i tro og tillit å komme inn for nådens trone, fordi de kristne har en barmhjertig øversteprest som har gått gjennom himlene. Mange har helt riktig erkjent, at ἀρχιερέα μέγαν διευθότα τοὺς ὑπανοῦς er basert på øversteprestens inngang i Det aller helligste på soningsdagen. Dette bildet av en barmhjertig øversteprest, er grunnlaget for oppfordringen om tillitsfullt å komme til nådens trone, der han er til stede ved høyre hånd hos Gud som nådens giver.⁵²

Hebr.9,8

Dermed gir Den Hellige Ånd til kjenne at veien inn i helligdommen ikke er åpnet så lenge det forreste teltet ennå står. (Hebr.9,8 NIV)

Denne oversettelsen er representativ for flere, og er basert på det faktum at flertallsformen er brukt på de fleste steder i Hebreerbrevet for den andre avdelingen. Se for eksempel 9,12 og 25. Det faktum at inndelingen av templet i de fleste tilfellene symboliserte at veien inn til den sanne helligdom ikke ennå var åpnet, viser helt avgjort at forfatteren trodde at veien inn var fullt ut åpnet på hans tid. 6,19 og 10,19 slår fast at vår Øversteprest er gått inn i Det aller helligste "innenfor forhenget."

Young sier om denne teksten:

πρώτος refererer seg ikke til tid (som den måtte ha gjort om den skulle gjelde hele helligdommen), men til posisjon – det første teltet. Argumentet hentes fra de faktiske forhold med den jordiske helligdommen, fordi det er fysisk sant at så lenge det første stod, var inngangen til det andre stengt, dersom man tenker på det innerste forheng som bakveggen i den første avdeling i stedet for fronten i den andre avdelingen.

Vår forfatter er opptatt med mer enn de rent fysiske forholdene, dette er imidlertid en lignelse på nåtiden (ὁ καιρος ὁ ἐννεσθηκώς = לעלמים) der det er fastsatt riter for den ytre renselsen, som er ute av stand til å fjerne synd. Det første teltet er symbolsk sett "stedet for seremonier som ikke bare er utilstrekkelige til frelse, men også skjuler den sanne veien inn til den indre helligdom."⁵³

Vi må ikke miste av syne det faktum at Hebr.9,6-9 nettopp er det springende punkt som har tiltrukket seg forfatterens oppmerksomhet, forhenget som stenger – hindringen for adgangen, som illustreres og fungerer ved den første avdelingen. Den avdelingen som

man på denne måten ikke hadde adgang til, ble nå et symbol på den himmelske helligdom som nå var blitt tilgjengelig ved vår Forløper. Det var soningsdagen som understreket den begrensede adgangen i 9,8.

Versene 11-14 i Hebr.9 må leses sammen med versene 6-9, og man må merke seg at det legges sterk vekt på begrepet *eiserchomai* (inngang). Ypperstepresten som i gammel tid gikk inn i løpet av et kort tidsrom med offerblodet, var Kristi offer på Golgata som ble gitt for alle tider. Johnson har rett når han sier: "Dette vil gjøre hele perioden siden Golgata til den store soningsdagen" (s.12), en posisjon vi finner hos Ellen G. White in *Acts of the Apostles* 33; *Desire of Ages* 756; *Signs of the Times*, April 19, 1905, etc.

Vi er enig med dr. Johnsson om Hebr.9,5, 9,13 og 9,27-28, selv om sistnevnte faller i kategorien "sannsynlig." Hebr.13,10-11 som den svakeste, må også tilhøre det sannsynlige ifølge de fleste kommentatorer.

Hvorfor har dr. Johnsson ikke tatt med Hebr.6,19 og 10,19 i forbindelse med soningsdagen? "Innenfor forhenget" er et teknisk uttrykk basert på den teksten som er gjentatt i 3.Mos.16 på flere steder. Skulle øverstepresten gå innenfor forhenget, kunne det ikke skje på noen annen dag enn soningsdagen. Som dr. Johnsson sier på sidene 7 og 8: "Dette uttrykket som vi finner i Hebr.6,19 forekommer bare i 2.Mos.26,33 og 3.Mos16,2, 12 og 15 i LXX, og refererer seg i hvert tilfelle til det indre forhenget.

Vi mener derfor at det er flere henvisninger til soningsdagen i Hebreerbrevet enn dr. Johnsson har villet vedgå. Dette er ennå tydeligere når vi husker at Kristus blir kalt yppersteprest ni ganger i Hebreerbrevet, og det eneste spesielle arbeidet ypperstepresten skulle utføre var tjenesten på soningsdagen, som dr. Johnsson har minnet oss om. Blodet er sentralt i denne boken – men *blod ble vanligvis ikke brukt i den første avdelingen, men var likevel av sentral betydning ved Yom Kippur-seremonien.*

Vi er nå i posisjon til å se på "bunnlinjen" i Johnssons dokument. Han tenker på dem som oppfatter det som en dobbel oppfyllelse av soningsdagen (i likhet med nærværende forfatter), og nevner den åpenbare støtte han finner hos Ellen G. White for denne oppfatningen, men legger så til "jeg må ta forbehold." Vi er takknemlig for den oppriktige, ærlige og nøyaktige fremstilling av saken som han har betenkeligheter med, men vi må nå spørre om grunnen til at han er uenig.

På sidene16-18 i sitt dokument gjør han klart rede for dette. På side 17 er det en omfattende beskrivelse av "de komplekse referansene til kulten" i Hebreerbrevet. Det er gitt 12 henvisninger. Men disse henvisningene er ikke som det er antydnet, alle adskilt fra soningsdagen. Vi har allerede kommentert 7,27. Men saken er lik den i 9,12-13 og 18-21. Kanskje dr. Johnsson ville huske sin tidligere kommentar til 9,25 at "oversettelsen som "Det hellige" er spesielt feilaktig, da konteksten klart peker på soningsdagen (øverstepresten...årlig...blod, jfr. 9,7)." Tilfellet er nesten identisk i 9,12 unntatt det "én gang for alle" som brukes om antitypen til "det årlige." Vi mener at oversettelsen ikke nødvendigvis er gal, siden 3.Mos.16 gjentatte ganger bruker uttrykket "det hellige" i betydningen den andre avdelingen. Se vers 2.

Vi har allerede sagt oss enige i at Hebr.9,13 ikke er en klar hentydning til soningsdagen, men ikke desto mindre er den både mulig og sannsynlig. Det finnes ingen tekst i Det gamle testamente der blod av bukker og okser ble satt i sammenheng med asken av en kvige for å rense besmittede personer. Det er nesten sikkert at apostelen anvender blodet fra bukken og oksen på soningsdagen til å rense folket, samt vannet fra den røde kvigen. Apostelen går bortenfor kildene i Det gamle testamente flere ganger for å vise at blodet på soningsdagen har en rensende og stadfestende makt. Mens 2.Mos.24

ikke henspiller på blodet fra bukker i forbindelse med stadfestelsen av den gamle pakt, introduseres den i Hebreerbrevet, for bukker er særskilt brukt ved den årlige forsoningen. Igjen avviker han fra den historiske beretning om blodet som blir stenket på alteret, for han ønsker at Golgata skal være det eneste stedet som besejler den evige pakt, i stedet for å snakke nedsettende om 3.Mos.16,15 og 19, som fulgte inngangen og utgangen av Det aller helligste. Vi leser heller ikke i 2.Mos.24 noe om at blodet skal "stenkes." Der blir det "skvettet." "Bestenkelse" var i hovedsak noe som hørte til soningsdagen, og slik blir all omtale av kraften i blodet alltid henspille på "bukker," på "bestenkelse," og renselsen av karene, restene etter *Yom Kippur*.

Hebr.9,18-21 er knyttet til soningsdagen i versene 23-28 ved en prinsipiell uttalelse i vers 22, og da ved *gar* (for). Soningsdagen er aldri fraværende i apostelens tanker.

Vi siterer dr. Johnsson en gang til:

Den apotlesmatiske fortolkning...erkjenner ganske riktig grunnidéen (soningsdagen), men behøver å se den i den større kultiske konteksten i Hebreerbrevets forklaring. Jeg har hevdet i min avhandling at ledetråden i Hebreerbrevets forklaring, 8,1-10,18 er *det bedre blod*...Denne ledetråden med blodet må ikke bli oppslukt eller erstattet, den samler i seg all tale om offer, offeret på soningsdagen, og det alene kan bringe renselse fra det grunnleggende menneskelige problem med besmittelse slik Hebreerbrevet beskriver det.

Godt sagt. Ingen kunne si det bedre. Men vi vil legge til et lite punkt som vi håper at dr. Johnsson vil være enig i. Temaet er faktisk det bedre blod – det bedre blod *som ved juridisk renselse skaffer oss adgang*. Bare på den måten kan henvisningene til soningsdagen med deres vektlegging av adgangen ved det bedre blodet fullt ut få fram poenget i Hebreerbrevet.

Poenget med adgangen gjennomsyrrer hele brevet. I Hebr.3 og 4 er de kristne oppfordret til å "gå inn" til Guds hvile. De blir fortalt at det sanne Kana'an gjenstår for alle som har tro, og som har sluttet med å stole på sine egne gjerninger. Ikke omskjærelsen, men vantro, holdt Israel fra å "gå inn." Se 3,19. Men vi kan ved troen "frimodig komme inn til nådens trone" (4,16). D.v.s., vi kristne har adgang. Så forteller kapitel 5 med ordet *gar* (for), hvorfor vi har adgang. Fordi vi har en øversteprest som har brakt et offer for synden. Denne er øversteprest etter Melkisedeks vis, og ikke etter Levi eller Aron. Han har fullført sitt verk og satt seg ned, i motsetning til den sakrale tredemøllen i den gammeltestamentlige tid. Han har funnet adgang til tronen ved å rense bort våre synder med sitt blod. Han er vår forløper og representant. Vi har i legal forstand allerede gått inn med ham, og kan også oppleve det som erfaring.

Senere kapitler utvider disse tankene. Vår øversteprest "er i stand til for all tid å frelse dem som kommer til Gud ved ham..." (7,25). Våre synder stenger ikke lenger veien for oss, for vi har de bedre løfter om tilgivelse ved Kristus, løftene som er besejlet med blodet til vår øversteprest. Se kapitel 8. Kapittel 9 taler så *par excellence* om adgangen ved blodet, og er gjort lik med renselsen gjennom blodet. Så er de begge knyttet sammen i 10 der det gjentatte ganger fastslås at nå har de angrende ved Kristi blod ikke mer noen byrde av utilgitt synd, men kan, som helliggjorte øversteprester selv, med rensede hjerter og vaskede legemer frimodig gå innenfor forhenget. Se 10,19-22.

Bare når man ser det bedre blod bli utgytt på Golgata kan den motbilledlige soningsdagen som gir adgang til Gud for alle angrende – gi en rett forståelse av Hebreerbrevet og evangeliet bli rett forkynt.

Vi tror at Leon Morris hadde rett da han skrev:

Soningsdagen er av stor betydning for å forstå tanken i Hebreerbrevet. Der er øversteprestens handlinger det fremste eksemplet på hans tjeneste, og da mye av Hebreerbrevet dreier seg om Kristi øversteprestelige gjerning, betyr det derfor at det er viktig å forstå hva soningsdagen betyr for menneskene i det første århundret, dersom vi vil følge Kristi forsoningsverk slik det er blitt det for nærværende forfatter.⁵⁵

Morris ser også det spesielle forholdet mellom temaet adgang, og bruken av blod på soningsdagen, og det er hans overbevisning at Hebreerbrevet reflekterer dette forholdet.

...på denne dagen i året hadde øverstepresten tillatelse til å gå inn i det rommet som betegnet Guds nærvær. Det er understreket i innledningen til dagens begivenheter i 3.Mos.16 der det er adgangen og ikke forsoningen som det legges vekt på. "Tal til Aron, din bror, at han ikke til hvilken som helst tid skal gå innenfor forhenget, foran soningslokket (nådestolen) som ligger på paktskisten, ellers må han dø...Med andre ord, kapitlet sier ikke (slik det ofte antas) "slik skal syndene bli tilgitt," men "det er slik øverstepresten skal komme til Guds nærvær."⁵⁵

Akkurat på samme måten som i 3.Mos.16 begynner Hebreerbrevets forfatter med å tale om adgangen. Etter å ha vært inne på tabernaklets innredning og påpekt at øverstepresten er den eneste som kan komme inn i Det aller helligste, og det bare én gang i året, fortsetter han slik: "Dermed gir Den Hellige Ånd til kjenne at veien inn i helligdommen ikke er åpnet så lenge det forreste teltet ennå står. Det er å forstå som et bilde på den nåværende tid" (Hebr.9,8f).

Denne adgangen er kjøpt til en pris betalt med blod som må behandles nøye i henhold til reglene, for inngangen til Det aller helligste var en begivenhet der man ikke kunne se utfallet, og derfor måtte ta enhver forholdsregel. Bruken av blod ligger høyt på listen med disse forholdsreglene, og derfor bemerker Hebreerbrevets forfatter dets bruk, både ved soningsdagen (9,7) og ved Kristi gjerning (9,12).

Poenget med adgangen leder vår forfatter til å se kontrasten mellom det som best kunne gjøres ved de levittiske og rabbinske ritualene, og det som Kristus oppnådde.⁵⁶

Derfor "kan vi da, brødre, i kraft av Jesu blod med frimodighet tre inn i helligdommen" (Hebr.10,19). Dette var en passende oppfordring i år 31 da Hebreerbrevet ble skrevet, og den forblir den samme og er ennå mer aktuell siden 1844.

KONKLUSJON

Det er bare i Hebr.9 vi finner en tolkning i Det nye testamentet av tjenesten i den første avdelingen, soningsdagen, renselsen av helligdommen, dens bestemte tidspunkt og natur. Se henholdsvis 9,6-8, 9,7, 12, 24-25, (1,3, 4,16, 5,3 6,19, 7,27, 10,1-22, 13,10-11 bør sammenlignes med versene i kap.9), 9,23-25 (jfr. 1,3, 9,13, 19, 10,22).

Perspektiver fra samtidige kulturer burde hjelpe oss til å forstå betydningen av den første avdelingen. De hellige steder i Israel var ikke unike for Israel. I de fleste religiøse systemer var det et hellig senter som man ikke kunne trenge inn i uten å risikere livet, og vanligvis var slik hellighet markert med lignende hindringer som Israels første avdeling. Se kapittel en i Mircea Eliades *Images and Symbols*, kap.10 om *Patterns in Comparative Religion*, kap. 57 i G. Van de Leeuws *Religion in Essence and Manifestation*, kap. 3 i Othmar Keels *The symbolism of the Biblical World*, etc. Det er ikke for å antyde et øyeblikk at Israel kopierte uinspirerte kilder, men vi kan understreke det som lenge har vært kjent at Gud ofte brukte anerkjente systemer eller symboler på sin "nye vin" av sannhet ved spesiell åpenbaring. Alle som har sammenlignet Hammurabis lov med Moses, og den kananittiske litteraturen med Salmene, kjenner til dette prinsippet.

Hebr.9 slår tydelig fast at hensikten med forseglingen av den indre helligdommen var å vise at Israels religion i den førkristne tiden var midlertidig og utilstrekkelig – bare en skygge som skulle forsvinne når virkeligheten kom "da alle ting skulle settes i rette skikk." Teksten som taler om at Kristus passerer det andre forhenget ved sin himmelfart understreker dette tydelig, og fraværet av den minste hvisken om en første avdeling i himmelen stadfester ytterligere dets midlertidige betydning før korset. Og da Åpenbaringen bruker bilder fra innredningen i den første avdelingen i himmelen, bekrefter det også ytterligere den midlertidige karakter den hadde før korset. Og da Åpenbaringen bruker bilder fra innredningen i den første avdelingen i himmelen uten at vi leser noe om et forheng i himmelen – og vi kunne heller ikke en gang drømme om at en slik ting skulle eksistere, om det ikke var fordi vi hadde forutinntatte meninger om det. Matt.27,51 forteller dramatisk om forhengets endeligt for alle tider og i all åndelig virkelighet.

Et hvert forsøk på å unngå kraften i uttrykket "innenfor forhenget" har slått feil. Det har vært så mange forsøk at mange siden 1905 har gitt det opp, og flertallet av våre teologer som har vist temaet oppmerksomhet, innrømmer at den tekniske betydningen av uttrykket og dets opprinnelse i 3.Mos.16, er soningsdagen. Når man leser de fire henvisningene til "utenfor forhenget" (2.Mos.26,35, 27,21, 40,22 og 3.Mos.4,3) finner man alltid at det gjelder den første avdelingen. På fire andre steder har vi også "foran forhenget." Se 2.Mos.30,6, 40,26 og 3.Mos.4,6 og 17. Igjen dreier det seg om den første avdelingen. Når det gjelder forhenget ved inngangen til tabernaklet, skiller Hebreerbrevet mellom det andre forhenget og dette ved å bruke et annet uttrykk. Det er en "dør" eller "et teppe" – ikke *forhenget*. I harmoni med alt dette, er det den åpenbare betydningen av arken og nådestolen, kjerubene og Sjekina som symbolene på Guds trone dit Kristus steg opp. Over et dusin ganger i Det nye testamente står det at Kristus satte seg på denne tronen "ved Guds høyre hånd." Se Mark.16,19, Ap.gj.2,33, 7,55, Rom.8,34, Ef.1,20, Kol.3,1, Hebr.1,3, 8,1, 10,12, 12,2 og 1.Pet.3,22,

Henvisningen til "det aller helligste" (*ta hagia*) gjelder Kristi posisjon i Det aller helligste siden han fór opp til himmelen. Alle våre loslitte argumenter omkring den greske teksten har vært feilaktige, noe som nå er vedgått i vår egen *SDA Bible Commentary* og av samtidige teologer. Andreasens påstander på sidene 325-328 i sin kommentar til

Hebreerbrevet er bedrøvelig mangelfulle. Likevel refererer denne samme Andreasen til soningsdagen i minst syv tekster i Hebreerbrevet i sin fortolkning. Hva angår "innenfor forhenget" er han ikke klar over dets tekniske betydning, og lar saken ligge åpen. Likevel er Andreasen milevis foran apologeter som Andross, Watson og Branson. De senere artikler av Hasel, Salom og Johnsson er svært grundige, og inneholder mye som er opplysende. Men Hasel unngår slike uttrykk som "innenfor forhenget," og det gjør også Salom og Johnsson. Hvis det blir berørt, blir det i de tilfellene gjort overfladisk. Hasel kommer overhodet ikke inn på den tilbakevendende soningsdagen som det tales om i Hebreerbrevet, men det gjør Salom og Johnsson. De to sistnevnte erkjenner imidlertid det disse tekstene kan anvendes på, men de dveler ikke ved deres betydning. Det som var høydepunktet i hele helligdomsritualet i følge både 3.Mosebok og Hebreerbrevet blir av minimal betydning for adventistiske lesere.

Når vi kommer til den virkelige "renselsen av helligdommen" opplever vi en stor skuffelse over den måten alle adventistforfattere har behandlet Hebr.9,23 på. Man har ikke fått med seg at Ellen G. White har behandlet temaet apotelesmatisk (som er tilfellet med hennes omtale av Åp.6,12,13; Mal.3,2; Matt.25,1-13; Åp.11,19; and 3.Mos.16) for vi som har fulgt henne har følt oss forpliktet til å bruke den samme fortolkning som om den var seriøs eksegese. Ta for eksempel vår nå avdøde og høyt aktede bror W.E.Read. Han representerer vår tradisjonelle posisjon på sitt beste når han skriver:

Hvis den jordiske helligdommen ble rensset, og det ble påbudt etter et himmelsk mønster, vil vi tilsvarende forvente en renselse av helligdommen i himmelen. En ting vi må huske på er at synden har påvirket mer enn denne verden. Begynte ikke Satans opprør i himmelen? ...Videre har mennesket syndet, og dette er blitt oppskrevet i himmelen...

La oss nå vende tilbake til tanken på renselsen av helligdommen som var gjort mulig ved Kristi død på korset...Vi er ikke alene om å tro at renselsen av "de himmelske ting" er det som resten av teksten dreier seg om.

Man skal merke seg at "de himmelske ting" som skal renses absolutt tilhører helligdommen, for det samme uttrykket er brukt i Hebr.8,5 som antitypen til "mønstret for tingene" i den jordiske helligdommen..⁵⁷

Mellom disse sitatene tyr bror Read til *Great Controversy* 417, 418, (*Mot Historiens Klimaks*) og *The Spirit of Prophecy bind 4*, sidene 262,263 (*Alfa og Omega*). Den viktigste faktoren her er at bror Read anvender renselsen omtalt i Heb.9,23 som noe fremtidig på Paulus' tid. Derfor skriver han "skal bli rensset". Dr.Hasel gjør noe lignende i sin i og for seg fine avhandling. Vi har faktisk alle gjort dette utallige ganger. Men det er ikke eksegese, dvs. det er ikke korrekt eksegese. Apostelen taler i 9,23 om noe som ble gjort ved Kristi død og fullført allerede på den tid han talte. Det finnes ikke noe hint om at dette skulle skje først etter 1800 år. Er det ikke redelig å spørre: Hvor er de lærde avhandlinger fra våre rekker som gir en detaljert utleggelse av Heb.9,23? De finnes ikke, for de som har prøvd det, oppdaget hva teksten i virkeligheten sa, og gav opp prosjektet.

Adventistene har ikke tatt feil i å understreke vår Herres øversteprestelige tjeneste i den himmelske helligdom. Det er et svært oversett tema i kristenheten til tross

for den vekt som er lagt på det både i Hebreerbrevet og i Åpenbaringen. Vi har ikke tatt feil i å se at "renselsen av helligdommen" er en eskatologisk begivenhet. Men vi har tatt feil ved ikke å se at Hebreerbrevet klart og tydelig omtaler korset selv som eskatologisk og at endetiden kom med det. "Men nå har han åpenbart seg én gang for alle ved tidenes ende for å utslette synden ved sitt offer." (9,26).

Forfatteren kunne sitere fra Habakkuk: "For ennå en liten stund, så kommer han som komme skal, og han skal ikke dryge" (10,37). Sammenlign hans henvisning til "disse siste dager" i 1,1.

Den apostoliske skribenten som skrev for Gud i likhet med sine andre brødre, forventet at menigheten den gang skulle bringe evangeliet ut til verden. Han visste det fra løftet i Matt. 24,14 at det eneste som fremholdt Kristi annet komme var en verdensomfattende forkynnelse om korset. Det som man nå venter på skal avsluttes, kan ha vært avsluttet den gang.

I 1844 ble adventistene brakt til det samme sted. Konfrontert med helligdommen i Dan.8,14 og Ellen G. Whites inspirerte skrifter, var det meningen for oss å se betydningen av arken, nådestolen, bestenkelsen av blodet, og vår melkisedekske konge og prest på tronen. Vi mente å gripe selve de sannhetene som inspirerte forfatteren av Hebreerbrevet – de sannhetene som er oppsummert i Hebr.8,9-10. Hiram Edson tok feil da han mente at himmelen ledet vår oppmerksomhet til disse tekstene. I helligdommen er de store sannhetene om evangeliet skjult til stede – stedfortredelse, representasjon, tildeling – alle fremkalt av menneskets opprør mot den evige lov – vitnesbyrdet om Guds vilje og karakter som for alltid er gjemt i Det aller helligste. I stedet har vi gjentatt feilen fra menighetens første tid, som innenfor mindre enn et århundre etter apostlenes død hadde mistet evangeliet og sabbaten som symboliserte både evangeliet og resten av det som ble tilveiebrakt ved Kristi fullførte verk. I likhet med reformatorene i det 17. århundret, satte vi oss ned og diskuterte læresetninger, og mens vi pedantisk skar ut eikene i det kristne budskapet, mistet vi navet med korset. Da er det ikke rart at vognene har beveget seg langsomt med mange uhell.

Når da glansen fra de gode nyhetene atter vil skinne på oss, og vi føler at alt det han gjorde er vi blitt tilregnet å ha gjort – det fullkomne liv, den forsonende død, den triumferende oppstandelsen – alt sammen godskrevet vår konto, slik at vi alltid "er antatt i den elskede," som "sitter i himmelen," "Guds sønner," "uten fordømmelse," alltid mottakere av en ufortjent vedvarende rettferdiggjørelse – da vil syvendedags-adventistene gjøre det samme for sin verden som apostlene gjorde for sin. Opprør og vekkelse som de vi finner i Apostlenes gjerninger vil skje inntil det klimaks da Antikrist gjør sitt siste sprell ifølge Åp.13. Når alle mennesker dømmer seg selv ved sin egen reaksjon på det evige evangelium i Åp.16,6, da vil vår øversteprest stadfeste deres avgjørelse og avslutte sin midlertidige gjerning. Da vil dommen forut for Kristi gjenkomst bli manifestert ved oppstandelsen og forvandlingen til det evige liv, eller oppstandelsen til dom tusen år senere. Men alle de som har navnene i Livets bok hos Lammet skal ikke ha frykt for dom fordi "som han er, slik er vi i denne verden" – som dyrebare, rettferdige, som godtatte – og frelst for alltid. De finnes oppskrevet i boken, og Mikael står fram for å frelse dem fra deres hjelpeløse dødelighet, og får dem til å skinne som stjernene evindeligg og alltid.

Ofringen er blitt utført, og øverstepresten gjør ikke mer "tjeneste." Ordene "satte seg" betegner hans kongelige status i tillegg til hans prestelige. –

F.W.Moulton.

Tenk nå over hva dette betyr. Det betyr at det ikke er noe mirakel Gud ikke vil gjøre for å sikre mennesket frelse, for hvilket mirakel kan sammenlignes med at Kristus ble menneske? Det finnes ikke noe offer Gud ikke ville gi for å sørge for frelse for verden, for hvilket offer kan sammenlignes med offeret på Golgatas kors? Men når det kommer til forkynnelsen av evangeliet, er Gud villig til å sette seg ned å vente, villig til å sitte i alle disse århundrene, fordi han ikke er villig til å gjøre det du og jeg skal gjøre. Her er det forferdelige ansvaret som hviler på oss. – E.A.Stuart.⁵⁸

BETRAKTNING OVER DR. HASELS ARTIKKEL: "NOEN OBSERVASJONER OM HEBREERNE 9 I LYSET AV DR. FORDS TOLKNING.

Det ser ut for nærværende forfatter at dr. Hasel ikke har skrevet sin artikkel med den vanlige omhu og grundighet som han pleier å vise. De fleste av spørsmålene han bringer på bane er allerede besvart i mitt manuskript om helligdommen, som han vil se når han leser det skikkelig.

For eksempel på side en i dr. Hasels artikkel viser han til mitt sitat fra B.F.Westcott (se Tillegg 5) som bekrefter at seremonien på soningsdagen var beskrevet av Hebreerbrevets forfatter "gjennom hele denne delen av epistelen." Jeg hadde slått fast at Westcott i det minste hadde tenkt på Hebr.9, men dr. Hasel mener at han bare kan ha ment Hebr.9,7 – et enkelt vers!

Men hvis man ser på Westcotts bok, finner han på side 1 at fra 8,1 til 10,18 står hans beskrivelse "Fullbyrdelsen av Kristi prestetjeneste." I kap. 9 i denne utredningen summerer Westcott det opp: "Den gamle tjenesten og den nye: Forsoningen av loven og Kristi forsoning."

Et blikk på innholdsfortegnelsen hos Westcott viser at etter en lengre kommentar til hvert kapittel legger han til en serie ekstra notater. Et av disse er "tilleggsnotat til 9,7," som Hasel refererer til, og det tar for seg soningsdagen, likesom det følgende som dr. Hasel også nevner på første og andre siden. Legg merke til konklusjonen i Westcotts *andre* linje: "*ofrene...ble brakt* for å fjerne lovbestemte urenheter som gjorde pakten ugyldig på grunn av kontakt med lik (9,13), eller i dagliglivet ellers, *på soningsdagen* (5,3, 7,27 ff, 9,7 f)," (uthevet av oss). Westcott befatter seg fremdeles med *Yom Kippur*. Og legg merke til at i henvisningen går han tilbake til kap. 5 og 7 og tar med de andre elementene som utgjør "den mer omfattende basis" som er nevnt av dr. Hasel, men han bruker Hebr.9 som referanse til soningsdagen. Vi vil henvise leserne til Westcotts andre notater til dette kapitlet samt hans kommentar. Når dr. Hasel hevder at Westcott ved "seksjonen i epistelen" bare skal ha ment så lite som ett enkelt vers, nemlig 9,7, så er det en underlig konklusjon i betraktning av Westcotts oversikt over epistelen med innledninger, samt hans kommentarer til kapitel 9.

På side tre i artikkelen sier dr. Hasel:

Dr.Ford foretrekker å si at *ta hagia* betyr Det aller helligste fordi "dette følger av hvordan "helligdommen" flere ganger er brukt i 3.Mos.16 om "det indre rom" (side 135). Men faktum er at i Septuaginta finner vi ikke flertallsuttrykket *ta hagia* med et eneste sted. LXX bruker konsekvent entallsuttrykket

(3.Mos.16,2-3, 16, 17, 20, 23 og 33). Derfor er det ikke noe bevis for at man skal være avhengig av Septuaginta overhodet.⁶⁰

Man bør merke seg at dr. Hasel oppgav kilden til min kommentar på side 135. Her er kommentaren i sin sammenheng:

Når vi tar et generelt overblikk over kommentatorene, finner man at de fleste av dem tror at *ta hagia* i minst syv tilfeller betyr Det aller helligste. Andre hevder det om ni av de ti. Vi ser ingen av dem som passer på den første avdeling på noe annet sted enn i 9,2. De som ikke har valgt å tolke uttrykket til å passe på Det aller helligste mer enn syv ganger, oppfatter det slik at det betyr tabernaklet som helhet i de andre tilfellene (unntatt i 9,2 der det kun kan bety den første avdelingen). Hebr.8,2 og 13,11 er de tilfellene som noen har ment betydde hele helligdommen. Man bør vise den største varsomhet over alt hvor man ser det sistnevnte begrepet i bibeloversettelsen, for ofte er den indre avdelingen ment, og ikke hele bygningen. Det kommer uten tvil fra uttrykket "helligdommen" som står flere ganger i 3.Mos.16, og betyr det indre rom.

Leseren skal være oppmerksom på at jeg i første rekke ikke taler om Hebreerbrevets forfatter i den setningen som er sitert av dr.Hasel. Jeg viser til engelske oversettelser som bruker ordet "helligdommen." Hele avsnittet diskuterer hvordan de fleste teologer har forstått *ta hagia*. Derfor er argumentet fra LXX irrelevant. Min henvisning til "helligdommen" i 3.Mos.16 er fra originalen, ikke den greske oversettelsen. Hebreerbrevet bruker entall flere ganger gjennom kapitlet når det tales om rommet "innenfor forhenget" som øverstepresten gikk inn i kun én gang i året. Vårt hovedpoeng i den siterte delen er at engelske teologer med helligdommen ofte mener den indre avdelingen. Begrensningen til det ene rommet i stedet for hele bygningen i to avdelinger er ikke merkelig. RSV- og KJV-oversettelsene gjør dette i 3.Mos.16,33, de bruker dette uttrykket for den andre avdelingen mens KJV også bruker Hebr.9,2 for den første avdelingen.

Når vi ser på dr. Hasels påstand at LXX nesten alltid bruker flertall i betydningen hele helligdommen, er det ganske forståelig når vi husker at først da begivenheten på korset delte forhenget, smeltet de to avdelingene sammen til ett, slik det er klart fremstilt i Hebr.9,6-8 og 10,19-20. Den første avdelingen har ingen separat identitet i det himmelske motbildet. Alle stengsler til Gud er blitt fjernet av Kristus.

Jeg finner meg selv enig med dr. Hasel (side 5) at filologiske grunner ikke skulle avgjøre spørsmålet. Mitt kapitel sier klart at det er sammenhengen som er avgjørende. Se side 136.

De fleste av de andre argumentene i artikkelen er faktisk blitt besvart i mitt eget kapitel. For eksempel muligheten som F.F.Bruce (side 6) har plass i min egen uttalelse. Se sidene 150-151.

De teologene som ikke er adventister, og ønsker å se "den himmelske helligdom...også delt i to avdelinger" (Hasel som på s. 8 siterer TDNT) ser ofte himmelen som Kristus gikk gjennom til Det aller helligste (*ta hagia*) som et motbilde på den første avdeling. Det er ikke slik at disse tror på noe virkelig sted der det foregår noe i to avdelinger. For eksempel mener Thiessen som er sitert av dr. Hasel og tror på en todelt

helligdom i himmelen at det ikke foregår to slags tjenester i himmelen i to adskilte avdelinger. Se originalkilden som det er referert til i dr. Hasels artikkel i *Ministry* (vedlegg, januar 1976). Thiessen erklærer at "Kristus er gått gjennom det himmelske telt og gått inn i Det aller helligste" (*Untersuchungen zum Hebraerbrief* (1969), 105). Det finnes ingen tanke hos slike forfattere at Kristus utfører en tjeneste i den første avdeling i himmelen i forkant av en senere tjeneste i den andre avdelingen. Alle henvisninger til slike forfattere forvrenger deres mening. TDNT sondrer mellom et forkammer og "den sanne helligdom, Det aller helligste" (7,377). (Uthevelsene er våre.)

På side 12 siterer dr. Hasel 2.Mos.24,8 for å støtte påstanden om at blod ble stenket ved ritualet utenom soningsdagen. Vi vil påpeke at det er et forskjellig ord fra det som vanligvis brukes for å "stenke" på soningsdagen, og RSV-oversettelsen bruker "skvettet" i stedet for stenket. Vi vil henvise leseren til vår diskusjon om Hebr.9 vedrørende de spørsmålene som ble reist at dr. Hasel. (Se avsnittet, Oppsummering av argumenter fra Hebreerbrevet i kapitel 2.)

Når det gjelder begrepet "innenfor forhenget," vil vi peke på at alle lengre diskusjoner om bruken av ordet *katapetasma* for en stor del ikke har noe med saken å gjøre. Det er setningen som er viktig, og som vist i mitt kapitel om Hebreerne, er det et teknisk uttrykk som er lånt fra seremonien på soningsdagen. Se Tillegg 3 av N.H.Young. Når dr. Hasel sier at "det er delte meninger blant teologene om identiteten til det forhenget som revnet ved Kristi korsfestelse" (side 14) er det forbausende. Legfolk som hverken kjenner hebraisk eller gresk, men som forstår henspillingen på evangeliet i Hebr.10,9 og 20 har ikke noe problem med dette.

Side 17 i Hasels artikkel minner oss om at Guds nærvær ikke er bundet til Det aller helligste. Vi er helhjertet ening i det. Elia sto "for Herren" og Skriften stadfester hans nærvær på et hvert sted. Men temaet – viser symbolikken med tronen (paktskisten og nådestolen og kjerubene) og at det pekes mot sentret for Guds aktivitet for menneskene – eller gjør det ikke det? Ellen G. White har ingen tvil i den saken. Se *Test.* bind 8, 284, *Great Controv.* 414, *Patriarchs and Prophets* 349, *Desire of Ages* 212, *SP* 1,274 og 398. Og gikk Kristus inn til dette senteret på menneskets vegne? Hebr.6,19-20, 9,8, 12, 24-25 og 10,19-20 stadfester at sannheten faktisk er slik.

FOTNOTER TIL 2. KAPITEL

1. Historien var en del av et manuskript på om lag 230 sider, det meste av teoretisk natur, og ute av stand til å tåle granskning av James White, Uriah Smith, J.N.Andrews, og Loughborough. De nektet å trykke det i *Review*, selv om de var villige til å bruke den biografiske delen som var forholdsvis ubetydelig. Edson krevde at alt eller intet skulle brukes, så det ble til ingen ting. Som et resultat, sluttet Hiram å gå i kirken. Men det er ingen grunn til å tvile på essensen i beretningen, forutsatt at vi ikke følger den feilen de mange gjør som påstår at han fikk et syn. Edson påsto nemlig aldri *det*. Se *The Life and Work of Hiram Edson* av James Rosco Nix, Heritage Room, Andrews University. Dette verket som ble skrevet tidlig på syttitallet, er det mest omfattende og den mest nøyaktige beretning om Edson som vi har. For å se hva E.G.White skrev om det, se *CWE* 155.
2. Det hevder vår SDA Bible *Encyclopaedia*. Se dens artikler om helligdommen og den undersøkende dom, spesielt side 1279, spalte 2.

3. A.C.Purdy, "Hebreerne," *Interpreter's Bible*, utgiver G.Buttrick (New York, 1955), 11,684. Bevisene for denne oppsummeringen er åpenbar når man studerer selve teksten. Her ser vi igjen en kommentator som har sin verdi i kun det å få oss til å se hva som allerede står i Bibelen, selv om vi ikke tidligere har lagt merke til det.
4. See Tillegg, "Sitater om D. A. in Hebreerne."
5. *The New Testament in Twenty-six Versions*, 1077.
6. *I det siterte verk*, 11,686. Dette syn er i alt vesentlig forkynt av adventistenes bibellærere R.Loasby, R.Cottrell, J.Cox, D.Neufeld, S.Kubo, N.H.Young, etc. Fordi adventistpressen bare har gitt ut to kommentarer til Hebreerbrevet – en er en sammenlappet versjon av en uakseptabel original, og av den andre som er kjent for å unngå motbevis – er det lite å hente til noe av vår egen tolkningslitteratur. Først når vi selv har utarbeidet et skikkelig verk på dette feltet vil noen bli fristet til å føle at de kan forkaste de kildene som er tilbudt oss fra eldre samvittighetsfulle og dyktige teologer. Mens det er galt å være avhengig av kommentatorer eller ukritisk å anta deres konklusjoner, er det likeså mye feil å tro at teologi er den eneste av vitenskapene som ikke må stå på skuldrene til dem som har gått foran. Ellen G. White tok i takknemlighet inn hundrevis av linjer fra slike eksegeter som Farrar, Conybeare and Howson, Jamieson, Fausset og Brown.
7. Se Tillegg, "Sitater angående Hebr.9,6-9." Disse uttalelsene representerer konklusjonene til fremtredende SDA-teologer i Det nye testamente. Se vår tidligere fotnote om det å bruke kommentarer.
8. Se S. Gayford, *Sacrifice and Priesthood* (London, 1924), 72 f.
9. N.H.Young, "The Impact of the Jewish Day of Atonement Upon the Thought of the New Testament," ikke utgitt PhD thesis (Manchester, 1973), 218.
10. *Ibid.*, 225.
11. William G. Johnsson, "The Significance of the Day of Atonement Allusions in the Book of Hebrews," ikke utgitt manuskript (1979), 19-20.
12. E.Riehm, *Lehrbegriff*, 562; E.Lohse, *Martyrer*, 167 ff. Sitert av N.H.Young, I det siterte verk side 218.
13. Se H.W.Montefiore, *Hebrews* (London, 1964), 94, og sammenlign det med 3.Mos.16,16, 21, 30 og 34. Ved "kun" mener vi det som vedrører de kultiske avsnittene.
14. N.H.Young, 158-161.
15. *Delitzsch*, 1,320. 16. *Ibid.*, 321.
17. Thomas Hewitt, *Tyndale New Testament Commentary on Hebrews* (Grand Rapids, 1966), 152-153.

18. C.Michel, *Hebraerbrief*, 281 f. Sitert av N.H.Young, 204-205.
19. F.F.Bruce, *Hebrews* (Grand Rapids, 1964), 86.
20. Marcus Dods, "Hebrews," *The Expositor's Greek New Testament* (EGT), 4,21. 21. P.E.Hughes, *Hebrews* (Grand Rapids, 1977), 281.
22. *Ibid.*, 309.
23. F.F.Bruce, 161 fn.
24. A.P.Salom, "Ta Hagia in Hebrews," *AUSS* (1967), 5,62. Sammenlign vår kommentar om Det nye testamentes bruk av flertallsformen på et entallsbegrep. Se side 112.
25. E.Earle Ellis, *How the New Testament Uses the Old* (Exeter, 1977),211-212.
26. C.B.Moll, "Hebrews," *Lange's Commentary* (New York, 1906) 8,142.
27. Aelred Cody, *Heavenly Sanctuary and Liturgy in the Epistle to the Hebrews* (St.Meinrad, 1962), 16.
28. L.E.Frooms budskap, "Sanctuary Triumphant: Theme of Daniel the Prophet's Progressive Build-up," 20, 21. GC-arkivene.
*Varianter av gjengivelser: "Bare en uklar skisse av de gode Kristus ville bringe" (Phillips), "bare en uklar forsmak på de gode ting Kristus ville gjøre for oss" (Taylor); "ikke en fullkommen fremstilling av virkeligheten" (Weymouth).
29. A.F.Ballenger, "The Nine Theses," overfor predikantene som forhørte ham ved Generalkonferensen i Washington, D.C., 21.mai, 1905, 1-3.
30. Hebr.10,1.
31. F.F.Bruce, "Hebrews," *NINTC* (London, 1964), 245.
32. A.B.Bruce, *Hebrews* (Edinburgh, 1899), 367-368.
33. Notater over Hebr.9 i Heritage Room, Andrews University.
34. Bill Richardson, "The Heavenly Temple," semesteroppgave ved Andrews University Theological Seminary, 1979, 8-9. Sitert E.G.White, pp 357.
35. *Ibid.*, 9.
36. *Ibid.*,11.
37. *Ibid.* , 12-13. Sitert Cody, *Heavenly Sanctuary*, 147.
38. *Ibid.*, 15. Sitert Philip Hughes, "The Meaning of 'The True Tent' and 'The Greater and

More Perfect Tent,' " *Bibliotheca Sacra*, 130 (1973), 314.

39. *Ibid.*, 17.

40. *Ibid.*, 19. Sitert Hughes, *Bibliotheca Sacra*, 313.

41. Johannes Schneider: *The Letter to the Hebrews* (Grand Rapids, 1957), 41. 42. C. H. Watson, *The Atoning Work of Christ* (Washington, 1934), 113-114. 43. Vedlegg til *Ministry*, januar 1976.

44. *AUSS* 5, 1967.

45. *Det siterte verk*, s. 65.

46. W.G.Johnsson, "The Interpretation of the Cultic Language of Hebrews," dokument lagt fram for Biblical Research Institute, PUC, Angwin, CA, 1-2.Jan. 1978, 18-19.

47. *Ibid.*, 13-14. 48. *Loc.cit.*

49. N.H.Young, "τοῦτ ἐστὶν τῆς σαρχός αὐτοῦ", **NTSt** (okt. 1973), 20,100-104.

50. N.H.Young, "The Impact of the Jewish Day of Atonement Upon the Thought of the New Testament," ikke utgitt PhD avhandling (Manchester, 1973), 188-189.

51. *Ibid.*, 204.

52. *Ibid.*, 165-166. 53. *Ibid.*, 169.170. 54. W.G.Johnsson, 18.

55. Leon Morris, "The Day of Atonement and the Work of Christ," *The Reformed Theological Review*, (1955), 14,11.

56. *Ibid.*, 12. 57. *Ibid.*, 16. 58. W. E. Read, *Review and Herald*, 15. nov. 1962, 2, 3.

59. W.R.Inge and H.L.Goudge, "Hebrews," *The Study Bible*, utgitt på J.Sterling (New York, nd), 96.

60. G.F.Hasel, "Some Observations on Hebrews 9 in View of dr.Ford's Interpretation" (1980), 3.

